

9







**VĂ INVITĂ
SĂ CUNOAȘTEȚI
NORDUL
DOBROGEI
PRIN
INTERMEDIUL
EXPOZIȚIILOR
SALE**

TULCEA — COMPLEX MUZEAL ● BABADAG — MONUMENTE DE ARHITECTURĂ ORIENTALĂ CU EXPOZIȚII ȘI MUZEUL DE ARTĂ ORIENTALĂ ● MĂNĂȘTIREA CILIC-DERE: COMPLEX ETNOGRAFIC ÎN AER LIBER ȘI EXPOZIȚIA DE OBIECTE DE ARTĂ FEUDALĂ ● MĂNĂȘTIREA COCOȘ: EXPOZIȚIA DE ICOANE ● NICULIȚEL: BAZILICA CU CRIPTĂ ROMANO-BIZANTINĂ, CONSERVATĂ „ÎN SITU” ● ISACCEA — CAPACLIA: MONUMENTE FUNERARE ROMÂNE (SEC. II E.N.) CONSERVATE „ÎN SITU” ●

CETATEA NOVIODUNUM ● ISACCEA: GEAMIA TURCEASCĂ ● CETATEA DINOGEȚIA ● MĂCIN HANUL VECHI ● TURCOAIA: CETATEA TROESMIS ● COMUNA CERNA: CASA MEMORIALĂ A POETULUI PANAIT CERNA ● COMUNA HORIA: EXPOZIȚIA PERMANENTĂ DE ETNOGRAFIE ● COMUNA JURILOVCA: GOSPODĂRIA DE PESCAR CONSERVATĂ „ÎN SITU” ● COMUNA JURILOVCA — CAPUL DOLOȘMAN: CETATEA ROMANO-BIZANTINĂ ● CETATEA ENISALA ● REZERVAȚIA NATURALĂ LETEA ● COMUNA SFÎNTUL GHEORGHE: REZERVAȚIA NATURALĂ ZĂTOANE ● REZERVAȚIA NATURALĂ PERIȘOR-PERETEȘCA-LEAHOVA





REVISTA MUZEELOR

CONSILIUL CULTURII ȘI EDUCAȚIEI SOCIALISTE

REDACTOR ȘEF: LUCIAN ROȘU

COLEGIUL DE REDACȚIE : Iulian ANTONESCU, Mihai BĂCESCU, Tancred BĂNĂȚEANU, Gheorghe BODOR, Valeriu BUTURĂ, Emil CONDURACHI, Hadrian DAICOVICIU, Irma FÉRENCZ, Radu FLORESCU, Florian GEORGESCU, Herbert HOFFMANN, Anatol MÎNDRESCU, Carol NAGLER, Mircea POPESCU, Marcel STANCIU, Zoltan SZEKELY

COPERTA I CHERHANA, VALOROS OBIECTIV ETNOGRAFIC DIN NORDUL DOBROGEI

COPERTA IV CUIB DE BARZĂ MAI PUȚIN OBIȘNUIȚ DIN DELTA DUNĂRII

Redacția : Calea Victoriei 174, Sectorul I, București, Telefon 13.98.17

Administrația : str. Brezoianu nr. 23-25, Telefon 14.67.99

DEZVOLTAREA REȚELEI MUZEALE ÎN JUDEȚUL TULCEA

JUDEȚUL TULCEA — DEZVOLTARE PLENARĂ, MULTILATERALĂ

Teodor COMAN

prim-secretar al Comitetului județean Tulcea al P.C.R.

TOVARĂSUL NICOLAE CEAUȘESCU, SECRETAR GENERAL al C.C. al P.C.R., PRESEDINTELE CONSILIULUI DE STAT, ÎN VIZITĂ LA MUZEUL DELTA DUNĂRII DIN TULCEA



Tulcea — străvechi colț al patriei noastre, cu o istorie atestată din îndepărtate vremuri de zbucium și de luptă pentru libertate națională și socială — este un județ cu semnificative rezonanțe în cartea neamului nostru și în același timp un ținut care s-a impus de la începutul existenței sale prin frumusețea și bogăția locurilor, prin hărnicia și priceperea oamenilor, prin originalitatea și specificitatea creației spirituale.

Așezat în nordul Dobrogei, unde apele bătrînului Danubiu își mină undele domoale spre mare, județul Tulcea — minunată îngemănare între pămînt și apă — are un relief complex și variat: pornind de la țărmul Mării Negre se desfășoară fascinantele și inegalabilele frumuseți ale Deltei Dunării și ale lacurilor limitrofe acesteia, urmate de roditoare cîmpii. Se înalță apoi contururile dealurilor împădurite ale Babadagului și Niculițelului, ce par a consolida bătrînul lanț de munți ai Măcinului.

Încadrat în contextul dobrogean, teritoriul județului Tulcea a fost populat din cele mai vechi timpuri. Documentele atestă prezența tracilor, a geților și a sciților, care prin cultura lor originală și-au lăsat amprenta asupra dezvoltării ulterioare a societății în această zonă.

Cucerirea de către romani a Dobrogei dă un nou curs istoriei provinciei. Numeroasa populație băștinașă este nevoită să asimileze modul de viață roman.

Împotriva pericolului pe care îl prezentau pentru Imperiu popoarele migratoare care veneau de la nord de Dunăre și care, pentru a ajunge în Balcani treceau prin Scythia Minor, romanii au ridicat valuri de apărare din piatră și pămînt și o linie de castre de-a lungul Dunării, printre care pe teritoriul actualului județ Tulcea pot fi amintite: Arrubium, Dinogetia, Noviodunum, Aegyssus, Salsovia ș.a.

Înflorirea cunoscută în primele două secole de stăpînire romană își pierde din intensitate o dată cu începutul crizei Imperiului.

Documentele istorice din secolul al XIV-lea pomenesc de acest teritoriu ca făcînd parte din stăpînirea lui Mircea cel Bătrîn. În anul 1417, a căzut sub dominația Imperiului Otoman și abia după războiul din 1877, ca urmare a eroismului și vitejiei de care a dat dovadă poporul român în lupta pentru eliberarea sa de sub jugul otoman, Dobrogea a reintrat de drept în structura României. Cu tot controlul exercitat vreme îndelungată de către Poarta Otomană asupra Dobrogei, poporul român și-a păstrat integritatea și unitatea de cultură: limbă, obiceiuri ș.a. care timp de secole nu au putut fi rupte de trunchiul comun al poporului. Legată organic de istoria țării și a poporului, în 1850, Tulcea a sărbătorit cea de-a doua aniversare a revoluției de la 1848 din Țările Române, sărbătoare la care a participat și Ion Ionescu de la Brad.

O dată cu dezvoltarea activității portuare de la gurile Dunării, act de naștere a proletariatului în această parte a țării, au apărut și primele mișcări muncitorești, cum este cea a hamalilor din portul Sulina de la sfîrșitul secolului al XIX-lea, a celor din Isaccea de la începutul secolului XX. În condițiile creșterii avîntului revoluționar, în anul 1918, teritoriul județului este zguduit de puternica demonstrație a marinarilor din porturile Tulcea și Sulina. Cu această ocazie, marinarii români au format comitete revoluționare, înălțînd steagul roșu pe catargele vaselor.

După crearea Partidului Comunist Român, la al cărui Congres de constituire au participat și delegați ai Partidului Social Democrat — secția Tulcea, în frunte cu Evanghelie Stanef, mișcarea revoluționară a cunoscut un nou avînt, intensificîndu-se îndeosebi în perioada celui de-al doilea război mondial. Așa de exemplu, în octombrie 1943, din cei 4 200 de cetățeni din Delta Dunării chemați la încorporare s-au prezentat numai 1 500. Între anii 1943—1944, luna august — pe teritoriul județului s-a desfășurat o intensă activitate de partizani, care a împiedicat, mai ales, transportul militar pe apă, prin jertfele aduse contribuind la zdrobirea mașinii de război naziste, la eliberarea patriei noastre. În octombrie 1944, muncitorii, țărani și intelectuali din județ, conduși de comuniști, au organizat în Tulcea o mare demonstrație de stradă, cu care prilej au cerut înlăturarea guvernului reacționar care se afla la cîrma țării și au luat cu asalt prefectura județului, alegînd, într-un entuziasm de nedescris, în funcția de prefect al județului Tulcea, pe Dumitru Olteanu, președintele Județenei Tulcea a P.C.R.

Așadar, istoria acestui colț de țară face parte organică din lupta întregului nostru popor pentru independență națională și libertate socială, luptă încununată de victoria insurecției armate de la 23 August 1944, organizată și condusă de Partidul Comunist Român, act istoric care a descătșat energiile creatoare ale celor ce muncesc, deschizînd largi perspective de progres și bunăstare.

În trecut, județul Tulcea era caracterizat printr-un pronunțat grad de înapoiere economică și socială. Industria era reprezentată de cîteva ateliere și cherhanale în care se muncea în condiții inumane, iar agricultura, fărîmițată și lipsită de mijloace mecanizate, nu putea răsplăti munca istovitoare a țăranilor. La acest tablou se adăuga starea de înapoiere culturală.

Această grea moștenire a rămas de domeniul trecutului. În anii luminoși ai socialismului, bucurîndu-se de sprijinul neprecupețit al partidului și statului nostru, oamenii muncii din județul Tulcea, eliberați de exploatare și asuprire, au schimbat din temelii înfățișarea industriei și agriculturii, a orașelor și satelor, au pus în valoare bogățiile naturale, rodnicia ogoarelor, trăiesc o viață demnă, liberă și prosperă, bucurîndu-se din plin de binefacerile socialismului. Această viață nouă a înflorit o dată cu transformările revoluționare petrecute în întreaga țară în anii care au trecut de la Eliberare.

În anii socialismului, în județul Tulcea s-au pus bazele valorificării raționale și la un nivel calitativ superior a peștelui, lemnului, stufului și papurei, a pietrei, calcarului, a minereurilor cuprifere, de baritină și caolin etc. Existența exploatărilor miniere de la Altin-Tepe, Mahmudia și Somova, cele două fabrici de conserve din pește și legume, flota de pescuit oceanic nou creată, și multe alte unități și obiective industriale realizate pînă în prezent, certifică justetea măsurilor partidului privind dezvoltarea armonioasă a tuturor județelor țării. Ca să ilustrăm mai pregnant acest salt este suficient să amintim că valoarea producției globale industriale în anul 1971 a fost de 12,5 ori mai mare decît în anul 1950.

Agricultura, parte integrantă a economiei socialiste, a cunoscut adînci prefaceri și în județul nostru. Folosirea mecanizării, chimizării, aplicarea pe scară largă a științei și tehnicii, au făcut ca pe ogoarele fără hături să se obțină an de an producții tot mai mari.

Științetele flacăra a culturii s-a aprins și pe plaiurile tulcene. La dispoziția fiecărui om al muncii, fiecărui cetățean al județului, se află 5 case de cultură, 114 cămine culturale, 125 de biblioteci publice orașenești, comunale și satești, care înglobează un fond de carte de peste 450 000 de volume. Pe scenele așezămintelor culturale evoluează formații care antrenează mii de artiști amatori. Au devenit tradiționale manifestări cultural-artistice cum sînt: festivalul folclorului județean, al folclorului dunărean, festivalul de muzică ușoară — „Nufărul alb” și altele, care au adus pe scenele caselor de cultură și căminelor culturale valori inestimabile ale folclorului tulcean.

Prețuirii pe care le-o poartă partidul și statul cadrele didactice din județul nostru îi răspund printr-o activitate intensă, pasionată și plină de răspundere și abnegație, dăruindu-se nobilei lor misiuni de instruire și educare a tinerei generații.

Întreaga noastră activitate de formare a omului nou are la bază vastul program de educație comunistă a maselor elaborat de conducerea partidului, prețioasele indicații date de tovarășul Nicolae Ceaușescu, care arată că făurirea societății socialiste multilateral dezvoltate presupune și o amplă activitate de pregătire politico-ideologică, profesională și științifică, o lărgire a orizontului de cunoaștere.

Preocupat de lărgirea continuă a bazei procesului educațional, Comitetul județean de partid a manifestat toată grija pentru valorificarea monumentelor istorice, în armonie cu frumusețile unice ale Deltei Dunării, cu tot ce din belșug oferă vizitatorului ținutul nord-dobrogean.

În procesul cunoașterii și valorificării tot mai plene a bogățiilor și frumuseților județului, a istoriei și preocupării locuitorilor de pe aceste meleaguri, din cele mai vechi timpuri și pînă astăzi, un aport apreciabil l-a adus activitatea colectivului din cadrul Muzeului „Delta Dunării” Tulcea.

Îmbinînd munca de cercetare științifică cu activitatea de popularizare a rezultatelor obținute, specialiștii muzeului au dat explicații științifice genezei unor fenomene și aspecte ale Deltei, iar prin activitatea de cercetare arheologică au scos la iveală noi mărturii care atestă vechimea și continuitatea populației daco-romane pe aceste meleaguri. În această bogată și fructuoasă activitate noi am primit sprijinul calificat al unităților științifice centrale, prin numeroși oameni de știință, cercetători și specialiști care și-au adus o valoroasă contribuție la cercetarea și punerea în evidență a celor mai importante probleme biologice și istorice din această parte a țării. În acest sens, aș aminti colocviul științific organizat în primăvara anului 1969, mulțumind și pe această cale tovarășilor care au contribuit la buna reușită a acestuia.

Pe fondul întregii activități cultural-educative desfășurate în județul nostru pentru formarea multilaterală a omului nou, considerăm că este necesar ca în viitor să acordăm o mai mare atenție activității muzeistice, prin organizarea unui complex muzeistic care să reprezinte o sinteză a acestui colț minunat de țară, prin înființarea unor puncte muzeistice pe principalele trasee turistice ale județului, a unor case-muzeu, ca și prin restaurarea unor importante monumente istorice cum sînt cetățile Dinogetia, Enisala, vestigiile arheologice de la Noviodunum și Niculițel. În acest scop considerăm că este necesar să fim sprijiniți mai mult de Direcția monumentelor istorice și de artă, pentru a reuși să redăm în circuitul cultural-educativ și turistic aceste obiective, care constituie grăitoare mijloace de educație patriotică a tuturor cetățenilor județului. Totodată, deschiderea expozițiilor permanente ale secțiilor de artă și arheologie ale muzeului vine să consolideze o tradiție și să ofere noi perspective unei intense și rodnice activități de cercetare științifică la care vor fi atrase cadrele de cercetători, cadrele didactice și un număr sporit de colaboratori externi.

Anii 1971—1975 vor face ca Tulcea să cunoască noi și mărețe transformări în structura economică, vor duce la mărirea de cîteva ori a potențialului industrial, la modernizarea și creșterea corespunzătoare a contribuției agriculturii, la noi performanțe în ridicarea nivelului de trai al maselor, la îmbogățirea tezaurului științific și cultural.

Apreciînd activitatea valoroasă desfășurată pînă în prezent de Muzeul Deltei Dunării, Comitetul județean Tulcea al P.C.R. cere în continuare din partea întregului colectiv competență, responsabilitate, înalt simț partinic, pasiune și dăruire, avînd în vedere sarcinile sporite pe care și le-au asumat și care vor contribui la măreața operă de edificare a omului nou, constructor al societății socialiste multilateral dezvoltate.

M U Z E U L D E L T E I D U N Ă R I I

SCURT ISTORIC AL EVOLUȚIEI SALE

G. SIMION

Acest scurt istoric al Muzeului din Tulcea nu este un raport și nici o dare de seamă, ci dorim să exprime omagiul pe care îl aducem forței conducătoare din țara noastră, de la care am primit în permanență sprijin și îndrumare.

Considerăm necesar a face această introducere nu pentru a etala munca unor oameni și rezultatele lor, nici ca un elogiu adus formelor prin care s-au materializat anumite concepte muzeistice, ci pentru o indispensabilă cunoaștere a cauzelor apariției și evoluției unei instituții muzeale, situate pînă nu de multă vreme într-un centru urban mic și periferic.

Proiectarea organizării unui muzeu al județului Tulcea se contura în anul 1949 ca o necesitate, pe fondul revoluției culturale din țara noastră. El era impus de noile condiții de viață care cereau variate forme de manifestare cultural-educative, cerință consemnată în procesul-verbal de înființare a instituției, din 11 noiembrie 1949.

Efortul inițiatorilor, sprijiniți permanent de organele de partid și de stat județene, a avut ca rezultat deschiderea, la 1 mai 1950, a expoziției de bază a muzeului, în cinci săli din cea mai frumoasă clădire a orașului Tulcea.

Expoziția, extinsă pe aproape 180 m.p., înregistra la data deschiderii un total de 872 obiecte și materiale complementare. În primele două săli, care totalizau 80 m.p. au fost împrumutate și expuse cca 60 lucrări de artă plastică de la pictorul tulcean Geo Cardaș. Pe parcursul următorilor doi ani de la deschidere, prin achiziții, aceste lucrări au intrat în patrimoniul muzeului. În alte două camere erau prezentate cca 400 exponate și fotografii, dintre care se remarcău 80 eşantioane de roci comune și minerale, 10 planșe cu esențe de arbori din pădurile nord-dobrogene și 12 păsări naturalizate. Alte cca 400 materiale arheologice și mai ales numismatice, mai toate din epoca romană și bizantină, erau expuse în ultima sală.

Întreaga activitate legată de îngrijirea și îndrumarea acestui patrimoniu era dusă de regretatul învățător Nichita Bonjug, un remarcabil pasionat pe tărîm muzeologic, a cărui cinste și corectitudine în muncă au servit ca pildă pentru toți cei ce l-au cunoscut și au lucrat cu el.

După deschidere s-a dat muzeului o schemă de 3 posturi : director și doi îngrijitori. Un salt deosebit a fost înregistrat de Muzeul din Tulcea chiar în anul următor, cînd el a fost înscris în bugetul anual al statului. Treptat colecția s-a îmbogățit cu aproape 300 de piese naturalizate, din fauna Deltei, iar spațiul de expunere s-a mărit cu încă 240 m.p., ocupînd astfel întreaga clădire.

Acesta a fost, pe scurt, începutul activității muzeologice în județul Tulcea.

Primind un sprijin material mereu sporit, bucurîndu-se de îndrumarea și atenția permanentă a forurilor locale de partid și de stat, cit și a organelor centrale de specialitate, Muzeul din Tulcea a înregistrat o serie de transformări care l-au condus la definitivarea profilului său. Ca urmare a dezvoltării cercetărilor și a unor acumulări permanente de valori muzeistice, în 1958 s-a lichidat aspectul eterogen al expoziției printr-o organizare sistematică a materialului pe secții : științele naturii, istorie și etnografie.

Generalizarea unor noi principii muzeologice, care aveau să grupeze instituția din Tulcea în categoria muzeelor tematice, a determinat ca din 1960 să se înceapă o nouă organizare a expozițiilor de bază.

Noi amenajări de spațiu au permis ca în 1964 să se deschidă expoziția de bază a secției de științele naturii pe o suprafață de 1 200 m.p., mărită la sfârșitul anului 1971 la 1 500 m.p.

Expoziția prezintă publicului într-o manieră modernă, cu o tematică omogenă, aspecte și frumuseți naturale ale Deltei Dunării.

Prin intermediul bioscenelor și dioramelor, cele mai semnificative biotopuri din zonele respective sînt la îndemîna vizitatorilor, iar bogăția piscicolă și fauna acvatică a bălților Deltei sînt redată prin intermediul acvariului. În încheiere, 20 de bazine, colorate de o faună piscicolă exotică, încintă ochii amatorilor de rarități.

O susținută muncă științifică de colectare și conservare a pus bazele unor colecții documentare de peste 1 500 piese ecologice, unui voluminos ierbar.

În a doua lună a anului 1972 au fost deschise porțile celei de-a doua secții a muzeului, într-un nou local de pe str. 9 Mai, nr. 4. Un spațiu de peste 700 m.p. adăpostește depozitele și expoziția secției de artă plastică, care numără acum, după reorganizare, un fond de peste 140 lucrări.

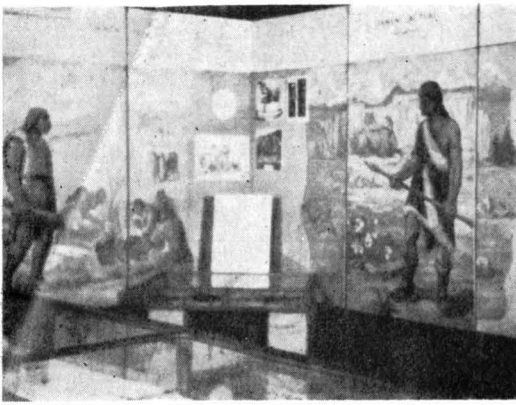
Peisajul dobrogean, frumusețile naturale ale Deltei Dunării, specificul arhitecturii de aici, omul și culoarea locală, sînt redată pe pînzele pictorilor Lucian Grigorescu, C. Cuțescu-Storck, Fr. Șirato, I. Iser, N. Tontza, M. Bunescu, Șt. Popescu, Teodorescu Sion, N. Dărăscu, Stavro Tarasov, Gh. Sirbu, Gh. Petrașcu ș.a.

Trebuie să subliniem din nou grija forurilor conducătoare pentru păstrarea cu pietate a memoriei oamenilor de seamă care s-au născut pe meleagurile tulgene și pentru cunoașterea operelor lor.

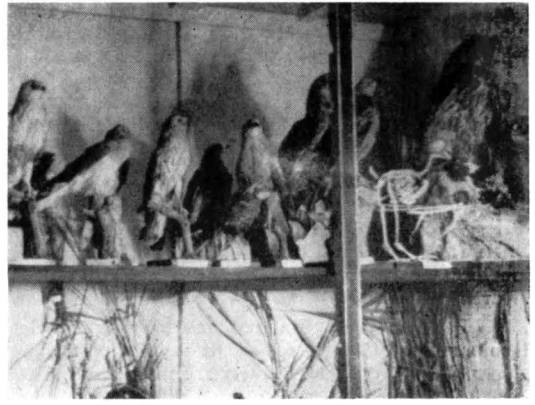
Organizarea Casei memoriale „Panait Cerna” din satul natal al poetului constituie omagiul adus de posteritate omului în ale cărui versuri și-au găsit expresia suferința și revolta celor obidiți.

MUZEUL DELTEI DUNĂRII, CLĂDIREA SECȚIEI DE ȘTIINȚELE NATURII

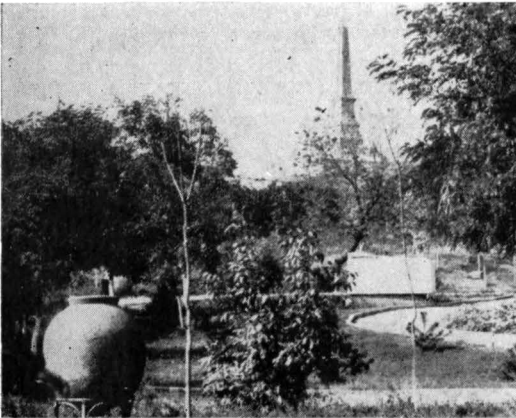




ASPECT DIN MUZEU – 1953



VITRINĂ DIN SECȚIA DE ȘTIINȚELE NATURII – 1953



ASPECT DIN PARCUL ARHEOLOGIC



BABADAG – LOCALUL SECȚIEI DE ARTĂ ORIENTALĂ

Nu putem încheia acest capitol al realizărilor muzeistice trecînd cu vederea activitatea febrilă pe care o duce colectivul secției de istorie, care și-a înscris în planul său de muncă deschiderea în acest an a expoziției de bază și organizarea parcului arheologic, pe suprafața celor 4 ha repartizate în acest scop. Piese arheologice, numismatice și epigrafice, al căror număr se ridică la aproape 32 000, provenite aproape în totalitate din cercetările întreprinse în ultimii ani, vor exprima în modul cel mai convingător originea, formarea și continuitatea poporului român în zona gurilor Dunării.

Nici eforturile colectivului de etnografi nu s-au rezumat numai la munca de cercetări și achiziții, în urma cărora s-a constituit o colecție care numără peste 3 000 de piese. O dată cu venirea primăverii își va deschide porțile prima gospodărie-muzeu, restaurată „in situ” în satul Enisala.

Primii turiști ai sezonului estival care se vor deplasa de pe litoralul constănțean spre Deltă vor putea vizita, în orașul Babadag, o expoziție cuprinzînd colecții de obiecte de artă orientală care au circulat pe teritoriul patriei noastre.

În atenția noastră stă permanent vizitatorul, căruia trebuie să i se ofere o atmosferă de delectare, recreație și desfătare spirituală.

Diferitele forme de activitate folosite de lucrătorii muzeologi ai instituției din Tulcea le vom împărtăși colegilor în capitolele următoare.

Studiul unei forme noi de vehiculare către public a valorilor de artă și cultură materială, a frumosului natural, îl supunem spre dezbateră specialiștilor muzeologi în scopul perfecționării lui.

Dînd curs planului de măsuri stabilit de conducerea de partid și de stat a județului, cu privire la dezvoltarea Muzeului Deltei Dunării, s-a întocmit și aprobat proiectul acestui studiu, expus în capitolul imediat următor și care urmează a se realiza la Tulcea în forma unui Complex muzeistic.

PLANUL ORGANIZĂRII UNUI COMPLEX MUZEAL LA TULCEA

Gavrilă SIMION

La 4 noiembrie 1968, Secretariatul Comitetului județean P.C.R. Tulcea a analizat activitatea și propunerile privind dezvoltarea Muzeului Deltei Dunării, important centru de cercetare, cultural-educativ și punct de interes turistic.

La ședință a participat V. Iacob, din partea Direcției muzeelor.

La 21 decembrie, același an, Conferința organizației județene de partid Tulcea a hotărât extinderea actualului muzeu a cărui tematică și proiectul de organizare le prezentăm în continuare.

I. EXPUNERE DE MOTIVE

Pornind de la înălțimea și orizontul etapei de dezvoltare a vieții noastre de azi, s-a ajuns la necesitatea elaborării unui program complex și vast al activității muzeistice, care trebuie să se caracterizeze prin acel dinamism specific vieții contemporane, prin acumularea unei complexități de funcții.

Ritmul de dezvoltare al vieții actuale, în afara căruia nu a rămas nici județul Tulcea, ridică și pentru Muzeul Deltei Dunării probleme de stringentă rezolvare, legate de marile și rapidele transformări de ordin economic și social. Dovezile culturii materiale în general, și mai ales cele care se referă la ocupațiile tradiționale, dispar cu o nemaipomenită rapiditate.

Armanul, duenul sau dicania (un fel de sanie de tocat paie), îmblăciul, plugul sau rarița de lemn, ca și mijloacele de vânătoare sau de pescuit arhaic, morile de vânt, morile de pe firul apelor sau cele cu zbaturi de pe șleperi, pivele, uneltele folosite de vestiții păstori ai vâratecelor locuri dobrogene etc., se mai găsesc cu mare greutate, iar unele de loc.

Arhitectura populară, cu un accentuat specific local, este înlocuită cu forme noi, multe din ele impuse de constructori necunosători ai tradițiilor și ai mediului geografic, uniformizând prin aceasta cadrul arhitectural general.

Se impune cu toată hotărîrea salvarea construcțiilor care au mai rămas, și punerea lor în valoare.

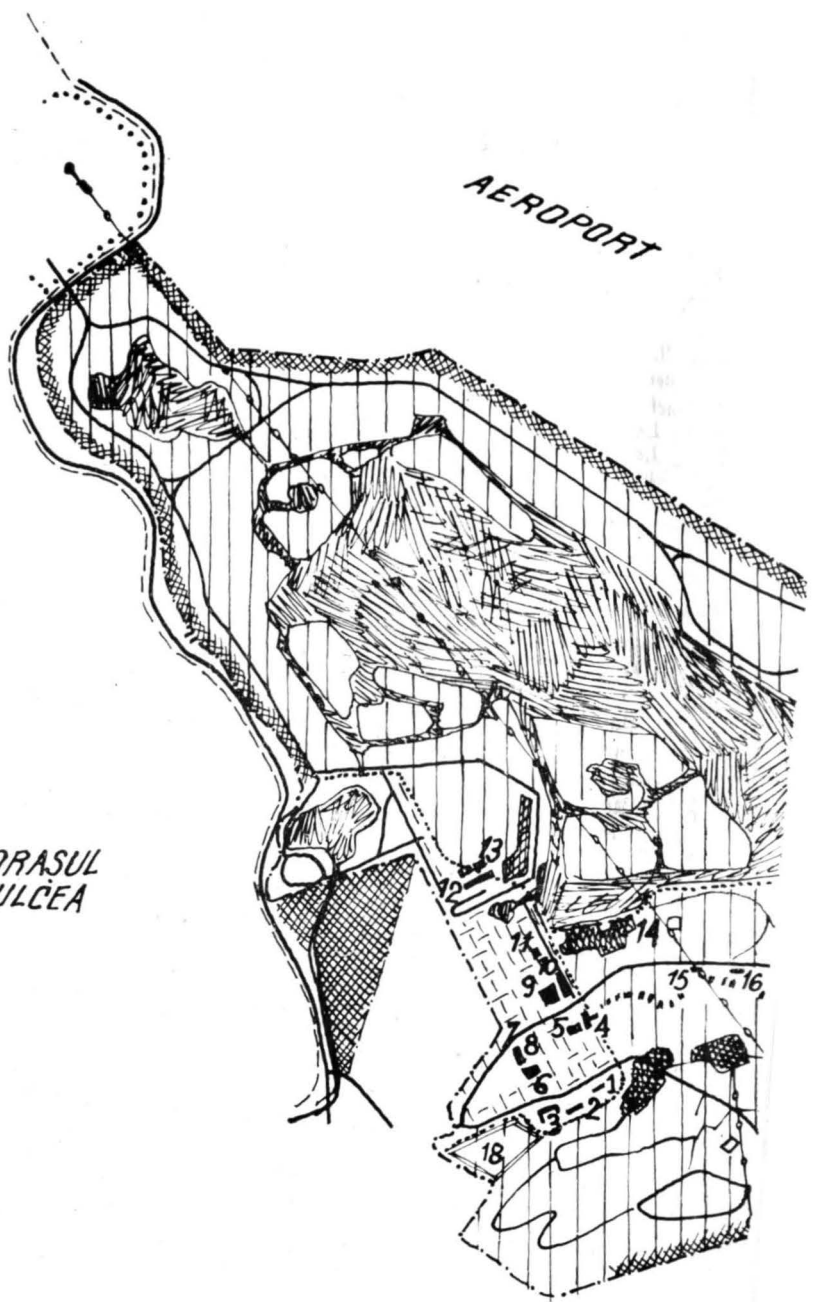
Deși sub alt aspect o situație aproape similară se petrece cu frumusețile naturale și izvoarele arheologice. Aplicarea unor gigantice planuri pentru valorificarea resurselor naturale a dus la schimbarea biotopurilor unor zone întregi, iar lucrările agricole și edilitare care se execută cu mijloacele tehnicii moderne, uneori scot, dar alteori distrug sau acoperă pentru totdeauna, valori de cultură materială. Și în aceste sectoare se impune o permanentă intervenție pentru salvarea acestor piese, fie prin crearea unor rezervații naturale sau arheologice, fie prin lucrări științifice de cercetare a terenului sau a zonei ce urmează a fi afectată de noile transformări.

complexul

DUNAREA

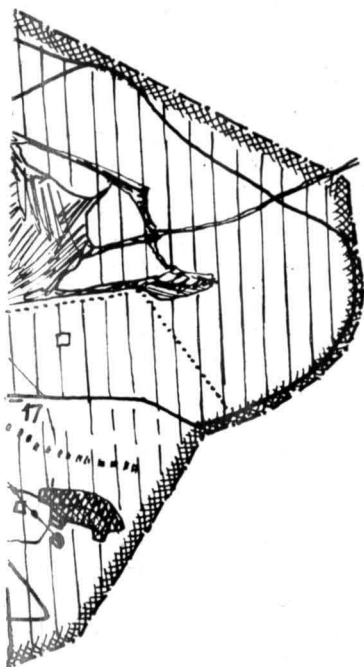
AEROPORT

DRASUL
TULCEA













muzeistic delta dunării

TULCEA



LEGENDĂ

-  Limita complexului în tema program'
-  Limita complexului în perspectivă
-  Zona de informare și expoziții sezoniere
-  Zona complexului în aer liber
-  Zona de sinteză și administrație
-  Zona de protecție și separație
-  Sectoare etnografice în aer liber
-  Lacuri și canale
-  Funicular de persoane
-  Drumuri și alei

1. Pav. Muzeul etnografic; 2. Pav. Muzeul de artă; 3. Pav. Muzeul de istorie; 4. Amfiteatru în aer liber; 5. Planetarium; 6. Clădirea administrației; 7. Garaj și ateliere; 8. Joc de copii; 9. Pav. Muzeul științelor naturale; 10. Centrala termică; 11. Climatizor; 12. Casa de vegetații; 13. Sere; 14. Adăpost nave; 15. Punct sanitar veterinar; 16. Crescătorie de iepuri și șoareci; 17. Depozit furaje; 18. Camping (amplasament DSAPC); 19. Idem, amplasament ICSPS

Alte valori de cultură materială se pierd prin apariția și creșterea numărului de așa-zii colecționari. Dacă pentru lucrările de artă plastică existența colecționarilor a avut un rol pozitiv, acumularea obiectelor etnografice și mai ales a celor de arheologie în mâinile particularilor constituie un mare prejudiciu pentru știință.

Considerăm strict necesară crearea unei puternice forțe de cercetare, bază a întregii activități muzeologice, capabile să cuprindă pe ramuri științifice și genuri întreg teritoriul, și cu posibilități de intervenție în direcția salvării valorilor amenințate sau descoperite prin formele amintite mai sus.

Investiții cu o bază materială și cu un sprijin moral multilateral din partea forurilor conducătoare locale, prin colaborarea cu un cerc larg de prieteni ai muzeului, cercetătorii muzeului vor putea salva frumusețile naturale și valorile culturii materiale create de înaintașii noștri.

În acest context trebuie să menționăm că în Delta Dunării și în întreaga regiune cu munți și bălți din nordul Dobrogei turismul poate căpăta proporții ce vor depăși cu mult pe cele cunoscute în momentul de față pe litoralul constănțean. Afirmatia este susținută de faptul că sezonul estival pe litoral nu depășește 120—150 zile pe an, pe cînd cel turistic în Delta Dunării și în zona horstului dobrogean poate să ajungă la 200 zile, cu posibilități de prelungire pentru vînătoare și pescuit sportiv aproape întregul an.

La acest sumar calcul, se mai adaugă și varietatea de atracții ce se pot oferi turistului în județul Tulcea, prin excursii la diferite monumente istorice: Dinogetia, Enisala, Argamum și la alte monumente care, prin întreprinderea unor săpături arheologice, pot fi scoase la lumina zilei; la mănăstiri și la monumentele de arhitectură orientală: geamia din Babadag, cea din Isaccea, Hanul vechi din Măcin etc. Apoi, culmile împădurite ale munților, cu pașiți umbroase și dealurile cu podgorii, la poalele cărora, de-a lungul Dunării se întind bălțile cu locuri bune de undit, toate scăldate într-o lumină care le dă un colorit aparte.

Varietatea, liniștea ce le oferă Delta, de la 1 aprilie pînă la căderea zăpezii, iar la gurile Dunării, aceeași plajă, aceiași soare al mării ca pe litoralul constănțean, împletit cu evadări în peisajul Deltei, cu plimbări cu lotca și cu pescuit, fără zgomotul și oboseala centrelor urbane, toate aceste aspecte vor determina un flux continuu de turiști spre locurile din nordul Dobrogei.

În acest context muzeul corespunde unor necesități, în primul rînd de ordin științific. El trebuie să devină un principal centru de cercetare, care să salveze și să conserve o varietate de valori documentare, de cultură materială și spirituală, obligîndu-se totodată să pună în valoare întregul fond acumulat, atît pentru știință cît și pentru culturalizarea maselor largi prin forme și căi variate.

Principala formă de valorificare a acestui fond documentar, de informare științifică a publicului, rămîne expoziția.

II. PROIECTUL DE ORGANIZARE TEMATICĂ A EXPOZIȚIEI

Una din condițiile sine qua non pentru muzeele zonale o constituie lichidarea aspectului eterogen al expoziției care, în multe cazuri, cuprinde valori ce satisfac mai mult o serie de curiozități. Abordarea cu precădere a problemelor de largă întindere în cadrul expozițiilor de bază, ca introducere sau ca problemă generală, ni se pare o formulă cu totul ineficace scopului urmărit.

Imitarea în mic a muzeelor centrale mari, abordînd aceleași subiecte și susținîndu-le cu precădere prin material complementar (dede obicei copii), nu suscită interes. Indiferent de amploare, fiecare expoziție trebuie să oglindească ineditul aflat în zona sa, chiar dacă este vorba de o zonă fizico-geografică, etnografică, teritoriul administrativ sau locul unor evenimente istorice.

Aceasta impune însă prezența unei corelații între muzeu și zona în care acesta este amplasat, atît sub aspectul muncii de cercetare, cît și al formei de prezentare expozițională.

În felul acesta, colectivul nostru a ajuns la convingerea că expoziția pe care o vom organiza va trebui să joace un rol de informare științifică asupra regiunii pe care o reprezintă sub aspect fizico-geografic, istoric și al vieții oamenilor din acea parte, evidențiînd creațiile lor de cultură materială și spirituală.

Un muzeu zonal își poate organiza expoziția fie tratînd un singur aspect (natură, istorie, etnografie sau artă) fie prin toate formele, în raport cu bogăția materialului pe care îl deține și mai ales ținînd cont de specificul dominant ce caracterizează acea zonă.

Rezultatele concluzive ale activității de cercetare teritoriale și pe genuri, întreprinsă în decursul unei perioade destul de mari, au determinat necesitatea ca Muzeul Deltei Dunării din Tulcea să includă în tematica sa toate problemele care se referă la bogățiile și frumusețile naturale ale întregului județ: *originea, formarea și continuitatea poporului român în zona gurilor Dunării; etnografia Dobrogei de nord, subliniîndu-se arhitectura populară; natura și omul din Dobrogea de nord în arta plastică.*

La ultima problemă se pot adăuga și lucrări din arta fotografică și mai ales cele ale artei cinematografice care vor completa fondul documentar.



ASPECT DIN REZERVAȚIA MATIȚA



ZONA DE COLECTARE SF. GHEORGHE

SECȚIA DE ȘTIINȚELE NATURII

Reprezentarea naturii din aproape întregul județ a fost determinată de o serie de factori ce susțin tematica proiectată.

Județul Tulcea cuprinde două unități fizico-geografice bine distincte, unice și bine individualizate din acest punct de vedere pe întreg teritoriul țării noastre :

1) **Horstul dobrogean**, cel mai vechi pământ al țării, nucleu al lanțului hercinic, înscris între Dunăre, Mare și linia de fractură Peceneaga-Camena, ale cărei caracteristici le vom sublinia mai jos ;

2) **Delta Dunării**, cel mai tânăr pământ al țării, cu diferite tipuri de sol, asupra cărora apele Dunării își mai exercită influența și unde procesul de formare încă nu s-a terminat.

Cu o importanță majoră din punct de vedere științific, amândouă unitățile fizico-geografice menționate necesită a fi evidențiate în ansamblul muzeistic ale cărui baze vor fi puse în curind.

Din fiecare unitate însă trebuie evidențiate acele detalii care le dau specificul și culoarea, respectind toate cerințele științei.

Din **horstul dobrogean** se va remarca structura sa geologico-geografică și bogățiile sale naturale.

Geologic, această regiune este formată din mai multe zone geomorfologice diferite și care se deosebesc de unitățile de același fel din restul țării.

Zona Munților Măcin, situată în partea de NV a județului, este alcătuită din roci precambriene și paleozoice ale vechiului nucleu hercinic. Rocile cristaline apar în culmile de la Megine, Mircea Vodă și dealurile Baclugea și Pricopan (comuna Greci), iar cele calcaroase se întindesc pe Pricopcea și Piatra Cernei. Sînt prezente rocile eruptive și gresiile cuarțitice, ca și altele mai noi, care aparțin Pliocenului superior și Cuaternarului (prin prezența loess-ului).

Cutați la sfîrșitul Paleozoicului — în faza orogenetică herciană — Munții Măcinului au rămas de atunci sub influența eroziunii, profilindu-se astăzi sub forma unor culmi deluroase, ce mai păstrează direcția cutelor inițiale de la N-V la S-E și cu înălțimi ce nu depășesc 450 m.

Privită din punct de vedere fizico-geografic, ca și a bogățiilor solului, în această zonă se disting două aspecte, dintre care primul este format de Șirurile Golășe, dispuse spre Turcoaia, Piatra Roșie și Cîrjelari, apoi cele dinspre răsărit, unde se ridică culmea Măcinului, dealul Carcaliu, culmea Cerna pînă la Atmăgea, iar în partea de nord — culmea Greci cu mameloanele Văcăreni și Garvăn se încheie cu dealul Pricopanului. Aici, în acest sector, se întîlnesc cele mai numeroase cariere de exploatare. Solul se caracterizează printr-o floră mărunță, rezistentă la secetă și vinturi. Printre speciile obișnuite ale faunei sălbatice, pe stîncile de aici se întîlnește vulturul egiptean, pasăre ocrotită de legile țării.

Al doilea aspect îl formează culmile împădurite. Ele se compun din „Gilmele” din apropierea comunei Luncavița, a satului Florești și din dealul Consul. Pe cuprinsul acestui sector, în care abundă esențele de tei, carpen și frasin de baltă, lingă comuna Luncavița, pe o vale adăpostită de curenți, se întîlnește o relicvă terțiară — pădurea de fagi. Cele 2 ha de rezervație forestieră din Valea Fagilor, cu această vegetație de tip montan, constituie o curiozitate pentru flora Europei. Prin pădurile acestor culmi se întîlnesc numeroase specii de păsări, printre care și cele ocrotite : vulturul pleșuv, sur, vulturul negru și corbul.

Zona Babadagului este situată între Dunăre și Mare. Fundamentul geologic este alcătuit din depozite paleozoice, ca și la Munții Măcinului, și depozite triasice specifice zonei Tulcea, peste care s-au depus depozite cretacice superioare. Acestea ies la lumina zilei între Cîrjelari și Atmăgea și între Fintîna Mare și Camena.

Este o zonă în general împădurită, unde s-au colonizat cerbi și căprioare și unde alte multe specii de animale nu sînt stinjenite prea mult de prezența omului.

Zona Tulcea se desfășoară la est de Munții Măcin pe un fundament paleozoic peste care se suprapun discontinuu depozite triasice și liasice. Ea începe cu platoul dintre Isaccea și Rachelu, cunoscut cu numele de platforma Niculițel, la răsărit de dealul Consul, suferind mai multe eroziuni și luînd aspectul unei suprafețe netede cu unele înălțimi în lungul brațului Sf. Gheorghe, ca și cele dintre Tulcea și Mahmudia : dealul Monumentului, Pirlita și culmile Beștepe.

Ca și la prima zonă, din punct de vedere fizico-geografic și aici se disting două sectoare :

— Sectorul împădurit, în partea de apus a zonei, care de fapt este o continuare a aceluiași aspect al zonei Babadagului și celei de-a doua părți din Munții Măcinului.

— Culmile golașe din partea de răsărit a zonei, unde se remarcă din nou prezența mai multor cariere mari : Somova, Minerii și de curînd Mahmudia.

Aceasta este zona unde se poate sublinia în mod deosebit prezența acelei vegetații caracteristice de silvostepă, cu întinderi de culturi și de plantații.

Mai mult din punct de vedere fizico-geografic și mai puțin din punct de vedere geologic se poate vorbi de *zona Malului Dunărean*, unde la poalele dealurilor se întinde lanțul de bălți (Jijia, Crapina, Saun, Somova etc.) sau în partea de sud-est unde lacurile și bălțile alternează cu sectoare mari de stepă (Sarinasuf, Agighiol, Lunca etc.). Aceasta este zona marilor contraste, dar și introducerea spre Delta Dunării.

Delta Dunării, pămînt nou, în permanentă frămîntare și transformare, s-a format în trecutul îndepărtat prin interacțiunile fluviului cu marea, dar asupra căruia și astăzi Dunărea își exercită influența.

Deși este un pămînt nou, Delta Dunării întrunește diferite tipuri de sol — formate în timp și spațiu, în raport de variația și activitatea apelor. Asupra lui domnește o climă variată, determinată de influențele maselor de aer atlantic, mediteranean și continental eurasiatic, care în concordanță cu condițiile biologice au creat zonei și o vegetație specifică.

Și în cadrul acestei unități fizico-geografice se pot distinge patru subzone, după formele de biotopuri.

Uscatul în Delta Dunării ocupă întinderi mici, el reprezintă însă forme și caracteristici deosebite.

Pămîntul grindurilor permite creșterea unei multiple și felurite vegetații. Speciile de plante halofile și halofite sînt presărate pe grindurile maritime, iar pe cele cu pămînt fertil, în zonele mai ridicate sau îndiguite, plantele de cultură atestă prezența omului.

Cea mai mare parte din animalele sălbatice care populează grindurile sînt în atenția vînătorilor : hermina, nurca, nevăstuica, pisica sălbatică, vulpea, fără să mai insistăm asupra păsărilor din cele mai variate specii.

Zona terenurilor inundabile este formată din acel uscat, puțin ridicat față de nivelul apei, care își mărește sau își micșorează suprafața în raport cu variațiile nivelului apelor fluviului.

Fauna de aici se caracterizează printr-un număr mare de indivizi. Barza, gîrlița mare și cea mică, rața lingurar și numeroase păsări cîntătoare mici, sînt doar cîteva din speciile care populează această zonă.

O întindere mult mai mare o are *zona apelor stagnante și curgătoare*, care cuprinde rețeaua hidrografică principală și secundară a Deltei. Prin canale sau girle, prin ghioluri, mlaștini și japșe cresc din abundență plante submerse formînd biotopuri și biocenoze diferite.

Fauna acestei zone, reprezentată în special prin păsări, este deosebit de bogată. Alături de viețuitoarele care rămîn tot timpul la noi, în perioada cuibăritului numărul lor sporește cu păsările venite din sud : rața cu căciulă sau cea cu cap brun etc.

Stufăriile fixe și plaurul constituie cea de-a patra zonă.

Vegetația palustră este caracteristică acestui biotop. În partea de vest a Deltei Dunării, unde apele sînt mici, stuful își implîntă rizomii în milul de pe fund. În ghiolurile Matița, Merhei, Roșu, Mila 23, situate în partea de est a regiunii, adîncimile cresc și s-ar părea că stuful nu mai găsește condiții necesare vieții. Totuși, aceasta este zona plaurului plutitor și aici întîlnim forma cea mai dezvoltată a stufului.

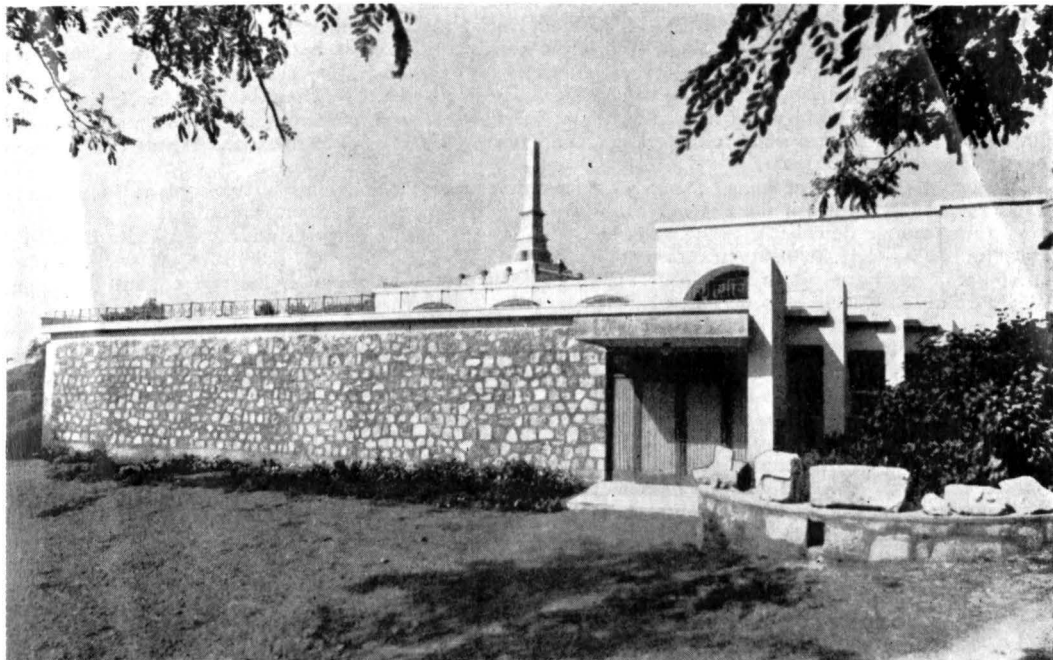
În vecinătatea lui, pe plaur, cresc numeroase plante cărora le prieste umezeala.

Fauna stufărișurilor este și ea destul de bogată, începînd cu viețuitoarele mici, viermi, insecte, crustacei care trăiesc în grosimea masei plaurului, pînă la păsări și mamifere.

În apropierea plaurului se adună un număr mare de pești atît iarna, pentru că temperatura apei este mai ridicată, cît și vara cînd, la umbra stufului găsesc mai multă răcoare decît în restul ghiolului.

SECȚIA DE ISTORIE

Poziția geografică a Dobrogei în general, legată de prezența unor mari artere de circulație, ca și condițiile naturale specifice acestor unități fizico-geografice ale județului Tulcea de azi și-au pus amprenta asupra dezvoltării societății omenеști, asupra desfășurării evenimentelor istorice, și au exercitat o influență permanentă asupra ocupațiilor și creațiilor spirituale ale omului. Așa cum natura a înzestrat



LOCALUL SECȚIEI DE ARHEOLOGIE

acest pământ cu bogății și frumuseți unice, tot așa și istoria strămoșilor noștri care au trăit aici prezintă o serie de aspecte unice, înscrise nu numai în istoria națională și atestate de izvoarele istorice narative și cartografice, începînd de la Hesiod, Pindar, Herodo, Tucicide, Polibiu, Strabon, Ptolomeu, Itinerariul lui Antonius, Notiția Episcopatum, Portulanele genoveze și alte numeroase documente cartografice și etnografice medievale și moderne.

Alături de aceste izvoare, descoperirile arheologice, ca și prezența numeroaselor monumente din zona gurilor Dunării și a Limesului dunărean dau măsura civilizației celor ce le-au creat.

Celebrele descoperiri neolitice de la Baia, Lunca, Ceamurlia de Jos vor figura la loc de cinste în viitoarea expoziție, iar piesele de la Luncavița, ca și altele, mai puțin cunoscute, de la Nifon, Alba, Tulcea, Trestenic, ca și în Deltă, pe insula Biserița de lângă Portița și Chilia-Veche, aparținînd culturii Boian-Gumelnița, vor completa în mod fericit neoliticul nord-dobrogean.

Cercetările de la Babadag, la așezarea întărită hallstattiană, apoi cele de la Tulcea — de pe Dealul Taberei — și din așezarea civilă din hallstattul tîrziu de la Sarinasuf, au marcat trei puncte noi pe harta arheologică și au contribuit la elucidarea aspectului evoluției culturii tracice în Dobrogea de nord.

Bogăția și varietatea materialelor descoperite la Murighiol, Enisala și Telița aduc o contribuție însemnată la geneza culturii geto-dacice, într-un moment de mari prefaceri economice și sociale.

Deși întreaga zonă a Dobrogei de nord se afla direct în sfera de influență a lumii grecești, aspect confirmat de numeroase descoperiri întimplătoare cit și de cercetările de la Argamum (com. Jurilovca), Enisala, Sarinasuf, Murighiol și chiar de pe grindurile din Delta Dunării, la Caraorman, tendința conservatoare în păstrarea tradițiilor traco-hallstattiene, atît în ceea ce privește cultura materială, cit și cea spirituală, apare evidentă.

Din fondul documentar arheologic desprindem observația că populația geto-dacă din nordul Dobrogei nu era refractară la ceea ce era nou, superior și frumos, dar nu înțelegea să renunțe la tradițiile ei, la fondul său cultural, pe care îl continua și îl dezvoltă. Acest lucru rezultă din varietatea formelor ceramice care evoluează și se multiplică din fondul și formele vechi traco-hallstattiene.

Nu vom insista asupra regimului de tranziție care a durat pînă în a doua jumătate a sec. I e.n., cînd romanii au anexat Dobrogea la provincia Moesia. Este o perioadă cunoscută prin bogăția de izvoare istorice, dar cu puține posibilități de prezentare muzeologico-expozițională.

În mod deosebit vom insista pentru această perioadă, și mai ales pentru cea următoare, asupra continuității populației autohtone.

Toponimia autohtonă, onomastica din inscripțiile descoperite, ca și materialele arheologice din ce în ce mai numeroase, provenite de la Enisala, Horia, Isaccea, Tulcea, Troesmis etc., prezente în Muzeul de la Tulcea dovedesc că populația geto-dacă a continuat să viețuiască în timpul stăpînirii romane.

Descoperirile arheologice din necropola de la Enisala — sec. I—II e.n., cele de la Noviodunum, din aceeași perioadă, apoi cele din locuințele de la Dinogeția — sec. II e.n. și de la Horia sec. III—IV e.n., fără a mai sublinia o serie de materiale descoperite întâmplător, demonstrează limpede această convingere.

Bogate izvoare arheologice ilustrează prezența continuă a populației daco-romane în perioada de migrații ca și influența permanentă a culturii bizantine în zona gurilor Dunării.

Importantele descoperiri de la Nalbant (sec. VII—X), și cele de pe grindurile din Delta Dunării și Dinogeția (sec X—XI), analizate în ansamblul lor — rit și ritual, mod de viață și cultură materială — aduc o însemnată contribuție, alături de celelalte, la cunoașterea procesului de desăvîrșire a poporului român.

Pe lângă izvoarele scrise și cartografice, bizantine și genoveze, ale militarilor, funcționarilor, călătorilor, literaților și cronicarilor, numeroase mărturii arheologice și mai ales numismatice, înscrise în inventarul muzeului, vorbesc din nou de Imperiul Bizantin și provincia periferică Paristrion, cu rol strategic de poartă și punte, cu orașe înfloritoare unde se vehiculau nu numai bunuri materiale, ci și forme de cultură și civilizație.

Alte izvoare vorbesc de conducătorii provinciei: Dobrotici și Ivanco, ca luptători pentru independență, alte tezaure atestă pe domnul Țării Românești — Mircea cel Bătrîn, cunoscut — „ca singur stăpînitor... pînă la Marea cea mare”.

O seamă de mărturii istorice demonstrează prezența românilor în Dobrogea, unde în timpurile de restriște din perioada stăpînirii otomane s-au retras la adăpostul codrilor, pe ostroavele Dunării și în stufăriile Deltei, unde găseau hrană și adăpost.



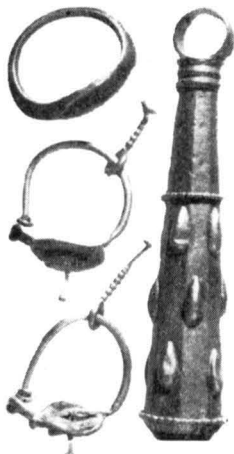
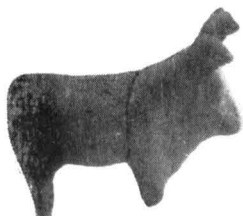
CERAMICĂ DE LA HORIA
(SEC. II—III E.N.)

CERAMICĂ DE FACTURĂ
LOCALĂ (SEC. IV Î.E.N.)

FIGURINĂ DIN LUT ARS
CERCEL, INEL ȘI PANDAN-
TIV DIN AUR (SEC. II E.N.)

AMFORĂ ROMANĂ (SEC.
II—III E.N.)

AMFORĂ ROMANO-BI-
ZANTINĂ (SEC. V—VI E.N.)



Dintre cele mai de seamă mărturiile pe care intenționăm să le expunem, și care atestă această prezență, sînt hărțile. Ele ne dau indicații asupra progresului demografic, asupra ocupațiilor specifice nordului Dobrogei.

Apelîndu-se la întregul material de istorie expozabil, intenționăm ca viitorul muzeu din Tulcea să prezinte în cadrul expoziției de bază nu o simplă înșirare de obiecte rezultate din săpăturile arheologice: unelte, arme, obiecte casnice, tezaure monetare și alte materiale în scopul de a documenta simple forme de cultură materială care aparțin anumitor epoci istorice.

Prin intermediul expoziției de bază, considerăm necesar să înfățișăm publicului chiar și unele ipoteze, rezultate din fondul documentar prezentat. Prin această formă de organizare, caracterul de „muzeu tematic” se păstrează în continuare, ca și la celelalte secții.

Urmînd firul ideilor schițate mai sus, secția de istorie, pe baza fondului documentar de care dispune muzeul, va putea să trateze tema: *Originea, formarea și continuitatea poporului român la gurile Dunării*, fără să excludă cel de-al doilea aspect istoric, acela care se referă la relațiile economice și culturale ale autohtonilor din această zonă cu lumea din afară.

Ambele aspecte ale temei se întrepătrund, se condiționează reciproc și se finalizează într-o evoluție istorică armonioasă. Scheletul tematic va cuprinde următoarele probleme sau capitole:

1. *Prezența așezărilor omenеști la gurile Dunării în timpurile îndepărtate.* Mărturiile de cultură materială vor fi corelate cu condițiile fizico-geografice ale zonei nord-dobrogene, care au contribuit la apariția și dispariția purtătorilor diferitelor culturi, începînd cu îndelungata perioadă dominată de comunitățile culturii Hamangia și încheind cu pătrunderea grupurilor din nordul Dunării, în faza de tranziție de la cultura Boian la cultura Gumelnița. Cu același scop introductiv vor fi prezentate izvoare arheologice din epoca bronzului.

2. *Geneza și continuitatea culturii traco-hallstattiene din zona istro-pontică.* Materialul numeros și caracteristic din așezările de la Babadag, Tulcea, Enisala, Sarinasuf și Mahmudia va permite nu numai definirea și ilustrarea evoluției hallstattului nord-dobrogean din perioada timpurie pînă în faza finală, ci și o demonstrație a fondului de bază ce aparține culturii traco-hallstattiene din care a evoluat cultura geto-dacă.

Radiațiile elementului scitic și mai ales ale civilizației și culturii greco-pontice asupra factorului local ce rămîne dominant, vor ocupa locul convenit în planul tematic expozițional, ca influențe principale în procesul istoric al formării culturii geto-dacice.

3. *Populația geto-dacă și cultura sa.* La Muzeul Deltei Dunării, existînd un bogat și variat fond documentar, cultura geto-dacă va putea fi oglindită multilateral, atît în ceea ce privește diversitatea de preocupări (agricultură, păstorit, meșteșuguri), cît și interesante forme ale culturii spirituale. În același timp, prin dovezi arheologice descoperite, se poate demonstra unitatea geto-dacilor de pe teritoriul Daciei preromane, între Hemus, Carpații nordici, Tisa, Tyras și Marea Neagră, sub raport etnic și cultural.

4. *Pătrunderea și stăpînirea romanilor la gurile Dunării.* Tezaure monetare republicane romane, însoțite de izvoare literare exponabile, cu precădere de la cei mai cunoscuți clasici, cum ar fi Ovidiu, vor documenta începuturile pătrunderii și stăpînirii romane la gurile Dunării, iar documente cartografice (*Itinerarium Antonini*) împreună cu o serie de mărturii arheologice din diverse domenii (meșteșugăresc, militar, edilitar, epigrafic) vor confirma suprapunerea, superioritatea și generalizarea culturii și civilizației romane în Scythia Minor.

Continuitatea geto-dacică și procesul de asimilare al culturii provinciale romane vor fi redată prin ilustrarea descoperirilor arheologice din necropola daco-romană de la Enisala, unde se păstrează atît tradiția ritului și ritualului geto-dacic cît și folosirea în continuare a obiectelor autohtone, concomitent cu adoptarea unor forme rituale noi, împreună cu obiecte aduse de cei nou veniți.

Adîncirea procesului de romanizare în Dobrogea este determinat de continuarea stăpînirii romano-bizantine și de interesele ei pentru păstrarea gurilor Dunării și a hotarului pe linia naturală marcată de apele fluviului. Construcțiile militare bizantine, tezaurele monetare, ca și varietatea materialului meșteșugăresc, demonstrează legăturile provinciei cu centrele răsăritene romane.

5. *Etapă desăvîrșirii formării poporului român și a limbii române.* Descoperirile de la Nalbant, cele de pe grindurile Deltei Dunării și de la Dinogetia, însoțite de observații asupra culturii spirituale și încadrate în conținutul culturii Dridu, luată în ansamblul evoluției ei, cu etapele ante și post Dridu, oglindesc ultima etapă a desăvîrșirii procesului de formare a poporului român. Aceste descoperiri se încadrează în limitele unei perioade destul de lungi — sec. VI—IX și X—XI.

Cultura materială locală, la care se adaugă tezaurele monetare bizantine, genoveze și tătărești, însoțite de unele obiecte arheologice de proveniență bizantină, ce reprezintă diverse preocupări și care, împreună cu izvoarele scrise, de origine genoveză, documentează o nouă perioadă de prosperitate economică și înflorire culturală la gurile Dunării (sec. XI—XIII).

Această dezvoltare a societății pe teritoriul Dobrogei corespunde cu primele formații politice locale ce aspiră și își afirmă din ce în ce mai des tendințe de eliberare. Ele culminează cu independența Dobrogei,

iar unirea ei cu Țara Românească marchează apogeul dezvoltării sale economice și politice, la începuturile feudalismului, sub domnia lui Mircea cel Bătrîn. Documentele scrise și tezaurele monetare, emisiuni ale lui Vlaicu Vodă și Mircea cel Bătrîn, ilustrează acest aspect.

6. *Continuitatea poporului român în Dobrogea* este atestată de-a lungul secolelor evului mediu de numeroase documente. Dintre acestea, cele mai adecvate pentru muzeologie sînt hărțile. Alături de ele figurează gravurile sau stampele, litografiile etc., ce ne prezintă prin imagini, aspecte de viață și momente ale unor evenimente militar-istorice petrecute pe teritoriul Dobrogei.

În expunerea ideilor tematice se va sublinia importanța Dunării ca arteră de circulație și de contact cu lumea întreagă. Chiar dacă, deocamdată, ne oprim cu expunerea la momentul Mircea cel Bătrîn, intenționăm ca, pe măsura adîncirii problematicei și acumulării unor noi materiale, să aducem această secție pînă în contemporaneitate, deoarece numai astfel va fi cu adevărat reprezentativă pentru istoria Dobrogei.

SECȚIA DE ETNOGRAFIE

Una din cauzele principale, subliniată în mod deosebit în expunerea de motive pentru dezvoltarea Muzeului Deltei Dunării și organizarea secției de etnografie, a fost necesitatea stringentă de a trece la salvarea monumentelor de arhitectură populară și a pieselor etnografice și de artă populară, care se găsesc din ce în ce mai rar.

Avem de asemenea în vedere și aspectul cultural-educativ. Prin intermediul expoziției de etnografie se vehiculează către public și se conservă pentru generațiile viitoare cele mai valoroase elemente de cultură materială și spirituală ale locuitorilor din nordul Dobrogei. Prezența acestor valori într-un muzeu demonstrează lumii întregi tradițiile culturale ale poporului nostru, hărnicia, îndemnarea, talentul și spiritul său creator.

Am arătat că, din punct de vedere fizico-geografic, teritoriul la care ne referim este pămîntul unei concentrate bogății și frumuseți naturale. Aceleași forme le întîlnim și sub aspect etnografic.

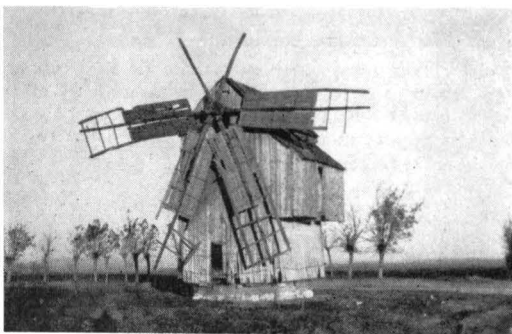
Condițiile istorice au determinat ca, alături de populația străveche românească, să vină și să se stabilească comunități de altă origine, de alte religii, cu o altă cultură și care au stabilit relații de bună colaborare cu românii băștinași de aici.

De la fiecare s-au împrumutat, și fiecare a luat de la alții, forme de muncă și viață, obiceiuri. Aproape nu există sat unde omul să nu practice două ocupații: agricultură, pescuit, păstorit, apicultură, viticultură, vărărit, olărit, pietrărit etc.

Agricultura a fost și este ocupația cea mai răspîdită în zona horstului, însă nu și cea mai veche. Alături de ea, și, în anumite perioade, poate cu o pondere mai mare, un loc de seamă îl ocupă păstoritul. El se practică nu numai în locurile deluroase sau în stepa Dobrogei, ci și în zona Deltei. Clima mai blîndă, locurile mai vîratice și cu pășuni întinse, toate au favorizat și au atras pe păstorii români din Muntenia și mai ales pe mocanii transilvăneni care veneau cu turmele lor de oi la iernat în bălțile Dunării, ale Deltei și chiar în interiorul Dobrogei. Prezența satelor create de păstorii transilvăneni, fenomen reflectat în izvoarele scrise, începînd mai ales din veacul al XVIII-lea, ne determină a nu trece cu vederea această ocupație a locuitorilor de aici.

Tot în nordul Dobrogei, întinsele păduri de tei și flora abundentă din Delta Dunării constituie factorii de bază pentru creșterea albinelor, ocupație care în momentul de față deține un însemnat procent din producția de miere a țării.

MOARĂ DE VÎNT, COMUNA SARICHOI,
CARE VA FIGURA ÎN VIITORUL COMPLEX



CASĂ ȚĂRĂNEASCĂ DIN COMUNA N. BĂLCESCU





LOCUIŢĂ DIN SATUL GRECI



CASĂ DIN COMUNA GARVĂN

Pescuitul a fost una din primele ocupații ale locuitorilor zonei.

Peștele, aliment foarte răspândit și prețuit în întreaga țară, pentru locuitorii din Delta Dunării, din luncile și de pe lângă bălțile Dunării, din așezările aflate pe malul râurilor și lacurilor mai mari ca și din cele din jurul Mării Negre, a reprezentat o hrană de căpetenie.

Pescuitul a însemnat nu numai o îndeletnicire pentru procurarea hranei, ci și una de ordin economic, care aducea venituri însemnate atât celui ce-l practica, cât și visteriei statului.

Peștele a prilejuit un intens comerț intern și extern, menționat de izvoarele istorice încă de acum 2500 de ani. Histria a dus o luptă continuă pentru păstrarea monopolului asupra comerțului cu pește din Delta Dunării și din celelalte bălți aflate în susul fluviului.

Despre această străveche ocupație ne vorbesc izvoarele arheologice din cele mai vechi timpuri, la ea se referă mărturiile scrise descoperite la Histria, ca și cele care s-au păstrat în operele lui Herodot, Ptolomeu, Strabon și la mulți călători și negustori din epoca romano-bizantină și cea medievală.

Tema referitoare la istoria pescuitului și a pisciculturii trebuie tratată și sub aspect teritorial pe mari unități geografice, ca de exemplu: pescuitul în Dunăre și bălțile ei; pescuitul în mare; în iazuri sau heleșteș și chiar pescuitul în apele de munte.

Pescuitul este o îndeletnicire străveche a poporului nostru și organizarea unui muzeu de interes național, cu expunere în aer liber și pavilionară în care să se reflecte această ocupație, va exprima hărnicia, inventivitatea creatoare a oamenilor în munca de zi cu zi. Tratarea muzeografică a acestui obiectiv va reține întreaga noastră atenție deoarece dorim ca el să fie cu adevărat reprezentativ pentru toate tipurile de pescuit practicate pe teritoriul întregii țări.

Ilustrării pescuitului îi vom subordona întreaga desfășurare tematică a secției etnografice, în sensul că toate exponatele vor fi în strânsă legătură cu viața oamenilor care au practicat acest meșteșug.

Acest punct de vedere este susținut și de faptul că cea mai mare parte a așezărilor omenești din nordul Dobrogei sînt situate pe lângă ape: fie în zonele de baltă, fie pe malul dunărean. Peste tot pescuitul a constituit o îndeletnicire de căpetenie, cu aspecte specifice și într-un raport variabil cu alte ocupații.

Condițiile specifice în care s-a dezvoltat viața locuitorilor nord-dobrogeni, atât sub raport geografic, cu varietatea de climă și sol, cât și al diversității de ocupații, au creat o tipologie caracte

LOCUIŢĂ DE LA HORIA



CASĂ DIN SATUL VISTERNA





CHERHANAUA DE LA UZLINA

ristică a așezărilor și a locuințelor. Această tipologie manifestă o anumită independență față de tradițiile consacrate în zonele de origine a diferitelor influențe care se remarcă pe teritoriul Dobrogei.

Principiul de bază al creației populare îl constituie îmbinarea frumosului cu utilul, legătura organică între formă, material, decor și destinația obiectelor.

Arhitectura populară, domeniu bine definit al culturii populare, prezintă un interes deosebit pentru specificul unei zone.

Parte integrantă a marelui ansamblu al arhitecturii populare de pe întreg cuprinsul țării, arhitectura dobrogeană își are coordonatele sale, rezultat al condițiilor geografice și al diversității de ocupații. Trăsăturile comune, unitare pentru întreaga țară, nu exclud caracteristicile particulare.

Casa dobrogeană încintă prin proporțiile sale. De la pătrat la forme dreptunghiulare foarte alungite, de la înălțimi reduse, în care casa apare ca așternută la pământ, la construcții înalte, cu foișoare zvelte, arhitectura locuinței țărănești dobrogene prezintă o gamă variată de forme. Albul scilpitor al ferestrelor, linia acoperișurilor, a căror cromatică variază de la griul sau auriul celor de stuf, la brun-roșcatul celor din olană, proiectate pe cenușiul pământului și pe albastrul senin al cerului, scăldate în lumina soarelui torid, conferă un farmec neobișnuit construcțiilor dobrogene.

Istoria frământată a acestui colț de țară se reflectă și în arhitectura rurală pe care o întâlnim încă.

Fiecare populație a adus cu sine un anume mod de a construi și de a aranja interiorul, aceasta conferind satelor nord-dobrogene o anume specificitate.

Structura gospodăriei dobrogene, ca și arhitectura propriu-zisă a locuințelor și acareturilor prezintă forme diversificate, în funcție de cadrul natural, de ocupațiile de bază ale locuitorilor, putându-se stabili zone bine conturate de răspindire a unor tipuri, privite sub aspectul evoluției în timp și în spațiu.

Dar, o dată realizat adăpostul, țărânul a căutat să și-l înfrumusețeze, să realizeze o ambianță interioară cât mai plăcută, pe baza unei îndelungi practici transmise din generație în generație.

Între planul casei și împodobirea interiorului există o pronunțată interdependență. Mobilierul, decorul, se supun unor canoane tradiționale, răspunzând atât funcției practice cât și celei decorative. Ele sînt menite, pe lângă scopul lor utilitar, să asigure o ambianță plăcută. Valoarea lor artistică reiese din forma adecvată și expresivă, din proporții și legătura funcțională între elemente, în strînsă dependență de materialul utilizat și destinația obiectului.

Întregul interior țărănesc apare ca o unitate expozițională, realizată prin arhitectură, mobilier, țesături, ceramică. Principiul de organizare se bazează pe tipare tradiționale, îmbogățite pe măsura schimbărilor intervenite în baza materială și răspunzînd mereu unor alte cerințe.

Elementele de decor sînt dispuse în registre horizontale care creează în interiorul țărănesc o atmosferă statică, de calm, punctată de elemente dinamice. Armonia culorilor, textura diferită a materialelor folosite în amenajarea interioară a locuinței, denotă un simț artistic deosebit de dezvoltat.

În funcție de zona geografică și de ocupațiile locuitorilor, interiorul își dobîndește specificul său. Condițiile de climă din Dobrogea favorizînd creșterea viermilor de mătase, au condus în mod inevitabil la frecvența țesăturilor din fir de borangic în amenajarea interioarelor locuințelor din această zonă.

Este o adevărată revărsare de borangic: cearceafuri, perdele, fețe de masă, ștergare prinse pe pereți, mergînd chiar pînă la țesături de borangic care se aștern pe jos. Și aceasta într-o zonă în



ȘTERGAR „ÎN VÎRSTE”
 ȘTERGAR CU MOTIVE GEOMETRICE
 ȘTERGAR „DE CUIE”

care creșterea animalelor, și mai ales a oilor, constituie una din ocupațiile de bază ale populației. Regiunea, clima ei, au avut o puternică înriurire asupra amenajării interioare a casei țărănești dobrogene. Țesăturile grele din lână au cedat locul strălucirii ușoare a borangicului, realizându-se un interior aerat.

Structura tematică a secției de etnografie a înscris în planul expozițional realizarea aspectului unui sat-sinteză care să oglindească diferitele forme ale vieții țăranului, cu diversitatea ocupațiilor ce au condus la moduri de viață deosebite reflectate și în creația artistică.

SECȚIA DE ARTĂ

Orașul Tulcea și împrejurimile sale, prin cadrul natural și specificul arhitectural, au constituit permanente puncte de atracție pentru artiștii plastici din țara noastră. Se poate afirma că doar arareori dintr-o expoziție de artă de orice gen, organizată chiar pe plan național, a lipsit peisajul tulcean.

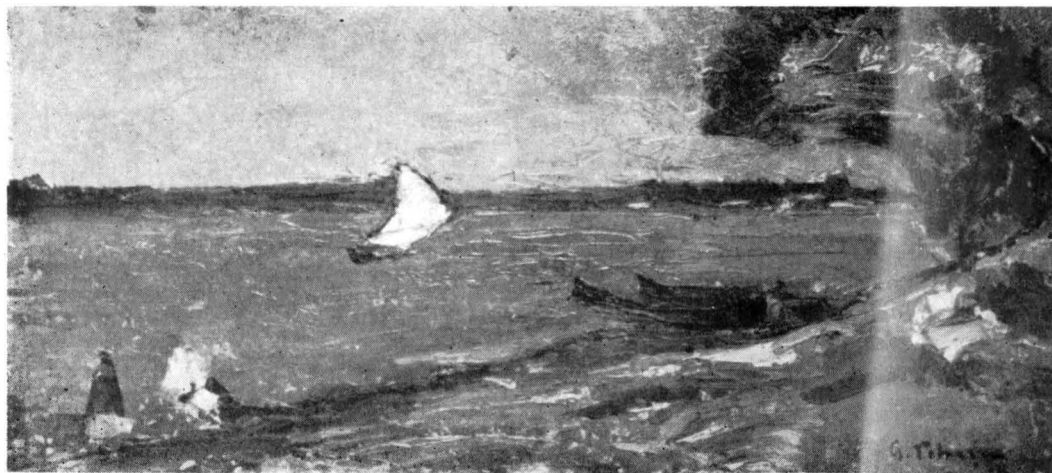
CLĂDIREA SECȚIEI DE ARTĂ





CECILIA CUȚESCU-STORCK, *PEISAJ DOBROGEAN*

GHEORGHE PETRAȘCU, *MALUL DUNĂRII*





GHEORGHE SÎRBU, PEISAJ DIN DELTA

Realitatea dobrogeană din trecutul mai mult sau mai puțin îndepărtat este adusă în fața omului contemporan, a tineretului în mod deosebit și a turiștilor care doresc să cunoască aceste locuri nu numai prin intermediul izvoarelor istorice sau etnografice, ci și prin lucrările de artă care au imortalizat prin multiple genuri stilistice natura și omul de aici.

Desene și gravuri păstrate de la diferiți călători străini — încă din secolul trecut, — cum au fost: Saar, Hector de Bearn ș.a., constituie nu numai lucrări de artă, ci și documente grăitoare ale acelor vremuri.

Dacă clasicii noștri, Aman sau Grigorescu, au lăsat doar câteva consemnări ale întâlnirii lor cu marea, pictorul Bunescu a străbătut — pictînd — întreaga coastă a litoralului, iar de la Tonitza, Luchian, Petrașcu, Iser, Dimitrescu, Șirato, Vasile Popescu și mulți alții, poșitiți cu șevaletele lor aici, ne-au rămas nenumărate peisaje, portrete și compoziții, aflate azi în galeriile de artă ale țării.

În acest context trebuie menționați și artiștii dobrogeni dintre care A. Ciucureșcu, Ion Jalea, Lucian Grigorescu, reprezintă momente de seamă în istoria artei românești la care se mai adaugă artiști ca Gh. Sîrbu, Stavru Tarasov, Gh. Naum ș.a.

Pentru educația artistică a maselor s-a considerat necesară înființarea la Tulcea a unui muzeu de artă plastică cu lucrări care să reflecte frumusețile regiunii dobrogene.

Intenționăm ca în noua secție să-și găsească locul și lucrări de artă fotografică, selectîndu-le pe cele ce au participat la concursuri internaționale și au ca tematică nordul Dobrogei.

Considerăm că o expoziție de artă fotografică poate să impresioneze tot așa de puternic ca și operele de artă plastică.

III. ORGANIZAREA TEMATICĂ A COMPLEXULUI MUZEAL

a. **Forme și metode de funcționare și organizare a muzeelor.** De multă vreme muzeele nu mai sînt considerate simple depozite conținînd valori de cultură materială sau spirituală, ci instituții ce îndeplinesc prin excelență o serie de funcții: salvarea și acumularea de valori culturale și documentare, tezurizarea acestora prin măsuri de conservare și restaurare în vederea valorificării lor științifice și a vehiculării către publicul larg prin intermediul expoziției. Toate sînt preocupări care s-au generalizat, înscriindu-se ca probleme obligatorii în programul activității tuturor muzeelor.

Multiplele aspecte ale modului de vehiculare către public a patrimoniului au constituit subiecte ce stau la baza a numeroase studii și cercetări de specialitate atît pe plan mondial, cît și în muzeologia românească.

Preocupările muzeografiei au fost îndreptate și asupra folosirii cît mai eficiente a spațiului în rezolvarea problemelor ridicate de organizarea expoziției.

Cu cît o expoziție de muzeu, de orice natură, (ne referim în special la cele de științele naturii, istorie și etnografie, principiile rîmînînd valabile în totalitate sau parțial și pentru alte genuri de expoziții), a izbutit ca în spațiul arhitectural de care dispune să reflecte mai bine realitatea sau să fie cît mai aproape de ea, cu atît mai mult ea reușește să emoționeze, să delecteze publicul vizitator și creează cu adevărat posibilitatea cunoașterii subiectului prezentat.

În organizarea fiecărui gen de expoziție s-a recurs la o serie de metode: sistematică sau cronologică, a landșaftului, prin diorame sau biocenoză etc., respectîndu-se în primul rînd legile sau regulile fiecărei științe.

Metoda dioramelor este utilizată în general la expozițiile de științele naturii, dar și la cele de istorie, atunci cînd se încearcă reconstituirea unei epoci istorice (cu precădere cele din orînduirea comunei primitive), ori a unor evenimente: o scenă dintr-un război, ori dintr-o răscoală, iar într-o expoziție de etnografie, cînd se încearcă reconstituirea unei locuințe, a unui interior sau atelier etc.

Metoda sistematică este în special aplicată în organizarea expoziției de științele naturii așa cum cea cronologică se folosește îndeobște la muzeele de istorie. Mai este utilizată și metoda combinată, în raport de bogăția materialului și de problema abordată.

La aplicarea oricărei metode s-au perfectat o serie de soluții tehnice, la care se apelează mai mult sau mai puțin, în raport de metoda adoptată și forma expozițională, recurgîndu-se la regulile și creațiile de ordin arhitectonic, de artă plastică sau fotografică, efecte de lumină, muzică, realizîndu-se o adevărată „scenografie muzeală”.

La problematica stabilită și la metoda adoptată, în raport cu spațiul afectat scopului expozițional, se acordă o importanță deosebită și materialului auxiliar.

Prin toate realizările de ordin muzeologic, chiar și acelea care au apelat la cele mai noi curceri ale tehnicii, se încearcă să se reproducă cît mai bine realitatea în cadrul arhitectural de care se dispune.

Prestigiul științific și rolul muzeului ca instituție de instruire recreativă vor fi cu atît mai mari, cu cît realizarea expozițională va reuși să redea cît mai perfect realitatea. În felul acesta, prin forma sa, muzeul va deveni nu numai un centru cultural, ci și un obiectiv turistic.

b. **Principii de organizare a Complexului muzeal Tulcea.** Dorind ca viitorul Complex muzeal din Tulcea să oglindească specificul Dobrogei de nord în întreaga sa complexitate, în tematică am inclus probleme care se referă la bogățiile și frumusețile naturale, la cultura materială și spirituală.

Complexul expozițional se va organiza prin prezentarea în aer liber a unor detalii semnificative din natură, cu fauna și flora respectivă, în care vor fi încadrate gospodării sătești, complete cu piese care să oglindească varietatea de ocupații și meșteșuguri: cherhanale, saivane, cramacă, prisacă, mori de apă, mori de vînt, pive etc. În acest ansamblu se vor înscrie și obiectele arheologice mari ce vor simboliza monumentele istorice de unde s-au descoperit.

Complexul nu exclude prezența expozițiilor tradiționale, de formă pavilionară, pe secții, cu profil tematic bine stabilit, (științele naturii, istorie, etnografie, artă) și care vor avea în concepția noastră un rol documentar și concludiv asupra problemelor tematice.

Între aceste forme expoziționale se va avea în vedere o perfectă sincronizare a circuitului.

După dorință, vizitatorul va putea porni sau de la concluziile expuse pavilionar, încheind circuitul prin vizitarea expoziției în aer liber, fie va face cunoștință mai întîi cu problemele prezentate în expoziția în aer liber și va trece apoi la cunoașterea sintezelor pe care le va întîlni sub aspectul expozițiilor pavilionare.

Aceeași sincronizare a circuitului va exista și între pavilioanele cu expozițiile panoramice, astfel ca turistul grăbit să poată vizita, total sau parțial, numai aceste genuri de expoziție și să renunțe la detalii, sau să le vadă cu ajutorul mijloacelor de transport rapide: care electrice sau teleferic. De asemenea, același circuit separat este dorit și pentru expoziția în aer liber, fie numai pentru zonele și subzonele fizico-geografice sau etnografice, fie între cele care oglindesc natura și zonele etnografice.

Realizarea acestui sistem de circuit creează posibilitatea vizitării complexului muzeal după scopurile urmărite sau timpul fiecărui individ. El dă posibilitatea cadrelor didactice să urmărească fie numai anumite teme, fie pe discipline, fie unele zone etnografice sau fizico-geografice, în care sînt incluse aspectele de viață, cultură și artă populară.

Clădirile pe care dorim să le construim pentru organizarea expozițiilor vor fi simple, fără ornamentații inutile, cu lumină naturală dirijabilă și artificială, în măsură să scoată în evidență valoarea exponatului și să-l aperse de degradare. Suprafața de expunere nu trebuie să depășească 1 200—1 500 m.p., vizibilă în cca 45'. O expoziție mai mare obosește și slăbește puterea de percepere.

Între secții au fost prevăzute spații de recreație.

Dacă prin intermediul expozițiilor pavilionare se vor reda atît probleme legate de istoria poporului român în zona gurilor Dunării, cît și ceea ce este mai caracteristic în ocupațiile și cultura materială și spirituală a locuitorilor de aici, secția în aer liber va ilustra mediul natural și social al acestor locuri, cu ansamblul său architectural, cu morile de vînt, cu cherhanalele și colibele pescărești, cu saivanele de oi, toate amplasate în mediu natural, organizat după stricte cerințe științifice și unde nu va lipsi nici fauna vie, căreia i se vor crea condiții ecologice specifice.

Totul nu va fi decît o comprimare a realității zonei reprezentate prin selecționarea specificului într-un spațiu care să întrunească toate condițiile de relief pe care le întîlnim în nordul Dobrogei.

Acest ansamblu va deveni nu numai un centru de documentare, ci și un obiectiv turistic, care va cuprinde suficiente forme de atracții și recreație, cu locuri de pescuit, solarii, amenajări pentru practicarea unor sporturi etc., încît omul să se poată delecta cel puțin o zi pe teritoriul său.

Pentru turiștii grăbiți sau pentru o imagine de ansamblu, cele două virfuri ale dealurilor din extremitățile de nord și de sud ale terenului ales vor fi legate prin cablul unui teleferic care va trece peste întreg complexul muzeal.

Așezat la marginea orașului, el va putea constitui întotdeauna un atractiv obiectiv pentru drumeția activă, loc de întrunire și odihnă, de manifestări științifice și cultural-artistice.

Luată în ansamblul său, această împletire de funcții, de la activitățile de cercetare și conservare a monumentelor și valorilor muzeistice pînă la realizarea unitară de edificii social-culturale, în cadrul cărora să se creeze o gamă întreagă de forme ale activității cultural-educative, ne-a permis și formularea noțiunii de „Complex muzeal”.

Noțiunea de „Complex muzeal” în intenția noastră include nu aspectul de gospodărire comună a două sau mai multe secții, unite din punct de vedere administrativ într-o singură instituție, ci o contopire sub toate formele a funcțiilor și sectoarelor muzeistice, prin introducerea unor metode noi de prezentare a expoziției.

c. Terenul de amplasare a Complexului muzeistic. După stabilirea ideii tematice și a problemelor ce decurg din ea cu privire la forma de reprezentare și fondul documentar, au fost adoptate principiile de organizare a planului întocmit.

Pentru realizarea Complexului muzeal s-a propus și aprobat, în cadrul planului de sistematizare al municipiului Tulcea, o suprafață de 315 ha de teren, situat în vecinătatea de nord-est a orașului. Această suprafață este compusă din următoarele unități teritoriale: dealul Monumentului Independenței (5 ha), balta Zaghen cu terenul din jurul ei, precum și versantul nordic al dealului Bididia. Întreg acest teritoriu este separat de zona de locuit a orașului și se întinde pe un front de 2,500 km, cuprins între stîncă Monumentului și virful dealului Bididia, situate la extremitățile de nord și sud ale terenului. Limita de vest este separată de zona ocupată de locuințe printr-o linie ferată industrială îngustă, neutilizată, dar care, în sistemul de organizare muzeistic, va funcționa ca mijloc de agrement și de legătură între cele două intrări ale complexului. Balta Zaghen, a cărei adîncime nu depășește 1,50 m, face parte din lunca aluvionară a Dunării și comunică cu fluviul printr-un canal. În jurul bălții se găsește un inel de stuf și papură cu o lățime variabilă. În partea de nord se află o zonă de luncă aluvionară.

Tot în această parte se face legătura între balta Zaghen și culmea dealului Bididia, situat la cca 100 m altitudine. Versantul este parțial (10 ha) împădurit, restul constituind pășune și teren agricol slab productiv. La poalele dealului, spre baltă, se găsește o fișie de teren abrupt cu eroziuni în suprafață.

Am menționat aceste amănunte pentru a sublinia că terenul, la prima vedere, întrunește majoritatea elementelor de relief ale județului Tulcea.

Problemele pe care le ridică organizarea unui complex muzeistic, prin prisma unor principii destul de complicate sub raport metodologic, au determinat efectuarea, în prealabil, unei serii de studii asupra terenului ales.

Pe lîngă ridicările topografice, absolut necesare pentru amenajarea și amplasarea tuturor construcțiilor, s-a făcut mai întîi studiul geotehnic și hidrologic, stabilindu-se sursele de alimentare proprie cu apă. Aceasta servește nu numai pentru necesitățile de consum și întreținerea întregului parc botanic, ci și pentru crearea de izvoare și pîriiașe, specifice unor zone fizico-geografice. Au fost stabilite lentilele de turbă și mil, terenurile sensibile la inmuiere, ca și celea cu praf argilos sau cu rocă.

Studiile cadrului natural și vegetației au stabilit indicii de ariditate, media anuală a precipitațiilor, media anuală și lunară a temperaturii, roza vînturilor, ca și analizele de sol.

Toate aceste studii stau la baza condițiilor necesare în primul rînd vegetației din cuprinsul complexului cît și asigurării unei protecții a unităților muzeale. Obiectivele ce urmează să fie aduse de pe un areal destul de mare al Dobrogei de nord, caracteristice diferitelor zone, sînt concentrate aici într-o suprafață limitată, care deși corespunde ca relief, nu poate asigura condițiile climatologice din toate zonele.

Vegetația horstului va avea aici un habitat deosebit de dificil, impunînd fixarea ei în anumite sectoare și cerînd instalații de irigare, în special pentru exponatele aduse din silvostepă.

Existența unei asemenea instalații va asigura viabilitatea în timp a exponatelor create în condițiile de stepă ale Tulcei și va determina evoluția solurilor de sub exponatele respective spre cele din arealul lor natural.

Dacă reprezentarea Deltei Dunării în zona lacului este mai ușoară, studiul făcut conchide necesitatea realizării în ansamblu a unui sistem hidrologic specific, cu ridicarea și coborîrea apelor, fără de care vegetația existentă și cea adusă nu se va menține sau se va degrada o dată cu trecerea timpului.

Nu a fost trecut cu vederea nici studiul privind transportul de aluviuni, care poate periclita diversele obiective sau poate micșora oglinda de apă a lacului, necesară în scopul asigurării circuitului și a producției de pește pentru hrana viețuitoarelor care vor popula Complexul muzeistic.

În afară de relief, care corespunde peisajului variat al județului și îndeplinește cea mai mare parte din condițiile naturale specifice celor două zone fizico-geografice: horst și deltă, mai sînt și alte considerente care fac din dealul Monumentului, balta Zaghen și dealul Bididia terenul cel mai indicat pentru organizarea Complexului muzeal.

În primul rînd, stîncă și monumentul care a dat numele acestui deal constituie punctul cel mai atractiv pentru turiști și pentru locuitorii municipiului. De pe culmea sa se desfășoară imensitatea Deltei, albia Dunării și panorama întregului oraș. Tot de aici se profilează peisajul bălții Zaghen, ca și silueta dealului Bididia.

Un alt considerent de care am ținut seama este faptul că partea de sud a terenului se înscrie într-unul din traseele turistice ale județului, cu cea mai mare circulație în perioada de sezon: Tulcea-Murighiol.

Apoi, legat tot de aspectul turistic, aria mare a bălții nu numai că dă posibilitatea creării condițiilor ecologice pentru păsările care vor fi aduse, ci permite și realizarea unor obiective social-culturale pentru delectare și odihnă.

Și, în sfîrșit, prezența celor două virfuri de deal, din extremitățile N și S ale complexului, dau posibilitatea realizării unui mijloc de transport rapid pentru o vizionare de ansamblu a obiectivelor muzeale și poate cel mai potrivit sistem de vizitare a unui parc zoologic și botanic. Este vorba de un teleferic care va traversa balta Zaghen și întreaga zonă de la un deal la altul.

d. Disponerea materialului muzeologic în ansamblul expozițional. Intrarea principală în complex se va face prin sectorul de sud, din artera de circulație Tulcea-Murighiol, care separă terenul afectat muzeului de pe versantul dealului Bididia în două zone.

Partea dinspre sud este împădurită pînă aproape de virful dealului, înglobînd și o suprafață de cca 28 ha de pășune aflată în vecinătatea de est a pădurii, iar cea dinspre nord, care coboară pînă la malul bălții Zaghen, îndeplinește toate condițiile de relief ale „Malului dunărean”.

Legătura între aceste sectoare se va face prin intermediul a două pasaje subterane, construite spre extremitățile terenului.

Vizitarea se va desfășura începînd cu partea de sud a dealului, unde se va amplasa primul pavilion expozițional. Stilul arhitectural al construcției gen hală, va permite disponerea materialului muzeologic în spațiul expozițional după importanța și ponderea pe care o deține în cadrul natural.

De asemenea, acest stil de construcție va permite, cu mai multă ușurință, folosirea diferitelor soluții tehnice în obținerea efectului scontat ca și posibilitatea amplasării pieselor și materialelor complementare după dorință.

Expoziția va reflecta structura geologică a horstului dobrogean pe zone și prin intermediul machetelor, ca și a altor materiale auxiliare. Se vor evidenția zăcămintele cuprifere, de barită și granit, care constituie o importantă bogăție naturală a județului. Prin intermediul bioscenelor, a dioramelor și a altor metode muzeologice, vizitatorul va face cunoștință cu întregul ansamblu de bogății naturale ale tuturor zonelor și subzonelor fizico-geografice care alcătuiesc horstul dobrogean.

La ieșirea din expoziție, vizitatorul va avea de ales între cele două variante ale circuitului: una îl conduce prin pasajul subteran care traversează șoseaua spre cel de-al doilea pavilion de științe naturii, iar cealaltă pornește spre parcul botanic ce va ilustra detalii ale horstului, organizate în forma landsafturilor, cu dendrologia și flora specifică acestuia.

Drumul printre aceste detalii naturale va parcurge landsafturile silvice ale Măcinului, specifice subzonei gorunului, unde se vor întâlni speciile : *Quercus petraea*, *Quercus delechampii* și *Quercus poly-carpa*, apoi cele de silvostepă, iar spre vârful dealului, priveliștea va fi dominată de prezența blocurilor mari de stîncă, aduse împreună cu vegetația specifică, caracterizată prin flora măruntă, specifică „Șirurilor Golașe” și „Gilmelor”.

Prin amenajări de ordin muzeologic la cele două cariere părăsite din vârful dealului Bididia, se va putea sugera aspectul numeroaselor cariere ce se întind în acest sector.

La hotarul acestui biotop, circuitul vizitatorului va cunoaște o nouă bifurcare. Un traseu pătrunde din nou în parcul dendrologic care oglindește zona împădurită a Babadagului, marcat pentru vizitatorul care dorește să cunoască numai aspectul natural al horstului dobrogean.

Cel de-al doilea circuit se abate pe terenul din afară (spre est), unde complexe gospodărești și unități etnografice (saivane, prisăci, mori de vînt), care reflectă diferite ocupații, vor completa armonios cadrul natural din zonele de stepă, silvostepă și de pădure cu elemente de arhitectură populară din satele respective.

La sfîrșitul sectorului etnografic prezentat, se creează o nouă bifurcație a circuitului. Vizitatorul care a dorit să cunoască zonele horstului dobrogean în ansamblul lor natural și etnografic, poate continua traseul care intră în landsaftul împădurit al Babadagului, unindu-se cu cel care urmărește numai mediul natural.

Celălalt face legătura prin al doilea pasaj cu sectoarele etnografice de la nord de șosea. El poate fi adoptat de vizitatorul care dorește să cunoască numai complexele de arhitectură populară.

După ce străbate traseul prin detaliile silvice ale zonei Babadagului, cu teșuri și cărpinete pure, vizitatorul pătrunde în landsaftul dendrologic al zonei Tulcea, Niculițel, Luncavița, Măcin, cu speciile de amestec, dominate de teiul argintiu, cărpinița, mojdreanul și jugastrul.

De altfel, întregul circuit descris mai sus corespunde întocmai și traseului turistic de la intrarea în județul Tulcea, prin vadul Brăila, la Măcin, Cerna, Horia, N. Bălcescu, Ciucurova, Slavele : Rusă și Cercheză, Babadag, Tulcea și înapoi spre Măcin, prin Cataloi, Telița, Niculițel și Isaccea.

Ajuns din nou la primul pasaj, unde după trecerea lui, pe platforma de la nord de șosea, vizitatorul face cunoștință cu cea de-a patra zonă : Malul dunărean, zonă ce include și sfera marilor contraste de pe malul lacului Razim. Tot aici, din imediata apropiere a pasajului și pînă la malul bălții Zaghen, sînt amplasate toate pavilioanele expozițiilor de științele naturii cu tema Delta Dunării și acvariul. Urmează pavilionul secției de istorie, în imediata vecinătate a celor două expoziții de etnografie care vor ilustra temele : arta populară dobrogeană și istoria pescuitului și a pisciculturii, care alternează cu expoziția de artă plastică și cu pavilionul cuprinzînd săli de proiecții, de expoziții de fotografii și alte forme de expoziții temporare.

Din acest sector se poate folosi eventual și telefericul sau alte mijloace rapide care ușurează vizitarea obiectivelor expuse în aer liber.

Tot de aici, circuitul cunoaște o ramificație mai complexă, cu legături directe ale fiecărui gen de expoziție pavilionară cu sectorul respectiv organizat în aer liber. Sau, luat în complexitatea lui, vom relua și parcurge imaginær circuitul stabilit pentru zonele de pădure, silvostepă și stepă a horstului dobrogean, reprezentate în sectorul de sud al șoselei.

În această parte se va putea vizita al doilea pavilion al secției de științele naturii, care va oglindi prin intermediul aceluiași metode expoziționale, a doua zonă fizico-geografică a județului, Delta Dunării. Organizată pe biotopuri, expoziția va cuprinde piese naturalizate, cu precădere din fauna mică, care este mai greu sesizabilă în landsaftul natural, organizat în aer liber. Printr-o legătură directă, vizitatorul va face cunoștință cu fauna submersă, expusă prin intermediul acvariului.

Pontonul fixat pe malul lacului, la ieșirea din acvariu, va permite amatorilor să se imbarce în lotci pescărești pentru a face o incursiune în delta miniaturală.

Organizat pe cele 210 ha ale bălții Zaghen, sectorul deltei cuprinde mai întîi landsaftul acvatic, permanent inundat, ce va constitui și traseul de vizitare, cu vegetația de ghioluri (nuferi), cu grupurile de plauri, cu stufăriș și păpuriș.

În a doua parte se va organiza landsaftul amfibiu cu formațiunile geologice ale teritoriilor inundabile (sub forma unor insule) și formații vegetale : pajști inundabile, stufăriș, zăvoi de salcie etc. Cu acest sector se va încheia călătoria pe apă. Vizitatorii vor coborî pe uscat, în landsaftul terestru al grindurilor fluviatile și fluviomaritime. Ele se vor prezenta sub formă de plaje și dune nisipoase cu vegetația specifică : pădure de hasmac, zăvoi de plop alb și cenușiu, rariște de plop alb cu cătină roșie, frâsinet de hasmac și depresuni cu vegetație ierbacee.

Traseul va continua drumul pe malul lacului, unde se va face cunoștință cu complexe izolate (cherhanale, mori cu zături și poduri amfibii).

După aceea se va intra în cadrul ansamblului arhitectural al satului pescăresc, în vecinătatea căruia o zonă de piscine vor sugera problemele de piscicultură.

În mijlocul acestui sector, lângă celelalte construcții moderne, se va ridica pavilionul în care va fi organizată expoziția etnografică cu tema: istoria pescuitului și pisciculturii — expoziție de interes național, în care vor fi expuse unelte utilizate în această ocupație, pe întreg teritoriul țării.

Cel de-al doilea pavilion expozițional, destinat tot secției de etnografie, va adăposti obiecte de artă populară cu mai puține posibilități de valorificare în cadrul unităților din aer liber și care și ele vor reflecta diversitatea formelor de cultură materială și spirituală a locuitorilor Dobrogei de nord. Această expoziție, prin caracterul ei tematic, poate fi vizitată, fie în primul rând, și constituie o reintroducere în etnografia specifică a horstului, fie ocolită și vizitată după ce s-a parcurs și ultimul sector etnografic în aer liber, acela ce oglindește a patra zonă fizico-geografică — Malul Dunării. Pentru cel ce urmărește numai sectorul etnografic, el poate fi urmărit prin circuitul separat care leagă această expoziție de cea pavilionară a tuturor zonelor.

Urmărind primul sau al doilea circuit, după drumul parcurs prin mediul natural și etnografic al malului dunărean, monumentele istorice expuse în aer liber, aduse de fapt tot din această zonă care corespunde cu limesul antic, unde se înalță cele mai mari și mai cunoscute monumente istorice, vor conduce firească la pavilionul secției de istorie.

Aici vizitatorul va putea sistematiza și sintetiza toate cunoștințele pe care le-a obținut în lunga călătorie făcută prin mediul natural și etnografic al teritoriului de la gurile Dunării și va putea înțelege cauzele întregului proces al evoluției istorice, al formării și continuității culturii materiale și spirituale a românilor de aici.

În încheierea circuitului vizitatorul se va delecta în fața lucrărilor de artă, expuse în pavilionul din imediata apropiere.

Prin forma sa, prezentată succint în rândurile de mai sus, muzeul va avea nu numai un rol de documentare și informare științifică, ci va deveni și un apreciat obiectiv turistic.

PUNCTE DE VEDERE PRIVIND PLANUL ORGANIZĂRII COMPLEXULUI MUZEAL TULCEA

Vasile IACOB

Ideea organizării unui Complex muzeal la Tulcea, unde să fie redat, în mic, tot ceea ce este mai caracteristic în Dobrogea de nord și Delta Dunării, ni se pare salutară, mai ales că orașul Tulcea se află amplasat chiar la poarta de intrare a Deltei. Vizitatorul, autohton sau străin, își poate face o idee de ansamblu asupra modului de viață a populației și bogățiilor faunistice și floristice din această parte a țării.

Transpunerea în practică a tuturor dezideratelor înscrise în proiectul tematic presupune o dăruire totală din partea colectivului de muzeografi, dar și un cîmp vast de acțiune pentru numeroase colective de specialiști din aproape toate domeniile științei. Cele două zone fizico-geografice bine distincte (Horstul dobrogean și Delta Dunării) ridică în fața cercetătorilor muzeografi o multitudine de probleme care nu pot fi soluționate numai cu forțe proprii. Dacă pentru muzeul pavilionar, unde avem acumulate cunoștințe suficiente, expozitele — vegetale și animale — pot fi colectate, preparate și conservate cu destulă ușurință, nu același lucru putem spune despre expunerea în

aer liber, despre aclimatizarea unor specii în alte condiții decît cele de la locul lor de baștină. Crearea condițiilor de viabilitate pentru speciile aduse este principala condiție care se cere la realizarea unei expuneri în aer liber. Ar fi neplăcut să vezi că plantele s-au ofilit, iar păsările stau cu aripile în jos, în poziții nefirești. Într-un asemenea caz nu se mai face educația științifică a maselor, ci se dă o imagine falsă despre natură.

Un alt aspect al problemei la care vreau să mă opresc este acela al unor lucrări care țin mai degrabă de latura modernizării complexului. Este bine că organizatorii se gîndesc să facă din această zonă și un parc de agrement, dar trebuie avut grijă ca amenajările acestea să nu dăuneze principalului scop urmărit. Muzeografilor trebuie să-și spună ultimul cuvînt atunci cînd se face amplasarea unor obiective cu caracter recreativ-distractiv. Nu ar fi rău să mai fie restudiată problema telefericului, deoarece cablul pe care circulă cabinele poate dăuna foarte mult viețuitoarelor aripate care vin în zbor spre luciul de apă.

Consider că realizarea Complexului muzeal de la Tulcea va pune bazele unui nou gen de prezentare, prin împletirea armonioasă a formei de expunere pavilionară cu cea în aer liber, prin redarea contextului de viață în toată complexitatea sa.

Ca unul ce studiez natura Dobrogei — și cunoscut Muzeul din Tulcea de aproape două decenii — salut cu emoție și bucurie organizarea Complexului muzeal de la poarta Deltei.

Sînt într-un totul de acord cu principiile din „*Expunerea de motive*”. Transformările uluitoare de rapide — pe care omul uneori nici nu le înregistrează în toată complexitatea lor — cer din partea muzeelor un efort deosebit, în epoca de tranziție, cît mai este încă timp. Dezvoltarea turismului este un factor într-adevăr însemnat, care motivează și el această acțiune.

Sînt de acord și cu principiile din introducerea cap. 2 „*Structura tematică a expoziției*” și anume că în expunerea muzeului trebuie să fie reflectat specificul local.

În „*Schema tematică a secției de științele naturii*” se schițează împărțirea tematicii în funcție de realitățile din natură. Succesiunea temelor este rațională, bazată pe cunoașterea științifică a terenului, sub diverse aspecte.

Remarc însă absența intenției de a folosi dovezi paleontologice. Fosile locale originale nu se încadrează în „*probleme generale*”, ci atestă reala vechime a straturilor geologice. Dacă muzeul nu posedă încă asemenea fosile, le poate solicita institutelor de specialitate.

Se dau, așa cum e normal — puține detalii asupra exponatelor. Relev însă că unele păsări citate la rezervația forestieră din Valea Fagilor nu „*se întîlnesc*” ci s-au întîlnit cîndva acolo (e vorba de „*vulturul pleșuv sur*” și de „*vulturul negru*”) ca și în zona Babadagului. În aceasta din urmă mai apar și acum codalbul și acvila-de-cîmp, dar vulturii citați au dispărut din țara noastră.

Geneza Deltei ar trebui măcar schițată, după părerea mea. Din text ea nu pare să constituie o idee de expunere.

În cap. 3 „*Principii de organizare a Complexului muzeal*” sînt arătate modalitățile practice de realizare a acestuia, succesiunea temelor.

Un aspect îmi dă de gîndit: legarea celor două dealuri prin cablu unii teleferic. Dacă balta Zaghen nu va deveni un simplu punct zoologic cu animale captive — recte cu păsări inapte de a zbura — ci un lac pe care păsările libere să fie atrase și ocrotite pînă la stadiul de imblinzire totală (cum există în multe locuri din lume), deci dacă circulația aeriană a păsărilor va fi continuă, acest teleferic va constitui un mijloc de ucidere a zburătoarelor. Noaptea, mai ales în timpul migrației, păsările se vor izbi de cablu, iar „rezervația” va ajunge să aibă un efect contrar ocrotirii... Cred că nici sub aspect estetic un cablu sau un monorail nu este binevenit într-un complex muzeal în aer liber, care trebuie să concentreze realitățile locale într-un spațiu restrîns, cu peisaj cît mai veridic. Motivarea „*pentru turiștii grăbiți sau pentru o vedere de ansamblu*” nu-mi pare suficientă, față de dezavantaje. Doar dacă nu există

un alt mijloc de trecere continuă prin complex s-ar putea admite un asemenea compromis!

La stadiul de tematică detaliată se vor putea face observații mai amănunțite. Deocamdată atît.

Radu FLORESCU

Ideea de a crea un muzeu complex, într-un cadru special amenajat, consacrat unei zone ecologice — în sens biologic și totodată social-istoric — unitare și cu caracter de unicat, la Tulcea, este fără îndoială o idee interesantă și rodnică. Proiectul, realist, ține seama de dificultățile inerente precum și de mărimea — am spune neobișnuită — a efortului economic-financiar și eșalonează lucrările pe o perioadă considerabilă de timp. Ceea ce nu surprinde proiectul însă este importanța efortului intelectual, de cercetare, de reconstituire și de largă comunicare a contextelor ecologice, de natură biologică, istorico-arheologică și etnografică. Pentru mobilizarea în vederea acestui efort, Muzeul Delta Dunării din Tulcea a făcut încă din anii precedenți eforturi notabile, prin organizarea unor sesiuni de comunicări, precum și prin dinamicul plan de cercetare pe care-l urmărește an de an. Este necesară însă o perfecționare și o amplificare a acestor măsuri, în trei sensuri: fundamentarea planului de cercetare pe un relevu exhaustiv al urmelor arheologice, al biotopilor și al microzonelor susceptibile de a deveni rezervații naturale, și al complexelor de locuire tradițională — sau mai precis al așezărilor care se încadrează în cele două tipuri de civilizație ale Deltei — agrară și pescărească. Această fundamentare are drept consecință și pandant completarea planului de cercetare cu un plan de sistematizare a valorilor — bioecologice, istorico-arheologice și etnografice — pe teritoriul vizat, din care face parte integrantă un plan de perspectivă al cercetării, ordonat pe teme și pe urgențe.

Al doilea sens în care activitatea de pînă acum ar putea fi completată și amplificată este acela al structurării tematice a sesiunilor de comunicări organizate de muzeu. Atît această structurare cît și organizarea, fundamentarea și completarea planului de cercetare amintită mai sus s-ar putea să depășească forțele proprii ale muzeului. Ar fi deci necesară o concentrare de forțe de cercetare, la nivel național, care ar putea să implice instituții importante de profil, de nivel republican. Un plan coordonat și coroborat de cercetare ar fi, fără îndoială, rodul unei colaborări complexe, dar tot fără îndoială titularul programului și beneficiarul cercetării trebuie să fie și să rămînă muzeul, pentru ca întreaga cercetare să aibă un sens și o valoare muzeală și să se soldeze cu rezultate concrete, expozabile, nu numai cu rezultate teoretice, cu caracter abstract.

Cea de-a treia problemă care se ridică este aceea a unității de expresie a viitorului complex muzeal. În adevăr, acesta se va constitui din o serie de ansambluri ecologice și etnografice reconstituite,

precum și din expuneri pavilionare. Nu cred că mai este necesar să insist asupra valorii intuitive, educative și informative deosebite a acestor reconstituiri. Dar mi se pare indicat să fie ridicată problema unor reconstituiri istorice. Fără îndoială, la primul aspect, imaginea reconstituirii unui castru roman, al unui sat medieval timpuriu, al unor morminte monumentale, la scara lor naturală, pare rebarbativă în primul rînd pentru că nu s-a mai făcut niciodată o asemenea operație, iar apoi pentru că ar costa considerabil. Dar acest tip de Dysneiland istoric nu trebuie respins ab initio, mai întîi pentru că nu numai că s-ar încadra în contextul unui Complex muzeal cum este cel de la Tulcea și ar servi la păstrarea unei anumite unități de expresie muzeală, dar mai ales pentru că ar obliga cercetarea să iasă din tiparul comod și rutinier al sistemelor de referință al culturilor, tipurilor și perioadelor — atît de convențional — și să-și pună o serie de probleme noi, mai fecunde, în măsura în care ar arunca o lumină nouă asupra însăși dinamicii istorice și a cadrelor formale ale acesteia.

Nicolae UNGUREANU

Atitudinea oricărui specialist față de un anumit proiect, căruia îi întrevede rosturile, nu poate fi alta decît aceea de receptivitate. A îmbrățișa o idee însă nu înseamnă neapărat a fi total de acord, fără exprimarea rezervelor care se impun din grija pentru o deplină concordanță între ceea ce gîndim și ceea ce reprezintă de fapt acea sumă a condițiilor necesară pentru transpunerea ideii respective în realitate. Receptivitatea trebuie considerată așadar, pe de o parte adeziune, în sensul angajării responsabile, nemijlocite, la realizare, pe de altă parte prevenire, în sensul eliminării pe cît posibil a oricărui indiciu de exagerare sau a eventualelor vicii de optică.

Din această perspectivă vom încerca să abordăm și „Planul organizării Complexului muzeal de la Tulcea”, plan asupra căruia am fost invitați să ne pronunțăm.

Planul organizării Complexului muzeal de la Tulcea reprezintă pentru noi un semn că disciplina muzeografică, după ce și-a probat cu prisosință rolul social, se află în stadiul în care nu-i mai convin tiparele clasice, corespunzătoare pentru o anumită etapă a afirmării sale, ci acuză tot mai evidente tendințe moderne, întemeiate pe necesitatea reală de a se înscrie în dinamica timpului, pe coordonatele noi ale construcției societății noastre socialiste multilateral dezvoltate. Aceasta reprezintă apoi și un răspuns la „sensibilitatea publicului de azi la cultură” în funcție de care muzeele, care asigură circulația valorilor, apelează la virtualități aparte, cu un coeficient sporit de calitate.

Semnele spargerii șablonului (termenul este destul de aspru dacă ținem seama de atîtea realizări importante ale muzeografiei românești și de

faptul că unele muzee au depășit procesul simplu al acumulărilor) se citesc în multe inițiative din ultima vreme, parte din ele onorate, parte așteptînd să fie mai clar formulate și pregătite — acțiunea amplă de reprofilare a rețelei de muzee; preocupările pentru conturarea unui sistem al muzeelor etnografice în aer liber cu noi căi de valorificare adăugate celor îndeobște aplicate; eforturile pentru realizarea unor puncte constînd din monumente ale tehnicii și arhitecturii populare, conservate „in situ”, în corelație și cu programul general de sistematizare, de modernizare a satului contemporan și cu rațiunile de ordin educativ-turistic; grija preconizată pentru asigurarea unui regim de rezervație unor monumente arheologice și monumente ale naturii; amploarea pe care o capătă mișcarea pentru constituirea de muzee sătești și muzee școlare ș.a.m.d. Toate acestea se vor adăuga cu forță de relativă generalizare realizărilor de pînă acum, tocmai pentru o mai corespunzătoare circumsciere a mișcării muzeografice imperatiivelor contemporaneității și viitorului.

Putem afirma, conform acestei optici și împrejurărilor extrem de favorabile pentru dezvoltare, că muzeografia românească se află astăzi în fața unui program de largă respirație, a unei adevărate politici de rețea și de prezență socială.

Așadar, cu precauțiile impuse în fața oricărei inovații, cu discernerea între ceea ce reprezintă hazard și propuneri realiste, cu grija ca o inițiativă de mare amploare și semnificație să nu alunece într-un experiment, ne apropiem și de „Planul organizării Complexului muzeal de la Tulcea”.

Chiar dacă, potrivit profesiei, sîntem invitați să ne pronunțăm cu deosebire asupra a ceea ce este intitulat în planul menționat „Secția de etnografie”, nu poate să ne fie indiferent planul de ansamblu, complexul ca atare.

Înainte de toate este cazul să afirmăm că sîntem de acord, în principiu, cu ideea unui complex muzeistic la Tulcea, cu ideea pentru un muzeu complet, din următoarele considerente:

— Nordul Dobrogei, căruia i se integrează cu valoare de unicat și Delta Dunării, reprezintă o zonă de recunoscut interes științific (istoric, etnografic și naturalistic) după cum și sub raportul reflectării realităților de aici prin mijlocirea artelor plastice;

— Propunerea se întemeiază pe un patrimoniu valoros (inegal este adevărat cînd este vorba de comparația între secții, deși mai puțin reprezentativ pentru etnografie), cu perspectiva dezvoltării și echilibrării lui;

— O experiență muzeografică modestă ca volum, dar concludentă în privința capacității științifice organizatorice, — Muzeul de științe naturale din Tulcea — precede proiectul la care ne referim și justifică abordarea unui asemenea proiect de mare îndrăzneală, deși dificultățile și pretențiile celui din urmă depășesc cu mult cadrul primei realizări „Muzeul de științe naturale al Deltei Dunării”;

— Pe lingă latura științifică propriu-zisă complexul va zează îngemănat efecte educativ-turis-

țice și de agrement, la parametri neîndrăzniți în mișcarea muzeistică de până acum;

— Planul de organizare a Complexului muzeal de la Tulcea este solidar cu ideea ridicării orașului Tulcea la exigențele procesului de modernizare cu toate atributele lui economice, științifice, educative.

Prin prisma celor de mai sus, prima grijă a autorilor este aceea de a distinge între exprimarea ideilor de bază cu direcțiile de subtilitate profesională și posibilitățile reale de concretizare corespunzătoare a acestor idei, estimând cerințele și greutatea specifică a fiecărei dintre laturi.

Așa stind lucrurile, sînt citeva probleme de principiu asupra cărora autorii trebuie să manifeste atitudine fermă, ca de exemplu :

— Acordul între tematica complexă și mijloacele umane și materiale de realizare (personal de strictă specialitate și personal tehnic și ajutător, cerut și antrenat nemijlocit în acțiune; subvenționarea ritmică, corespunzătoare, a tuturor activităților strict necesare cercetării, achizițiilor, elaborării documentațiilor, organizării propriu-zise; planificare și aprovizionare cu aparatură, materiale și mijloace de transport, în interesul realizării proiectelor lucrărilor de construcții specifice și amenajărilor, drenări, împrejmuiri, drumuri, plantații, electricitate și apă etc.; etapizarea lucrărilor și definitivarea lor concepind proiectul ca un întreg).

— Estimarea exactă a volumului, importanței ponderilor, dificultăților acțiunii declanșate, care presupune și asocierea puternică a celor două categorii de lucrări :

a) lucrări pregnant muzeografice, de un specific care presupune strictă specialitate ;

b) lucrări cu caracter de cadru și legate de latura de agrement, dar totdeauna în strînsă corelație cu rațiunile și specificul dominant muzeografice ale complexului.

— Definitivarea și punerea în aplicare a proiectului, condiționate de dezvoltarea și adîncirea cercetărilor pe teritoriul și pe problematica asumate, la pretențiile cunoașterii concrete, aproape exhaustive, a realităților pe care dorim să le prezentăm și reflectăm, pe principiul unei selecții riguroase a valorilor. Rezultatul acestor cercetări cu care se petrece paralel și alegerea valorilor apte să fie incluse în expunerea muzeală, reprezintă un criteriu de mare însemnătate pentru elaborarea tematicii definitive și declanșarea acțiunii — astfel stau lucrurile cel puțin pentru secția etnografică.

Formulările și accentele inserate în textul planului de organizare a Complexului muzeal generează sentimentul că ne aflăm în fața unui document care inversează dominantele unui proiect de muzeu complex și complet. Mai precis, ni se pare că ponderea ar înclina destul de evident spre acele lucrări cu caracter de agrement (parc, solarii, locuri pentru pescuit, terenuri pentru practicarea sporturilor, puncte alimentare, teleferic, pasaje subterane etc.). Fără a nega necesitatea realizării multora dintre acestea apreciem că ele trebuie considerate de principiu subordonate lucrărilor

cu caracter muzeografic și nu de substituire. Însăși afirmația potrivit căreia o vizitare ideală s-ar realiza din teleferic întărește această temere, cînd de fapt într-un complex muzeografic vizitarea ideală, eficientă, trebuie concepută în raport de perceperea directă, cu interpretările provocate la contactul cu valorile autentice (istorice, etnografice, artistice, de științe naturale etc.) și de sistemele muzeografice de expunere. Atragem atenția că ponderile preocupărilor pentru realizarea ansamblului de la Tulcea trebuie inversate și anume :

1. Complex muzeistic.

2. Parc, cadru al conținutului muzeografic, în limitele utilului.

3. Amenajări pentru pescuit, terenuri pentru practicarea sporturilor, cărora li se afectează locuri aparte, în afara incintei muzeografice. La rîndul ei incinta muzeografică poate beneficia doar de un parc, cu plantații, ochiuri de apă cu vegetație specifică zonei, de locuri de popas, cadru în care să fie așezate pavilioanele și expunerea în aer liber pe domenii, pe ansamblu — de amenajarea căilor de acces, de o împrejmuire directă cu funcția și de securitate a patrimoniului, de izolare relativă față de parcul propriu-zis de agrement și de punctele cu funcție economică-alimentară.

Problema stabilirii ponderilor se cere și între monumentele autentice și monumentele-reconstitui, greutatea revenind primei categorii iar celei de-a doua doar rolul de a suplini verigi extrem de importante, imposibil de prezentat prin monumente autentice. De aici, necesitatea de a se formula precis în plan obligația de a se porni de la un patrimoniu de valori autentice consemnate ca atare în text, sau de la înțelegerea exactă că trebuie realizat un asemenea amplu patrimoniu prin cercetarea sistematică a zonei. Avem în vedere, pentru etnografie, și puținătatea vestigiilor autentice, reprezentative, din zonă, în raport și de întinderea afectată complexului, ceea ce distinge această acțiune de altele (Muzeul tehnicii populare din Dumbrava Sibiului, Muzeul viticulturii și pom.culturii de la Golești, jud. Argeș, care beneficiază în plus și de atuurile reprezentării întregului teritoriu al țării, cu multe zone foarte bogate în vestigii ale civilizației și culturii noastre populare). Greutatea datorată autenticului invită la mare atenție atunci cînd stabilim extensiunea unui sector sau altuia, punctările de interes major.

Din rațiunile exprimate, cărora se pot adăuga multe altele socotim „Planul organizării Complexului muzeal de la Tulcea” doar o primă etapă de studiu.

Revenind mai concret la „secția etnografică” dat fiind că nu în toate direcțiile creației tehnice și artistice populare zona oferă monumente reprezentative, apreciem că în cadrul complexului secția trebuie să se axeze pe ceea ce zona oferă specific și impunător (monumente cu unelte și obiecte de uz și decorative, legate de practicarea pescuitului în Deltă și în țară, sistemul morilor de vînt care dă originalitate peisajului nord-

dobrogean) și, de la caz la caz, pe criteriul valorii, monumente ale arhitecturii populare, exigent alese după criteriile folosite în etnografie.

Fiind o inițiativă de amploare și ținând cont de dificultățile preconizate, socotim că Secția de etnografie a Complexului (poate și celelalte secții) trebuie să devină o acțiune de participare națională, pe baza unor propuneri mai exacte, cu sobrietate, realismul și doza care conving și s-au verificat în practica muzeografică, bineînțeles și cu adaosurile de originalitate, de cadru, ale organizatorilor tulceni.

Nutrim speranțe că de data aceasta acțiunea va îmbrăca un caracter pregnant de școală, capacitând forțele muzeografice cele mai competente și aplicând metode pe deplin verificate din punct de vedere al eficienței, cercetările interdisciplinare și cercetarea concretă etnografică, însoțite de serii de consfățuirii, corespunzător etapelor principale de organizare.

Poate că este cazul și momentul, date fiind angajarea atitor forțe și mijloacele care se promet a fi puse la dispoziția acțiunii, să încercăm să lărgim posibilitățile de informare și instruire științifică, prin promovarea și a ideii realizării unor cabinete, în pavilioane, cu documentație bogată asupra pescuitului din diferite puncte de referință (problematică, teritorii, perioade) și a unui buletin al lucrărilor.

Măsura ca nordul Dobrogei să se bucure de un muzeu complex, căruia i se integrează și „secția etnografică”, deși apărută cam tardiv, are darul, concepută și condusă inteligent și aplicată corect, pe baza consultațiilor, colaborărilor și răspunderilor conștiințioase, să-și demonstreze amplu însemnătatea științifică și educativ-turistică, ca și foloasele apreciabile aduse la salvarea și exploatarea multilaterală a atitor valori, în special a celor aparținând creației tehnice și artistice populare, care, în ultima vreme sînt supuse unui proces accentuat, ireversibil, de dispariție, pretutindeni.

În încheiere ne simțim obligați să urăm succes deplin inițiatorilor „Complexului muzeal de la Tulcea” pe linia răspunderilor asumate cu atita generozitate.

Boris ZDERCIUC

Complexul muzeal din Tulcea sau Muzeul Deltei Dunării cum mai este denumit (ținând seama, probabil, de locul de amplasare și nu de conținut) își profilează structura pe câteva ipoteze de lucru care exprimă o concepție de largă cuprindere în ceea ce privește conținutul și funcționalitatea unei instituții muzeale. O astfel de unitate, se spune în expunerea de motive care însoțește Planul de organizare, „trebuie să se caracterizeze nu numai prin acel dinamism specific vieții contemporane, ci și prin acumularea unei complexități de funcții”. În această formulare se găsește exprimat cu toată claritatea principiul „muzeului dinamic”, al „muzeului viu” sau „total” ale cărui funcții nu

constau în primul rînd în colectare, depozitare și conservare, ci în cunoaștere, instruire și educare. Nu este vorba, în cazul unui astfel de muzeu, de neglijarea activităților de conservare, de subaprecierea preocupărilor pentru formarea și dezvoltarea patrimoniului, ci de o schimbare de unghi de vedere în ceea ce privește finalitatea acestei activități. Cu alte cuvinte formarea, dezvoltarea și conservarea colecțiilor nu este privată, în cazul unui muzeu dinamic, ca o activitate în sine, ci este pusă în slujba funcției cultural-educative a muzeelor, în slujba variatelor activități de instruire și educare pe care le întreprind instituțiile muzeale la sediu sau în afara lui.

O altă idee de principiu, importantă și rodnică prin consecințele sale este aceea că muzeul, indiferent de mărime, trebuie să fie corelat în mod organic cu zona în care este amplasat, al cărei inedit trebuie să-l exprime „atît sub aspectul muncii de cercetare, cît și al formei de reprezentare expozițională”. Cheia originalității unui muzeu se află tocmai în această capacitate a proiectanților și organizatorilor de a transpune într-o sinteză expozițională natura, istoria și cultura, mediul și colecțivitatea umană în dinamica dezvoltării istorice și a creației acesteia.

A treia idee valoroasă constă în afirmarea necesității organizării unui complex muzeal în care să-și găsească oglindirea „bogățiile și frumusețile naturale ale județului (Tulcea); originea, formarea și continuitatea poporului român în zona gurilor Dunării; etnografia Dobrogei de nord, subliniindu-se arhitectura populară ca specific local; natura și omul din Dobrogea de nord în artă plastică”. Altfel spus, Complexul muzeal din Tulcea va cuprinde patru secții: de științele naturii, de istorie și arheologie, de etnografie și de artă.

Alegerea orașului Tulcea ca loc de amplasare și de organizare a acestui complex muzeal este cit se poate de bine făcută, această localitate dispunând de condițiile necesare pentru o astfel de unitate, iar prin situarea ei în centrul Deltei Dunării este ușor accesibilă din punct de vedere turistic.

Dintre diferitele probleme și aspecte pe care le ridică organizarea Complexului muzeal de la Tulcea aș dori să mă opresc, în principiu, asupra celor legate de constituirea secției etnografice.

Prin conținutul său tematic, această secție urmează „să vehiculeze pentru public și să conserve pentru generațiile viitoare cele mai valoroase elemente de cultură materială și spirituală ale locuitorilor acestor locuri”. Este justă poziția de principiu — exprimată în tematică, în sensul căreia această ilustrare a culturii tradiționale trebuie să aibă în vedere atît densitatea teritorială, de genuri și forme de manifestare a culturii etnografice, cît și procesul istoric de formare a acestei culturi, proces a cărui dinamică prezintă o mare complexitate. Prezentînd, printr-o analiză de detalii, aspectele diferențiale ale fenomenelor etnografice care se pot întîlni în zona ce urmează a fi ilustrată în expoziție, tematica este mai puțin preocupată de sublinierea trăsăturilor dominante ale culturii

populare din zonă, fapt care ar putea să aibă unele consecințe asupra activității de cercetare și selecție a obiectelor celor mai reprezentative pentru organizarea viitoarei expoziții de sinteză. În acest sens, mi-aș îngădui să insist asupra necesității de a se acorda o pondere mai mare cercetării științifice pentru cunoașterea fenomenelor etnografice atât în varietatea lor teritorială și tipologică, cât și în procesul dezvoltării istorice. Aceasta va ușura munca de selecționare și apoi de dozare a materialului în cadrul expoziției.

Cred că una din componentele cele mai interesante ale secției de etnografie va fi *Muzeul pescuitului*. Aș considera că acestui muzeu ar trebui să i se acorde ponderea principală, Muzeul pescuitului urmînd să ilustreze nu numai zona, ci dezvoltarea acestei ocupații pe scara întregii țări. Pe această cale rețeaua muzeelor specializate s-ar îmbogăți cu o nouă unitate de un incontestabil interes științific și cultural-educativ.

În legătură cu un astfel de muzeu ar trebui acordată o atenție specială tehnicilor de ilustrare expozițională. O valoroasă sursă de informare în această direcție ar putea-o constitui experiența Muzeului tehnicii populare din Dumbrava Sibului.

Cu tot interesul pe care-l are prezentarea în acest complex muzeal a arhitecturii populare din zonă, cred că problema se cere foarte serios analizată și studiată, date fiind dificultățile pe care le ridică transferarea monumentelor construite din alte materiale decît lemnul, piatra sau cărămida. Construcțiile din ceamur, din gard de nuiele bătute cu pămînt, din paiantă etc. pun probleme tehnice speciale, a căror analiză nu-și găsește locul în aceste rînduri. Oricum, punînd în balanță pe un taler eventualele rezultate muzeale ce s-ar obține în reprezentarea arhitecturii, iar pe celălalt taler cantitatea de energie umană și de fonduri materiale ce ar trebui investite, am credința că rezultatele nu justifică eforturile. De aceea, socotesc că prezentarea culturii etnografice din zonă este mai indicat să fie făcută prin mijloacele expunerii pavilionare.

Aș mai sublinia caracterul complex și organic al tematicii secției etnografice.

În realizarea acestui vast program constructiv pe care-l implică organizarea Complexului muzeal din Tulcea, o problemă care nu poate fi neglijată este aceea a cadrelor de specialitate, competente și devotate. Prin conținutul său, Complexul muzeal din Tulcea este o lucrare interdisciplinară pentru înfăptuirea căreia trebuie să colaboreze istorici, naturaliști, etnografi, geografi, istorici de artă, arhitecți etc.

Recrutarea lor și, mai ales, crearea aceluia climat de colaborare care asigură succesul unei realizări atât de grandioase, formarea și informarea lor, trebuie să înceapă o dată cu proiectarea lucrărilor de organizare.

Se cere apoi o etapizare riguroasă și realistă a lucrărilor. Un plan de organizare a acestui complex trebuie să aibă în vedere toate aspectele implicate și toți factorii care participă la realizare: pregătirea și amenajarea terenului, fondurile bănești,

cadrele de cercetare științifică, cadrele muzeale de tehnicieni și conservatori, mijloace de protecție.

Nu trebuie pierdută din vedere nici activitatea de informare și documentare, ceea ce presupune editarea unei publicații care să sintetizeze experiența dobîndită în munca de cercetare și de organizare expozițională a acestui important și valoros complex muzeal.

Din analiza planului tematic rezultă că Muzeul Deltei Dunării va fi, în final, un mare complex, în care secțiile muzeale vor alterna cu zone de agrement sau cu spații amenajate cultural-artistic în care vizitatorul să-și poată petrece plăcut și instructiv timpul liber. Dacă secțiile muzeale sînt conturate destul de precis în planul tematic, nu același lucru se poate spune despre zonele de agrement. Consider că proiectanții și organizatorii trebuie să gîndească de la bun început acest gigantic complex ca un ansamblu unitar, cele două componente muzeale și de agrement, fiind părți organice ale unuia și aceluiași întreg încheșat.

IULIU BUZDUGAN

În concepția de organizare a unor instituții muzeale de artă (muzece independente sau secții de artă ale unor muzece cu profil mixt), s-a manifestat tendința de a se prezenta în sălile de expunere o copie a Muzeului de artă al R.S. România, o reducere a tematicii acestei instituții de nivel republican.

Includerea în tematică cu insistență — considerîndu-se, am zice, ca obligatoriu acest lucru — a primilor noștri portrețiști, a pictorilor revoluționari, urmați apoi, într-o cît mai riguroasă cronologie, de Th. Aman, N. Grigorescu, Ion Andreescu, Ștefan Luchian, de artiștii de frunte dintre cele două războaie mondiale — care figurează în expunerea muzeului republican de artă, poate fi considerată mai degrabă o dorință exagerată de afirmare pe plan local decît o cerință reală pe care ar reclama-o educarea estetică a publicului vizitator.

Dacă unele muzece mai mari (Cluj, Iași, Timișoara, Sibiu, Constanța, Oradea, Craiova), care dispun de un patrimoniu mai bogat și de condiții de expunere mai bune, prezintă mai larg, într-o continuitate cronologică, creația plastică românească — punînd totuși accentul pe artiștii locali — această insistență nu se justifică și în cazul altor instituții muzeale de artă județene, municipale etc., lipsite de posibilități locale de patrimoniu și spațiu. Dimpotrivă s-a dovedit, nu arareori, a fi dăunătoare.

Un prim aspect negativ al unei atari concepții de organizare este cel al subaprecierii patrimoniului propriu, neglijîndu-se, prin forța lucrurilor, pînă și achiziționarea operelor de artă care ar corespunde planului tematic dorit — asemenea piese de artă fiind de altfel greu de depistat și la prețuri foarte ridicate. Se mizează, în acest caz, pe obținerea acestor piese de la Muzeul de artă al R.S.

România, muzeu care nu-și poate înstrăina patrimoniul, limitat de altfel la strictul necesar.

Dar aspectul cel mai negativ îl constituie pînă la urmă nivelul artistic scăzut la care se ajunge în expozițiile de bază astfel improvizate. Este într-adevăr greu să ai de toate și de bună calitate. Nici portrețiștii, nici artiștii revoluționari și nici ceilalți artiști reprezentativi ai creației plastice românești întlniți la Muzeul de artă al R.S. România, nu au lăsat în urma lor un număr atît de mare de opere de artă încît acestea să poată asigura nevoile tuturor muzeelor cu piese care să răspundă exigențelor unui muzeu de artă — *muzele de artă au în vedere valoarea artistică și nu cea documentară a exponatelor*.

Am arătat cele de mai sus, nu pentru a aduce critici unor instituții muzeale de artă (o vom face cu alt prilej), ci pentru a putea sublinia și mai mult valoroasa inițiativă a colectivului științific al Muzeului Deltei Dunării din Tulcea, care — pornind de la o temeinică analiză a condițiilor locale — a stabilit încă de la primele discuții purtate în acest sens (martie 1970), ca profilul secției de artă a acestui muzeu să aibă la bază un plan tematic pornind de la ideea reprezentării Deltei, a Dunării și a vieții și peisajului dobrogean în creația plastică românească.

Abordînd această temă, Muzeul Deltei Dunării își va atinge cu siguranță scopul urmărit, realizarea unei expuneri interesante, atrăgătoare și de ținută artistică — avîndu-se în vedere *rezerva mare de opere de artă din care își va putea selecționa piesele de patrimoniu*.

Este îndeobște cunoscut — consemnat de altfel la loc de frunte și de istoria artei românești — rolul pe care l-a jucat Tulcea, ca motiv de inspirație, în creația artiștilor noștri plastici din perioada dintre cele două războaie mondiale cit și în cea a artiștilor contemporani. Puțini sînt acei artiști plastici români care să nu fi poșosit în acest pitoresc oraș, care să nu fi fost atrași de ineditul, frumusețea și farmecul pe care-l oferă cu generozitate peisajul meleagurilor tulcene. Amintim astfel pe Gh. Petrașcu, N. Tonitza, Fr. Șirato, N. Dărăscu, J. Al. Steriadi, Camil Ressu, Șt. Dimitrescu, Iorgulescu-Yor, Marius Bunescu, Ștefan Popescu, H. Catargi, S. Mutzner, Stavru Tarasov, Rodica Maniu, Gh. Naum, Aurel Ciupe, Ion Irimescu, Sorin Ionescu, Michaela Eleutheriade, Ion Gheorghiu, Ion Pacea, Ion Bițan, — numărul lor fiind mult mai mare. Tulcea a dat pe unul din cei mai de frunte artiști ai noștri, pe pictorul Alexandru Ciucurencu.

Expoziția de bază, care va porni de la o asemenea tematică, va avea în același timp un caracter viu, dinamic, cu posibilități permanente

de a-și îmbunătăți nivelul artistic (prin noi achiziții, transmiteri sau donații de opere de artă), de a-și dezvoltă sectorul de artă contemporană, fiind cunoscut faptul că un mare număr de artiști plastici contemporani sînt atrași în zilele noastre de peisajul și viața înfloritoare din această regiune a țării.

Perspectivile sînt încurajatoare și dacă ar fi să ne referim la patrimoniul de artă de început, (100 picturi, 20 sculpturi) și mai ales la politica de achiziții cu care a debutat această nouă unitate muzeală, debut care ar constitui un exemplu chiar și pentru muzele de artă cu o veche tradiție.

Din cele peste 50 de lucrări de artă achiziționate de muzeu, începînd din 1970, amintim: Nicolae Dărăscu, *Peisaj din Deltă* și *Geamie turcească*, J. Al. Steriadi, *Tîrg dobrogean*, Vasile Popescu, *Peisaj dobrogean* și *Peisaj cu case*, Marius Bunescu, *Peisaj-Sulina*, Gh. Sirbu, *În portul Tulcea*, Stavru Tarasov, *Peisaj în Deltă*, Iosif Iser, *Turci pe plajă*, Cecilia Cuțescu-Storck, *Peisaj dobrogean*, Gh. Petrașcu, *Seară la mare* și *Pe malul Dunării*, Ștefan Dimitrescu, *Peisaj din Dobrogea*.

Însă, așa cum am arătat, patrimoniul unui muzeu se realizează și prin transmiteri sau donații.

Cunoscîndu-se tematica muzeului tulcean, un număr de muzee și alte instituții de cultură au selecționat, în vederea transmiterii către acest muzeu, un număr apreciabil de opere de artă: 140 picturi, 55 sculpturi și 200 lucrări de grafică.

Un prim lot (52 picturi, 12 sculpturi și cele 200 lucrări de grafică) au și fost preluate de către noua secție de artă. Dintre lucrările de pictură preluate recent amintim: Gh. Petrașcu, *Seară la mal*, Șt. Popescu, *Stînci la mare*, Șt. Dimitrescu, *Marină*, N. Dărăscu, *Piață din Tulcea* și *Cafenea din Tulcea*, Camil Ressu, *Țărani în barcă*, Marius Bunescu, *Vase pe Dunăre* și *Vapor scufundat*, Aurel Ciupe, *Case din Tulcea*, Eugen Popa, *Mila 23*, Ion Bițan, *Peisaj din Babadag*, Ion Gheorghiu, *Fabrica de conserve din Tulcea*, Ion Pacea, *Partizani în Deltă*.

Dar activitatea cea mai vie pe care o va putea desfășura tînăra instituție muzeală de artă din Tulcea, în colaborare cu Uniunea artiștilor plastici și cu sprijinul Comitetului județean pentru cultură și educație socialistă, o va constitui legătura directă cu artiștii plastici contemporani în vederea efectuării unor comenzi. Viața nouă a Dobrogei, a Deltei, oferă inepuizabile subiecte care să intereseze deopotrivă pe creatori, muzeografi și marele public vizitator.

În concluzie se poate afirma că activitatea Secției de artă a Muzeului Deltei Dunării din Tulcea are un început promițător. Ne referim la orientarea tematică, la munca de depistare și achiziționare a unor valoroase opere de artă și la sprijinul material acordat în acest scop de forul tutelar, Consiliul popular județean Tulcea, la pasiunea și competența colectivului științific. Rămîne totuși o problemă care-și așteaptă rezolvarea într-un viitor cît mai apropiat: un spațiu mai generos pentru expunere. Și în sensul acesta, însă, preocuparea forurilor locale nu se face mai puțin simțită.

ACTIVITATEA DE CERCETARE ȘTIINȚIFICĂ A MUZEULUI DELTEI DUNĂRII DIN TULCEA. PERSPECTIVE

V. H. BAUMAN

Cercetarea științifică reprezintă nu numai o parte componentă a unei vaste și complexe activități desfășurate de fiecare muzeu, dar constituie și treapta superioară de valorificare a întregului patrimoniu muzeal, bazată pe o muncă migăloasă și temeinică de achiziționare, înregistrare și conservare a unor obiecte variate sub aspect structural și de o importanță gradual diferită.

Privită sub acest aspect, cercetarea științifică din muzee, dificilă prin însăși conținutul ei, apare pendinte de o sumă de factori, dintre care omul și baza materială corespunzătoare sînt primordiale. Muzeul Deltei Dunării din Tulcea dispune în prezent de un număr restrîns de specialiști, în cadrul cărora sînt cele 4 secții existente, dintre care numai științele naturale și arta au expoziții permanente.

Expoziția arheologică urmează a fi deschisă în cursul anului 1972, iar cea de etnografie, într-un viitor apropiat. Pornind de la faptul că activitatea de cercetare științifică nu poate fi limitată în timp, vom prezenta cîteva din preocupările și realizările muzeului tulcean din ultimii ani, ca și unele perspective.

Secția de Științe naturale, cea mai puternică la ora actuală, desfășoară o activitate complexă și variată sub aspectul cercetării științifice. O intensă muncă de colectare și naturalizare, întreprinsă de specialiști pe ramuri, a fost finalizată prin apariția unor lucrări al căror scop era acela de valorificare a materialului din depozit care nu se încadra în tematica expoziției permanente. Lucrarea Mariei Popescu, intitulată *Animale rare din colecția Muzeului Deltei Dunării*, prezentată în 1969 la colocviul organizat la Tulcea de muzeul nostru și publicată în revista „Peuce” I, ca și cercetarea lui J. B. Kiss, *Păsări mai puțin obișnuite în colecția Muzeului Deltei Dunării-Tulcea*, apărută în „Revista muzeelor”, se înscriu pe această linie.

În ultimii ani, în munca de cercetare științifică din cadrul secției, s-au conturat cîteva direcții, r reflectate în problematica ce reține atenția naturaliştilor. Trebuie precizat că întreaga tematică corespunde unui scop unic, acela de a realiza, pe baza unor cercetări diferite, o cunoaștere aprofundată a realităților geo-morfologice, de faună și floră, ale horstului nord-dobrogean.

Tema *Contribuții la cunoașterea broaștelor de lac din Delta Dunării și Dobrogea de nord* (Maria Popescu), a fost luată în studiu ca urmare a importanței acordate în ultima vreme broaștelor comestibile, în speranța că este posibilă creșterea lor dirijată. În măsura în care se va putea înlăptui acest lucru, omul va realiza un maxim de randament, fără a produce un dezechilibru în cadrul populației respective, numai prin cunoașterea biologiei și ecologiei speciei. Pînă în prezent au fost adunate materiale care au favorizat o serie de concluzii primare în probleme referitoare la: a) comportarea și creșterea în captivitate a ranidelor comestibile și b) hrana exemplarelor adulte din Delta Dunării și Complexul lagunar Razim.

O altă temă luată în studiu se referă la *Ornitofauna insulei Sahalin și rolul ei în migrație*. Atenția acordată se datorește unei remarcabile faune ornitologice concentrate în acest punct din Deltă. Insula este situată într-un loc de trecere foarte important pentru păsările care urmează căile de migrație sarmatică, sud-elbică și drumul Mării Negre; în timpul acestei migrații apar specii rare și foarte rare. De asemenea, insula este un important centru de iernare a păsărilor. În urma observațiilor făcute pînă acum s-a constatat prezența unor specii în perioada de migrație sau de trecere, colectindu-se exemplare rare dintre care o specie și o subspecie nouă pentru țară.

Tema „*Flora și vegetația lacului Zaghen*”, cercetată de Ioana Barna, va stabili vegetația actuală a zonei și transformările ei în urma includerii lacului în teritoriul Complexului muzeistic. Observațiile începute din anul 1971 vor dura cel puțin 10 ani, publicîndu-se periodic transformările ce vor surveni.

Colecția entomologică a muzeului este abia la început; s-a abordat însă o temă interesantă și complexă: *Contribuții la studiul sistematic, ecologic și zoogeografic al vespidelor* (Anina Jecu). Urmează a se stabili speciile de vespide, puțin cercetate, din Dobrogea de nord și Delta Dunării, ecologia lor, cît și partea de zoogeografie referitoare la tot teritoriul țării. Ultima parte se va realiza atît prin studiul colectărilor proprii, cît și a colecțiilor existente la muzee de profil și institute specializate.

O ultimă temă de cercetare, care preocupă întreg colectivul secției de naturale, se referă la studiul zonelor ce vor fi prezentate în cadrul Complexului muzeistic al Deltei.

Cercetările întreprinse pînă în prezent, în baza tematicii abordate, și-au găsit ecoul în mai multe lucrări publicate sau în curs de apariție.

Deși în perioada anilor 1964—1969 muzeul nostru a funcționat cu o singură secție, cea de naturale, activitatea de cercetare științifică în domeniul istoriei și etnografiei nu a cunoscut o întrerupere, ci a continuat printr-o evoluție firească, bazată pe tradițiile anterioare.

La obiectivele provenite din descoperiri întîmplătoare s-au adăugat piese arheologice de o mare valoare pentru istoria patriei. Se remarcă colecțiile realizate în urma cercetărilor privind culturile traco-getică, geto-dacică ca și cele din perioada de formare a poporului român. Aproape 3 000 vestigii arheologice, 28 000 piese numismatice, dintre care majoritatea se includ în 14 tezaure monetare de proveniență romană, bizantină ca și emisiuni ale înfloritoarelor centre comerciale situate la gurile Dunării, alcătuiesc în prezent zestrea secției de arheologie, pe care colectivul, încă foarte restrîns, este pe cale de a o îmbogăți.

1. BIOTOP DIN DELTA MARITIMĂ



Activitatea de cercetare arheologică s-a desfășurat atit împreună cu institutele de specialitate cît și cu forțe proprii. S-au realizat în ultimii ani colaborări fructuoase cu cercetători bucureșteni de la Institutul de arheologie. Amintim săpăturile de la Dinogetia, efectuate sub conducerea dr. I. Barnea, săpăturile de la Babadag, sub conducerea lui Sebastian Morintz, cele de la Capul Doloșman conduse de Maria Coja, sau cele de la Sarinasuf efectuate sub conducerea lui P. Alexandrescu. Dintre cele mai recente amintim săpăturile de la Beroe (Piatra Frecăței) organizate în colaborare cu cercetătorul P. Aurelian de la Institutul de studii sud-est europene.

Săpăturile conduse de specialiștii Muzeului din Tulcea s-au concretizat în cercetări organizate în apropierea localităților : Tulcea, Nalbant, Enisala și pe grindurile Letea și Caraorman, ca și prin cîteva perieghze efectuate pe trasee mai puțin cunoscute.

Întreaga activitate desfășurată pe teren în ultimii ani a dat posibilitatea cunoașterii unor aspecte cruciale din istoria Dobrogei de nord și a creat condițiile organizării unui muzeu cu o idee tematică bine conturată : „*Originea și formarea poporului român pe teritoriul de la gurile Dunării*”. Săpăturile din așezarea hallstattiană de la Babadag au făcut lumină într-o perioadă mare de timp (1200—700 î.e.n.), prima epocă a fierului, a căruia continuitate, surprinsă în săpăturile efectuate pe dealul „Tabellei”, la vest de Tulcea, și în cele întreprinse pe malul lacului Razim, la Sarinasuf, a permis marcarea unor puncte noi pe harta arheologică a Dobrogei. Cercetările desfășurate la Enisala, sub conducerea lui G. Simion, au întregit rezultatele săpăturilor mai vechi de la Murighiol și Telița, referitoare la civilizația getică din nordul Dobrogei, pe cînd șantierele arheologice organizate la Nalbant și pe grindurile din Deltă au adus o contribuție însemnată asupra cunoașterii perioadei feudal-timpurii.

În munca de cercetare a secției de arheologie s-au conturat mai multe direcții, reflectate într-o tematică bine precizată. Ecou al unor preocupări mai vechi, tema „*Civilizația daco-geților la Dunărea de jos*”, luată în studiu de G. Simion, urmărește să înmănușeze toate aspectele acestei civilizații într-o lucrare monografică de interes general, bazată pe situațiile complexe și materialul excepțional de bogat de la Enisala.

Pornind de la inconsistenta cercetare a teritoriului rural nord-dobrogean din vremea stăpînirii romane, tema „*Așezări civile în nordul Dobrogei romane*” (V. H. Bauman), urmărește elucidarea amplului proces de romanizare petrecut la gurile Dunării. Cercetările începute în 1971 vor dura cel puțin un deceniu, eșalonîndu-se pe tipuri de așezări, săpăturile exhaustive alternînd cu sondaje și perieghze îndelungate.

În sfîrșit, o problemă care preocupă întreg colectivul secției se referă la perioada de cristalizare a poporului român la gurile Dunării.

Pe baza tematicii stabilite, cercetările arheologice întreprinse în anul 1971 au avut rezultate promițătoare. Colectivul tulcean a lucrat pe 4 șantiere : Horia, Enisala, Niculițel (Bădila) și Niculițel-sat. La Enisala au fost continuate săpăturile în necropola getică de sec. IV î.e.n. La Horia, cercetările efectuate în marginea unor canabae din apropierea unei fortificații romane de sec. II—IV e.n., au scos la iveală prima „villa” din Dobrogea, situată într-un mediu rural (V. H. Bauman). Săpăturile organizate de G. Simion în punctul Bădila, de lîngă Niculițel, într-un tumul din vremea stăpînirii romane, au urmărit continuarea cercetărilor efectuate cu ani în urmă, în colaborare cu Expectatus Bujor, în necropola cetății Noviodunum. Ele au evidențiat existența unei „Villa rustica” în apropierea tumulului investigat, ai cărei proprietari se pare că au fost înmormîntați aici. Un mare interes în lumea științifică l-au trezit cercetările arheologice efectuate în satul Niculițel (V. H. Bauman), care au scos la iveală vestigiile unei bazilici paleocreștine, cu „martyricon” „in situ”, îngropat sub pardoseala altarului.

Valorificarea științifică a cercetării arheologice a constituit și constituie un obiectiv permanent prezent în preocupările arheologilor tulceni.

O atenție deosebită s-a acordat în ultimul timp fișării, restaurării și inventarierii întregului patrimoniu arheologic, în vederea trierii pieselor necesare deschiderii expoziției permanente de arheologie.

Activitatea științifică a secției de etnografie a cunoscut mai mult aspectul achiziționării unor materiale care, de cele mai multe ori, dispar sub ochiul nepăsător al omului modern. Intervenția muzeului nostru a favorizat salvarea multor obiecte care s-ar fi pierdut sau ar fi putut lua căi nedorite.

În cadrul secției se detașează preocupări și teme diferite de cercetare. Una din acestea „*Organizarea interiorului casei țărănești din nordul Dobrogei*”, caută soluții de valorificare a colecției textile a muzeului, care numără în prezent 2 500 de obiecte. Cercetările făcute în satele Agighiol, Zebil și Enisala, în zona unei concentrări masive de elemente românești, au avut ca urmare organizarea la Enisala a unei case-muzeu, sinteză a zonei respective. Inițiativa va fi continuată prin deschiderea în următorii ani a unei astfel de case-muzeu în mediul pescăresc din zona comunei Jurilovca.

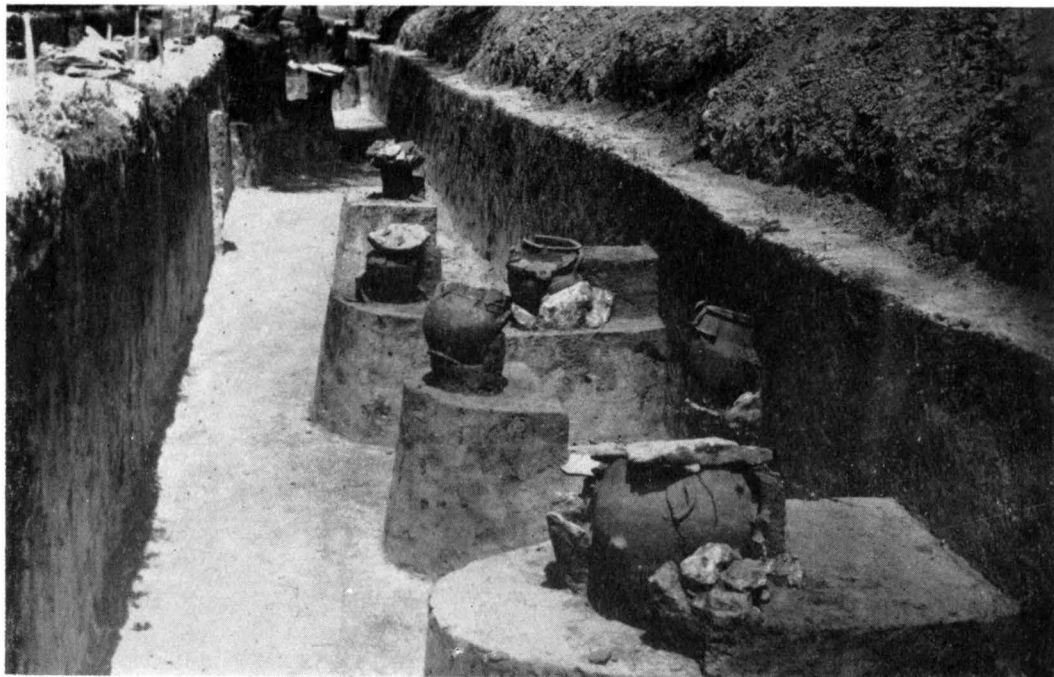
De altfel, una din preocupările principale ale secției de etnografie, avându-se în vedere perspectivele Complexului etnografic în aer liber, constă în zonarea din punct de vedere arhitectural a teritoriului nord-dobrogean, în vederea stabilirii gospodăriilor ce vor fi expuse. În funcție de acest obiectiv, cercetarea cunoaște o serie de aspecte, orientându-se spre arhitectură și mobilier, urmărindu-se, de exemplu, „*Mobilierul în concordanță cu zona de relief*”, sau spre ocupații (*Probleme legate de practicarea pescuitului pe teritoriul nord-dobrogean*). De asemenea, se urmărește cu asiduitate cercetarea centrelor de olărit și a construcțiilor din nordul Dobrogei, continuarea construcției anexelor la casa Enisala, constituirea casei-muzeu la Jurilovca, restaurarea morii de apă de la Izvoarele, restaurarea hanului de la Măcin etc.

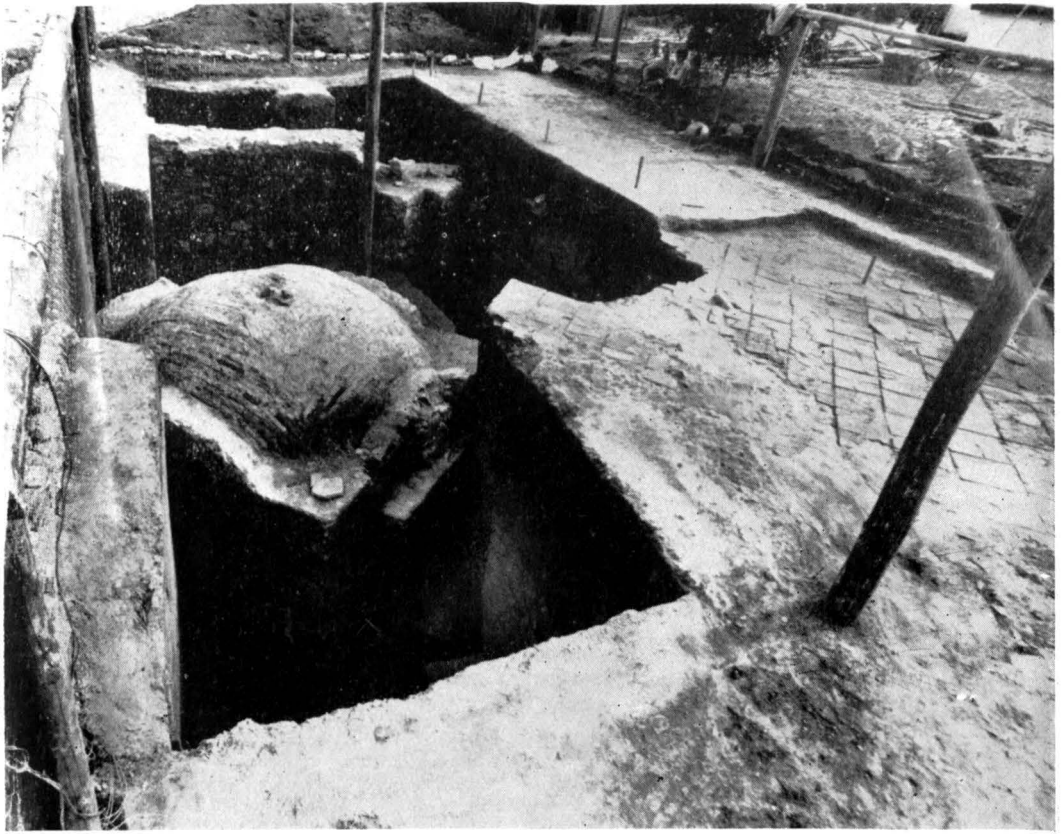
Activitatea științifică a secției de artă, a cărei expoziție permanentă a fost deschisă la începutul acestui an, a cunoscut în anul 1970—1971 febra achizițiilor. Stabilirea unei tematici adecvată condițiilor locale, „*Natura și omul Dobrogei de nord, oglindite în arta plastică*”, ce urma a fi reflectate în cadrul expoziției permanente, a condiționat achiziționarea unor piese din opera unor artiști plastici ca : Lucian Grigorescu, Cecilia Cuțescu-Storck, Fr. Șirato, I. Iser, N. Tonitza, Marius Bunescu, Șt. Popescu, Theodorescu-Sion, N. Dărăscu, Stavro Tarasov, Gh. Sirbu, Gh. Petrașcu, J. Steriadi ș.a., poposiți cu șevalele lor pe aceste meleaguri. De asemenea, în colecția secției de artă au intrat în acești ani și lucrări de sculptură aparținând unor artiști de o înaltă ținută ca : I. Jalea, I. Mironescu, Milița Pătrașcu, Boris Caragea, Edith Orlovski, Wilhelm Demeter și alții.

În stabilirea tematicii ca și în achiziționarea tuturor pieselor muzeale s-a pornit de la ideea conținutului artistic și cultural-educativ. Realitatea dobrogeană va fi adusă în fața omului contemporan-tineretului în mod deosebit, și a turiștilor care doresc să cunoască aceste locuri nu numai prin intermediul izvoarelor istorice sau etnografice, ci și prin intermediul lucrărilor de artă care au immortalizat viața oamenilor de ieri și de azi.

Un loc important în activitatea științifică a Muzeului Deltei Dunării îl ocupă aspectul editorial. Tipărirea unei reviste a muzeului — „*Peuce*” — ca și a unor publicații al căror scop constă în popularizarea cercetării științifice desfășurate pe teritoriul județului Tulcea, vine să umple un gol resimțit cu acuitate în anii din urmă. În anul trecut au văzut lumina tiparului primele două numere

2. NECROPOLA GETO-DACICĂ DE LA ENISALA. ASPECT DE PE ȘANTIER





3. BAZILICA DE LA NICULIȚEI

ale revistei, „Peuce” I, cuprinzând studii și comunicări de științele naturii, „Peuce” II, studii și comunicări de istorie și etnografie. Ele au însumat cele mai noi cercetări referitoare la nordul Dobrogei din toate domeniile științelor naturii și ale istoriei.

Este gata pentru tipar numărul trei al revistei, cu lucrări de științele naturii și se strâng materiale de istorie și etnografie pentru numărul patru.

Fiind o revistă cu profil științific care se adresează, în principal, specialiștilor, „Peuce” va fi completată, începând cu anul 1972, cu un supliment cultural care va îngloba o serie de articole de istorie, naturale, geografie, etnografie, folclor, sociologie și literatură. În acest fel sperăm că vom strânge în jurul revistei un mare număr de colaboratori cu preocupări științifice, de diferite profesii și din cele mai diverse sectoare de activitate, iar suplimentul va putea deveni o publicație care să se adreseze marelui public. Vom rezolva astfel și un alt deziderat, acela al activității culturale de masă, prin vehicularea către publicul larg a rezultatelor activității științifice și creației artistice, într-o manieră corespunzătoare.

În paralel cu munca de editare a revistei, specialiștii instituției noastre sînt preocupați de pregătirea materialelor în vederea editării unor cataloage de obiecte care alcătuiesc colecțiile muzeului. Este foarte probabil ca ele să fie date la tipar la finele acestui an. Activitatea editorială se reflectă, de asemenea, și în publicarea de către muzeul nostru a unor lucrări speciale ca cea semnată de G. Simion, directorul Muzeului Deltei Dunării, intitulată *Monumente istorice și de arhitectură din Dobrogea de nord*, sau, *Flora și vegetația Dobrogei de nord*, care va apare sub semnătura dr. I. Șcrbănescu, de la catedra de geobotanică din cadrul Comitetului geologic București.

Sperăm ca, o dată cu deschiderea expozițiilor permanente ale tuturor secțiilor muzeului nostru și începerea organizării practice a Complexului muzeistic, activitatea de cercetare științifică să capete noi valențe.

ACTIVITĂȚI CULTURAL-EDUCATIVE ORGANIZATE DE MUZEUL DELTEI DUNĂRII—TULCEA

Maria POPESCU

Ritmul dezvoltării societății noastre socialiste solicită din partea fiecărui om atît sporirea cunoștințelor profesionale cît și lărgirea orizontului cultural-științific.

În acest nou context se impune elaborarea unui program, mai vast și mai complex, privind activitatea cultural-educativă desfășurată de muzeu cu diversele categorii de oameni, problemă pusă în discuție, în repetele rînduri, și pe plan internațional. Și aceasta pentru că muzeul, ca instituție de știință și cultură, are un rol deosebit în formarea omului, a concepției sale despre lume și viață. Vom încerca să prezentăm, aici, cele mai semnificative acțiuni educative organizate de Muzeul Deltei Dunării.

Cum e și firesc, vom începe cu trecerea în revistă a activităților desfășurate în cadrul expoziției permanente, care oferă vizitatorilor o sinteză și în același timp un ghid asupra a ceea ce este mai reprezentativ în flora, fauna și pitorescul celui mai tînăr pămînt al țării, celui mai îndrăgit colț natural — Delta Dunării. Pentru că această unitate de cultură, redeschisă de mai mulți ani, este bine-cunoscută de foarte mulți dintre cititorii revistei, nu se va insista asupra modului său de organizare. De precizat că s-a urmărit ca expoziția să aibă în primul rînd un rol de răspîndire a științei și secundar de informare turistică.

În dialogul cu vizitatorii e greu să se aprecieze gradul în care sînt asimilate datele prezentate, însă sînt indici cu ajutorul cărora se poate stabili dacă expoziția place marelui public. În acest sens sînt grăitoare însemnările din cartea de onoare și numărul de vizitatori care, la muzeul tulcean, a crescut de la cca 30 000 în 1964 la peste 60 000, cifră care se menține de cîțiva ani. Pentru instruirea tineretului școlar acțiunile organizate de muzee pot căpăta un caracter permanent. Dar, în acest caz, legătura școală-muzeu trebuie să aibă la bază un program bine stabilit, la începutul fiecărui an școlar, în conformitate cu planul de învățămînt. E adevărat că la noi nu s-a ajuns încă la această formă perfectă de colaborare, dar s-au organizat diferite acțiuni cu elevii, în cadrul muzeului. Între metodele instructiv-educative mai frecvent folosite în ultimul timp se înscriu: lecții curente sau de recapitulare, teme în cadrul orelor de dirigenție, cercuri cu elevii ș.a. Exponatele se pretează îndeosebi pentru desfășurarea lecțiilor de zoologie, iar conversațiile purtate în fața bazinelor de la acvarium, întotdeauna au avut un succes deosebit. Materialele documentare care reliefează geneza și evoluția Deltei Dunării, ca și datele referitoare la bogăția stuficolă a acestei zone, sînt utilizate în organizarea unor lecții recapitulative de geologie sau geografie economică.

Alt procedeu se referă la lecțiile unor cercuri, organizate în școli, și care folosesc documente, cărți, materiale arheologice, numismatice, piese naturalizate etc., din colecțiile muzeului. Pentru desfășurarea acțiunilor care solicită materialele amintite mai sus se amenajează săli, în cadrul muzeului, unde se pot folosi aparate de proiecție și se pregătesc microexpoziții cu materiale legate de conținutul expunerii. S-au organizat și cercuri care și-au desfășurat întreaga activitate la muzeu, ca cel de taxidermie, nu atît pentru formarea unor cadre care să participe la îmbogățirea colecțiilor școlare,

ci indeosebi pentru aprofundarea cunoștințelor de biologie, formarea unor aptitudini de cercetare, de ordine etc. și care urma să grupeze în special elevi care își vor continua studiile în facultăți de biologie, agronomie ș.a.

Imposibilitatea de a rezerva în cadrul muzeului un spațiu cercului respectiv a făcut ca el să fie transferat la Casa pionierilor, unde s-a divizat în cercul de acvaristică și cel de biologie, ambele îndrumate științific de instituția noastră.

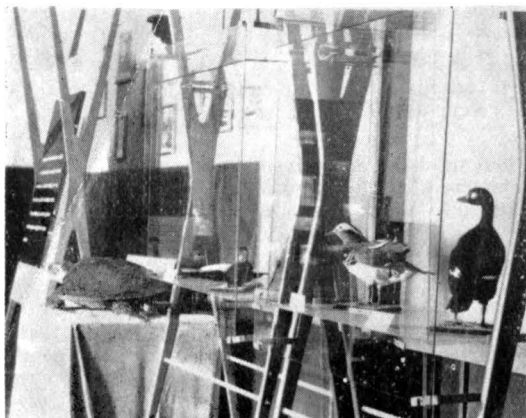
O altă formă de colaborare între muzeu și școală, însă de data aceasta prin intermediul U.T.C.-ului a constituit-o participarea elevilor la săpăturile arheologice. Timp de trei ani au lucrat, în perioada vacanței de vară, elevi ai liceelor teoretice, școlii profesionale de mecanici agricoli și liceului pedagogic, pe șantierul de la Enisala.

Ceea ce ni se pare mai important de reliefat în acest context este faptul că tinerii, care au lucrat cu plăcere și pasiune, în munca lor de viitor, ca mecanizatori agricoli sau dascăli, vor fi salvatorii unor monumente sau tezaure. Doriința lor de a cunoaște cât mai mult despre vechile așezări de pe teritoriul județului, despre formarea și dezvoltarea poporului român, s-a manifestat atât în excursiile făcute la monumentele istorice din împrejurimi, cât și în cadrul scurtelor expuneri de specialitate ținute în timpul liber. La încheierea lucrărilor de pe șantier, în fiecare an, s-au organizat expoziții temporare sau itinerante, atât în școlile din cadrul cărora au participat elevi pe șantier, cât și în satele din apropierea șantierului. Între exponate au predominat materialele scoase în timpul lucrărilor din anul respectiv. Expozițiile au fost însoțite și de conferințe sau simpozioane care au subliniat importanța descoperirilor făcute pentru istoria locală și chiar pentru istoria țării.

În felul acesta acțiunile au contribuit la întregirea cunoștințelor privind istoricul locurilor natale, au trezit doriința, și altor tineri, de a cunoaște monumentele istorice, a le păstra și a participa la lucrările de degajare a altor obiective.

Pentru a face cunoscute documente și piese deosebite, materiale arheologice aflate în depozite, se organizează expoziții temporare sau itinerante. Ultima formă expozițională este utilizată în mare





EXPOZIȚIA ITINERANTĂ „ANIMALE RARE” ÎN
COLECȚIA MUZEULUI DELTEI DUNĂRII, TULCEA



EXPOZIȚIA ITINERANTĂ „PĂSĂRI FOLOSITOARE
AGRICULTURII”

măsură și cu succes. Prin intermediul ei s-au prezentat frumuseți ale peisajului dobrogean, bogăția cinegetică, arta populară dobrogeană, relațiile de schimb și influența factorului grecesc asupra localnicilor etc.

Colecția secției de științele naturii păstrează și câteva specii rare sau apărute accidental pe teritoriul Dobrogei: șacalul (*Canis aureus*), foca-cu-burtă-albă (*Monachus monachus*), furtunarul (*Puffinus puffinus*), broasca țestoasă marină (*Caretta caretta*) etc., care au alcătuit materialul expoziției „*Rarități din colecția Muzeului Deltei Dunării*”. În toate centrele expoziția a fost însoțită de conferințe și seri de filme documentare, iar în localitățile cu licee teoretice s-a prezentat, pentru clasele VII—XII, o expunere mai vastă, axată pe biologia și ecologia speciilor prezentate, urmată de vizitarea expoziției și vizionarea filmului „*Din viața peștilor exotici*”.

Și cum acțiunile educative au scopul de a transmite celor cu care venim în contact probleme dezlegate și cercetate, dar mai puțin cunoscute, înțelese și utilizate în practică de către oameni, s-a considerat utilă și organizarea expoziției itinerante „*Păsări folositoare agriculturii*”. De-a lungul timpurilor omul a descoperit noi și noi metode de combatere a dăunătorilor arborilor, plantelor cultivate, împotriva cărora a folosit cu succes pulberi insecticide, emulsii, soluții ș.a. Dar, având la dispoziție metodele de combatere chimică a neglijat pe cele biologice bazate pe folosirea dușmanilor naturali ai dăunătorilor. Astfel, păsări încă prigonite de unii, ca bufnița, cucuveaua, sau trecute cu vederea (sfrinciocii, pițigoi, aușelul, lăstunii) au format obiectul expoziției anunțate mai sus. Discuțiile avute cu vizitatorii au dovedit necesitatea extinderii cunoașterii și ocrotirii și asupra altor viețuitoare. Ca urmare în anul 1972 expoziția îmbogățită „*Ajutoare ale omului*”, va prezenta un număr mai mare de specii folositoare.

Alături de exponatele naturalizate, vor fi expuse diagrame care ilustrează componența hranei, metode de atragere a păsărilor folositoare, T-uri pentru răpitoarele de zi, cuiburi artificiale, hrănituri pentru păsările care ierneză la noi.

Ritmul tumultuos al transformărilor economice și culturale, noile cerințe și exigențe, determină în mod firesc înlocuirea unor forme mai vechi ale creației populare prin altele noi. Acest fapt a determinat pe specialiștii secției de etnografie să treacă la achiziții de obiecte de artă populară pe tot cuprinsul județului, dar fără a neglija necesitatea popularizării talentului și îndeminării artistului popular care a creat imagini pline de vitalitate. Manifestările folclorice mai deosebite au fost însoțite de expoziții care au prezentat covoare, păretare, țesături decorate cu bogate și diverse motive ornamentale executate cu deosebită fantezie, toate apreciate în mod deosebit de vizitatori. Dar cum variatele domenii de creație artistică populară, gustul pentru frumos și îndeminarea, sint reunite în interiorul țărănesc, localnicii ca și turiștii veniți pe plaiurile dobrogene, vor putea vizita și admira, din vara acestui an,



ELEVI PE ȘANTIERUL ARHEOLOGIC
DE LA ENISALA



EXPOZIȚIA ITINERANTĂ „ARTA POPULARĂ
ROMÂNEASCĂ DIN NORDUL DOBROGEI”

prima casă țărănească restaurată în situ, cu tot inventarul ei, în localitatea Enisala, nu departe de țărmul lacului Razim și cetatea Heracleea.

Manifestările cultural-educative menționate mai sus au fost însoțite de conferințe sau simpozioane și filme documentare adecvate.

O altă formă de activitate, ceva mai nouă, se referă la brigada științifică, alcătuită din specialiștii tuturor secțiilor, care, prezenți într-o localitate, înfățișează ceea ce este caracteristic zonei respective. În felul acesta localnicii își întregesc cunoștințele în legătură cu unele bogății ale solului și subsolului, a utilității lor, cunosc vechimea localității, ca și așezările care au precedat-o, construcțiile arhitectonice tipice. Această formă s-a dovedit a fi deosebit de atractivă, sătenii participând în număr mare la asemenea manifestări.

În rindul manifestărilor educative organizate de muzeu se înscrie și nobila acțiune de răspindire a ideilor de ocrotire a tuturor monumentelor de pe raza de activitate a instituției, întrucât de aceasta depinde, în mare măsură, salvarea, conservarea și valorificarea într-o manieră cultural-științifică a rezervațiilor și monumentelor naturale și istorice.

Pentru ca oamenii să cunoască și să participe la acțiunea de păstrare a peisajului natural, a elementelor rare din floră și faună, a vestigiilor istorice și a arhitecturii locale, s-au organizat pe această temă conferințe și simpozioane, în cadrul cluburilor, al caselor și căminelor culturale, însoțite de filme documentare referitoare la monumente istorice sau ale naturii de pe teritoriul Dobrogei de nord și Deltei Dunării.

Animați în permanență de dorința de a folosi cele mai atractive și eficiente metode de educare în cadrul acțiunilor de ocrotire, s-a organizat expoziția itinerantă „*Frumuseți naturale și elemente ocrotite din județul Tulcea*”. Vizitatorul cunoaște, prin intermediul diapozitivelor alb-negru și color aspecte ale peisajului din horstul dobrogean — stîncăriile golașe ale Măcinului, dealurile împădurite, stepa presărată cu maci și elemente tipice zonelor subtropicale, iar din cea de-a doua zonă geografică a județului — Delta Dunării, sint redată aspecte din rezervațiile naturale: Letea, Perișor-Zătoane etc. Pentru fiecare zonă amintită sint prezentate speciile rare declarate monumente ale naturii sau protejate de legea vinătorească.

Legăturile permanente cu țărani cooperatori, mecanizatorii agricoli, intelectualii din județ, din partea cărora s-au primit informații referitoare la descoperiri arheologice, uneori la acțiuni de brăconaj, de distrugeri ale monumentelor istorice etc., au condus la necesitatea constituirii Asociației pentru ocrotirea monumentelor din județul Tulcea. Strinși în jurul ei, iubitorii de natură și prețuitorii trecutului nostru istoric pot acționa mai eficace pentru salvarea și ocrotirea obiectelor etnografice, a urmelor arheologice și a frumuseților naturale.

OBIECTIVE MUZEALE ÎN JUDEȚUL TULCEA

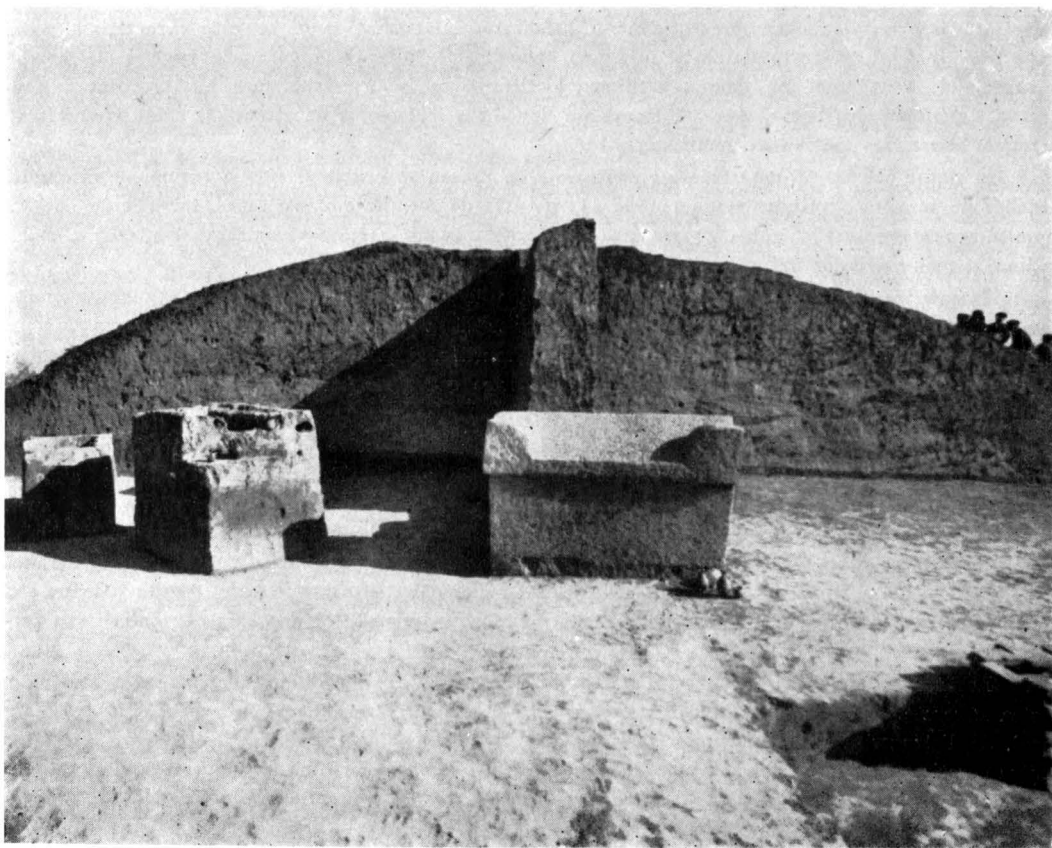
Gavriiă SIMION

Ca rezultat al unei intense documentări, fără să pierdem din vedere utilitatea turistică pentru județul Tulcea, colectivul nostru își propune realizarea următoarelor complexe :

1. Ansamblul de locuințe monahale al mănăstirii Cilic-Dere împreună cu unitățile de arhitectură și tehnică populară din jur.

În incinta mănăstirii va funcționa ca unitate muzeistică, organizată pavilionar, colecția de artă feudală.

MONUMENTE ARHEOLOGICE DE LA ISACCEA, PREVĂZUTE A FI CONSERVATE „IN SITU”



2. Conservarea „in situ” a cuptoarelor romane de ars bombarde și var, a cișmelei turcești de lângă ele și a cramei, toate situate la poalele dealului Sarica (Telița-Niculișel). Ele vor fi puse în circuitul turistic prin crearea unui loc de popas.

3. Conservarea și restaurarea parțială (cît permite actuala documentare) a bazilicii romano-bizantine cu criptă, din comuna Niculișel.

4. Organizarea unui muzeu iconografic în incinta mănăstirii Cocoș pe baza colecției existente și prin dezvoltarea ei.

5. Conservarea „in situ” a monumentelor funerare (sarcofage și alte tipuri de morminte) descoperite în tumulii necropolei cetății Noviodunum.

6. Dezvelirea, conservarea și restaurarea cetății Noviodunum, pe etape, în concordanță cu efectuarea cercetărilor arheologice.

7. Restaurarea unei gospodării de olari în comuna Luncavița.

8. Consolidarea și restaurarea cetății Dinogetia. Organizarea unei expoziții în incinta insulei, cu obiecte provenite de la cetate.

9. Organizarea unui complex muzeal în orașul Măcin prin conservarea și restaurarea ansamblului arhitectonic, format din : geamie, hanul vechi și două locuințe de tip turcesc.

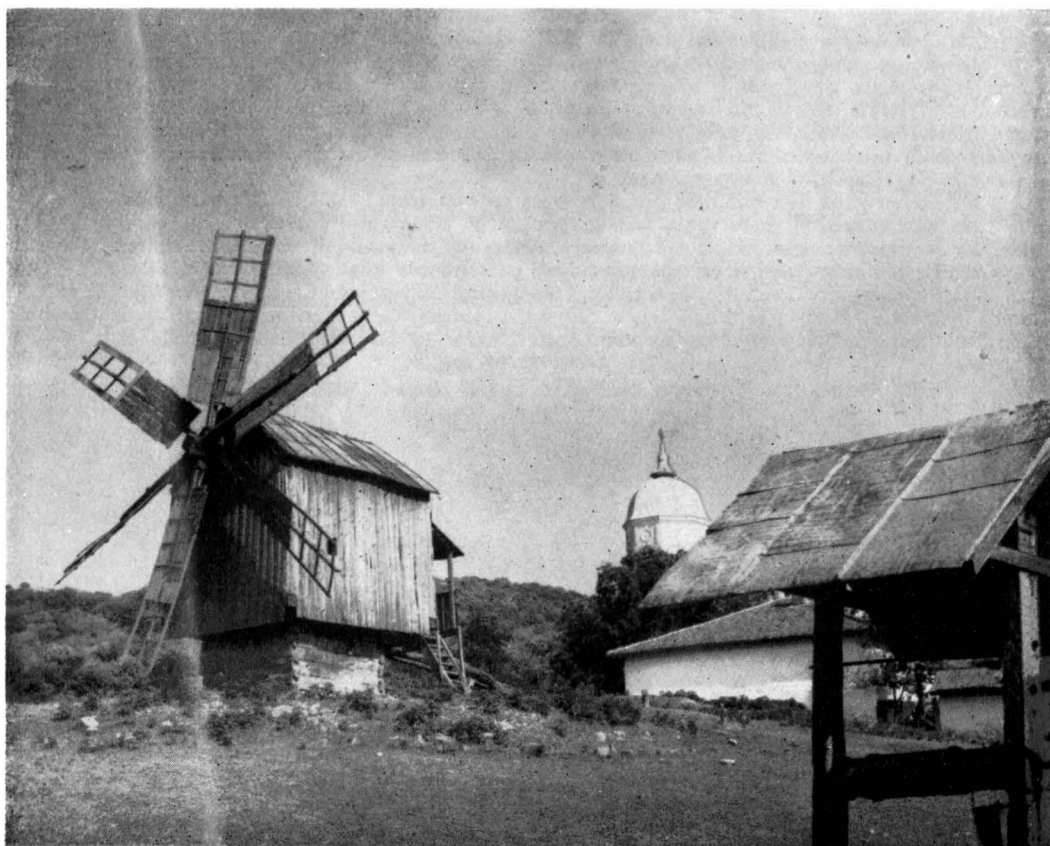
10. Dezvelirea, conservarea și restaurarea cetății Troesmis.

11. Dezvelirea și conservarea zidurilor și a bazilicii romano-bizantine de la cetatea Beroe.

12. Conservarea Casei memoriale a poetului Cerna din comuna Cerna.

13. Restaurarea monumentelor de arhitectură orientală din Babadag : geamia, casa Panaghia și mormîntul lui Ali Gazi Pașa și organizarea în aceste monumente a unei expoziții de artă orientală.

MOARĂ DE VÎNT DE LÎNGĂ MĂNĂSTIREA CILIC-DERE





CASA DIN COMUNA ENISALA ÎN CARE A FOST ORGANIZAT UN PUNCT MUZEAL

14. Conservarea așezării întărite hallstattiene și a construcțiilor romane de pe malurile lacului Babadag.

15. Restaurarea complexului gospodăresc de agricultori din Enisala.

16. Restaurarea și conservarea ruinelor cetății Enisala. Organizarea în incinta teritoriului cetății a unei expoziții de arheologie cu obiecte reprezentative descoperite pe teritoriul satului prin săpături arheologice. Acestea provin din : așezarea neolitică de pe poalele dealului Cetății, din așezarea hallstattiană de lângă cetate, din necropola geto-dacă, din necropola daco-romană, din castrul roman, din așezarea civilă romano-bizantină, toate situate în diferite puncte din marginea satului. Vor fi expuse și monede bizantine, genoveze, românești.

17. Conservarea descoperirilor din Cetatea Argamum (capul Doloșman, comuna Jurilovca).

18. Restaurarea și conservarea unei gospodării de pescari din comuna Jurilovca.

19. Restaurarea casei natale și organizarea muzeului sculptorului Ion Jalea în comuna Casimcea.

20. Restaurarea și conservarea complexului păstoresc de lângă pădurea Babadag.

21. Supravegherea tuturor obiectivelor etnografice funcționabile : morile de vânt de la C. A. Rosetti, Jurilovca, Percheș și Cilic-Dere, a cișmelor turcești, ca și a monumentelor de artă care simbolizează eliberarea Dobrogei și luptele marinarilor români în Războiul de Independență.

GEAMIA DIN BABADAG



GEAMIA DIN MĂCIN





M U Z E U L D E I S T O R I E Ș I Ș C O A L A

Prof. Teodor MUCICA

Prof. Gloria CEACALOPOL

În procesul complex de formare a personalității elevului, istoria, ca obiect de învățămînt, are o importanță deosebită. Nicolae Bălcescu socotea că „Istoria este cea dinții carte a unei nații. Întrînsa ea își vede trecutul, prezentul și viitorul”. Alături de lecțiile ținute în clasă, crește cu fiecare an numărul profesorilor care desfășoară lecții de istorie sau organizează diferite activități în afară de clasă și extrașcolare, în muzee, în scopul sporirii eficienței muncii didactice, a calității pregătirii elevilor.

Experiența acumulată pînă în prezent ne îndreptățește să afirmăm că muzeele de profil pot contribui la creșterea valorii informative a studiului istoriei.

Profesorul de istorie are astfel la îndemînă un bogat material pe care îl poate folosi în scopuri instructiv-educative. Iată de ce considerăm necesară o mai strînsă colaborare a școlii cu instituțiile muzeale. Formele de colaborare dintre școală și muzeu cunosc aspecte diferite. Ne vom referi doar la cîteva modalități de colaborare care ni se par mai eficiente.

Lecția ținută în muzeu. Școala dispune astăzi de mijloace de învățămînt variate (hărți, planșe, diapozitive, diafilme, filme etc.). În multe școli există colecții muzeale (de arheologie, numismatică, documente, etnografie) sau chiar muzee de istorie. În prezent se desfășoară o amplă acțiune de organizare a cabinetelor de științe sociale. Cu toate acestea, profesorul de istorie nu poate dispune de tot materialul de care are nevoie în ilustrarea lecțiilor, mai ales de documente originale. De aceea se recomandă ca lecțiile ținute în clasă sau cabinete să fie completate prin lecții ținute în muzee unde fiecare epocă istorică este ilustrată cu cele mai semnificative obiecte.

În unele metodici¹, vizitele sînt tratate ca metode de învățămînt; în alte metodici și lucrări², acestea sînt considerate forme de organizare a procesului de învățămînt. Pe baza experienței noastre în organizarea lecției la muzeu³, considerăm că lecția-vizită constituie o variantă de lecție, determinată de cadrul în care se desfășoară, adică de muzeu.

În lumina noii concepții didactice, o lecție — fie că se desfășoară în clasă, cabinet sau muzeu — trebuie să aibă o structură elastică, suplă, pentru a activa, în orice moment, capacitățile elevilor.

¹ A. Petric, și B. Bratu, *Curs de metodică predării istoriei*, E.D.P., 1962.

² T. Gal și I. Retegan, *Valorificarea instructiv-educativă a elementelor de istorie locală*, E.D.P., 1967; T. Gafar, *Metodică predării istoriei*, E.D.P., 1968.

³ În perioada 1963—1970 s-au ținut peste 40 lecții în muzeele de istorie din municipiul București.

În lecțiile cu structuri mobile, elastice, principalele sarcini didactice nu se mai realizează de sine stătător în cadrul „verigilor” clasice, ci prin permanenta lor întrepătrundere, susținându-se și completându-se reciproc. Astfel, de exemplu, într-o lecție consacrată în întregime dobândirii cunoștințelor prin activitatea independentă, fixarea și verificarea acestora nu mai reprezintă momente distincte, ci se realizează concomitent cu procesul însușirii, având prin aceasta, un caracter mai eficient⁴.

Este știut că fiecare lecție are scopuri și sarcini instructiv-educative concrete, specifice. Aceasta impune o tipologie variată și o structurare cit mai diferențiată a fiecărei lecții, în scopul asigurării unui cadru stimulator al activității elevilor.

Lecția-visită poate fi organizată în orice etapă a procesului de învățămînt. Indiferent de momentul organizării lecției-visită, ea trebuie pregătită temeinic; profesorul nu poate merge cu elevii la întâmplare. În pregătirea lecției-visită, profesorul de istorie poate primi un ajutor prețios de la muzeografi, care, în general, au și pregătire didactică. Cu ajutorul lor, profesorul identifică și stabilește materialele legate de subiectul lecției.

Lecția ținută în muzeu nu necesită o metodă specială față de cea realizată în clasă. Ea trebuie însă să fie condusă de către profesor în așa fel încît materialul aflat în muzeu să nu distragă atenția elevilor de la cursul lecției. Nu se recomandă ca lecția-visită să fie încredințată personalului muzeului așa cum se obișnuiește în cazul vizitelor de informare generală. Profesorul de istorie are rol de îndrumător și coordonator al activității chiar și atunci cînd lecția se desfășoară în muzeu.

Apreciem că la muzeu pot fi organizate unele *lecții consacrate în întregime dobîndirii de noi cunoștințe* (exemplu: Răscoala țărănilor din 1784 sub conducerea lui Horea; Unirea Moldovei cu Țara Românească; Războiul pentru independența națională a României etc.), precum și *lecții de repetare și sistematizare*, care au și funcția de verificare a cunoștințelor (exemplu: Orinduirea comunei primitive pe teritoriul patriei noastre; Marile răscoale țărănești în evul mediu; Formarea și desăvîrșirea statului național român etc.).

Lecțiile ținute la muzeu au permis elevilor un contact direct cu documentul istoric. Acest contact conferă lecției atribute deosebite, deoarece contribuie la îmbogățirea și consolidarea cunoștințelor, la înțelegerea anumitor aspecte, fapte, evenimente, a cauzalității fenomenelor, la dezvoltarea spiritului de observație, a gândirii și imaginației. În același timp, exponatele din muzeu, avînd o deosebită valoare etică și estetică, contribuie la formarea însușirilor morale și la dezvoltarea gustului estetic. De asemenea au valoare de demonstrație și de contact omenesc direct privind istoria, produs al maselor.

Eficiența lecțiilor ținute în muzeu s-a putut aprecia, în primul rînd, pe baza observării imediate. Lecția în muzeu capătă un caracter mai dinamic, elevii dovedesc un interes mai mare și urmăresc cu atenție materialul istoric prezentat. Cu prilejul verificării orale a cunoștințelor, elevii au participat mai activ la dezbaterile problemelor, iar la lucrările de control care s-au dat ulterior au obținut note mai bune decît elevii din clasa paralelă care nu au fost la muzeu.

Forme de activitate organizate în afară de clasă și școală cu sprijinul muzeelor. Dezvoltarea multilaterală a personalității — sarcină fundamentală a educației comuniste — impune ca procesul de instruire și educare să nu se limiteze doar la lecții ținute în clasă, ci să fie continuat și în alte forme menite să stimuleze activitatea independentă și de cercetare a elevilor. Dintre acestea, activitățile în afară de clasă și școală ocupă un loc important.

a) *Cercul de istorie.* Prin activitatea cercului se urmărește, în general, completarea și lărgirea orizontului de cunoștințe cu caracter istoric al elevilor, introducerea lor în tainele cercetării științifice. Această formă de activitate în afară de clasă le permite să aprofundeze unele probleme studiate, să cerceteze și să cunoască mai bine istoria locului natal. Activitatea cercului se poate desfășura pe mai multe secții: arheologie, etnografie, numismatică etc.

În unele localități există și cercuri cunoscute sub numele de „Prietenii muzeului”, care desfășoară o bogată și interesantă activitate. Astfel de cercuri funcționează pe lângă Muzeul de arheologie din Constanța, Muzeul Castelului Bran, Muzeul Peleş ș.a.

În funcție de profilul fiecărui cerc, elevii au posibilitatea să participe direct la studierea trecutului istoric al poporului nostru, să desfășoare diferite activități pe șantierele arheologice, să contribuie la conservarea patrimoniului muzeal. Sub îndrumarea profesorilor și a muzeografilor, elevii pot extrage pe fișe unele fragmente din cronică, publicațiile vremii etc. pentru a fi utilizate în lecțiile de istorie.

b) *Expedițiile pionierești* sînt forme de manifestare cu mari resurse pentru educația patriotică a pionierilor și școlărilor. Ele se desfășoară la locuri și monumente istorice și pot cuprinde un număr mare de elevi. Amintim în acest sens expediția pionierească organizată de Consiliul municipal București al Organizației pionierilor, cu concursul Muzeului de istorie și arheologie din Tîrgoviște, al Muzeului Curtea Domnească și al Direcției monumentelor istorice, pe tema „Tîrgoviște, cetatea de scaun a Țării Românești”. La această expediție au participat peste 500 pionieri și școlari.

Expediția a început cu vizitarea Complexului Curții Domnești. Cu acest prilej s-au prezentat planurile de restaurare a complexului, etapele succesive de construcție sub diferiți domnitori, subliniindu-se în special mărirea Curții Domnești în timpul lui Petru Cercel.

⁴ Vezi broșura, *Puncte de sprijin pentru perfecționarea procesului de învățămînt*, editată de „Revista de pedagogie”, București, 1971, p. 18.

Vizita s-a încheiat cu un spectacol artistic care a evocat, prin mici scenete, etapele de dezvoltare a Cetății Tirgoviște.

În continuare, s-au vizitat celelalte obiective și muzee din Tirgoviște. Ultimul obiectiv al expediției l-a constituit vizitarea Mănăstirii Dealul.

Expediția de la Tirgoviște a dat posibilitatea elevilor să parcurgă într-o zi câteva secole din istoria patriei, iar reușita ei s-a datorat, în mare măsură, sprijinului acordat de specialiștii muzeelor din Tirgoviște, strînse legături ce a existat între Școala generală nr. 5 din București și instituțiile muzeale înainte de începerea expediției, în scopul pregătirii și desfășurării acesteia.

O altă expediție a fost organizată la Călugăreni, cu tema „Călugăreni, pagină de glorie în istoria poporului român”, urmărindu-se cunoașterea tacticii de luptă și tehnica militară din acea vreme. Specialiștii de la Muzeul Militar Central au realizat un plan de mari dimensiuni privind lupta de la Călugăreni. De asemenea, au aranjat o panoplie cu arme de luptă românești și turcești și au dat explicațiile necesare cu privire la funcționalitatea și importanța în luptă a fiecărei arme.

După ce elevii au primit toate explicațiile, s-au făcut deplasări la locurile unde au fost amplasate armatele românești și turcești, urmărindu-se astfel pe teren planul bătăliei.

Expediția s-a încheiat cu un spectacol literar-istoric, realizat de actorii Teatrului Național din București, avînd ca temă dramatizarea fragmentului „Lupta de la Călugăreni”, din lucrarea *Istoria românilor sub Mihai Viteazul* de Nicolae Bălcescu.

Expediția de la Călugăreni a trezit în rîndul pionierilor și școlărilor trăiri puternice și de neuitat.

c) *Căutătorii de comori.* Această acțiune a fost întreprinsă de Consiliul Național al Organizației Pionierilor, Ministerul Educației și Învățămîntului și Consiliul Culturii și Educației Socialiste, în scopul educării patriotice a pionierilor și școlărilor prin cunoașterea trecutului de luptă al poporului nostru, a frumuseților și bogățiilor ținutului natal. Această acțiune urmărește, de asemenea, stimularea pionierilor și școlărilor în colecționarea materialelor de interes muzeistic legate de istoria, etnografia și folclorul local. Sub îndrumarea profesorilor de specialitate și a comandanților de pionieri au fost constituite muzee școlare sau colțuri muzeistice în majoritatea unităților de pionieri din țară. Pînă în prezent s-a colectat un bogat material de interes muzeistic care trebuie însă valorificat numai sub directa supraveghere a muzeografilor de specialitate, pentru ca elevii să cunoască adevărata valoare documentară și artistică a obiectelor pe care le-au colecționat.

Expoziții volante. Activitatea cultural-educativă a unui muzeu nu se desfășoară numai în expoziția permanentă, ci și printr-o serie de alte mijloace care urmăresc să facă cunoscut în cercuri cît mai largi patrimoniul muzeului. Unul dintre aceste mijloace îl constituie expoziția volantă.

În ultimii ani, un număr însemnat de muzee au organizat expoziții volante în diferite instituții și îndeosebi în fabrici și uzine. Apreciem că organizarea unor astfel de acțiuni în școli ar aduce o contribuție însemnată la studiul unor discipline. În acest scop, profesorii școlii împreună cu muzeograful vor trebui să stabilească tematica expoziției și perioada organizării ei, pentru a corespunde planificării calendaristice a lecțiilor.

Pentru studiul istoriei considerăm că s-ar putea organiza expoziții volante pe teme ca: Ideea de unitate politică la români; Marile războaie țărănești din Transilvania; Mișcarea revoluționară condusă de Tudor Vladimirescu; Revoluția de la 1848 în Țările Române; Formarea statului național român etc.

Conferințele însoțite de proiecții constituie și ele un mijloc de informare și educare a maselor. Personalul de specialitate din muzee ar putea prezenta în școli un ciclu de conferințe accesibile elevilor și legate de studiul unor discipline. De exemplu, o conferință pe tema „Unirea în arta plastică”, însoțită de proiecția unor diapozitive color ar putea aduce un plus de cunoștințe la cele dobîndite de elevi în cadrul lecției „Unirea Moldovei cu Țara Românească”.

În concluzie, putem reține că: lecția de istorie ținută în muzee devine mai atractivă, mai vie, mai bogată în conținut. Din punctul de vedere al metodei utilizării materialului ilustrativ, lecția ținută în muzeu prezintă însă un inconvenient. Multitudinea și varietatea materialelor aflate în expoziția de bază, ca și unele exponate care nu se încadrează în lecția respectivă, solicită înainte de vreme atenția elevilor, ducînd la o oarecare scădere a interesului în momentul în care prezentarea materialului este cerută de conținutul lecției.

Pentru a putea integra armonios materialele intuitive în lecție, astfel încît să se asigure o participare activă a elevilor la urmărirea expunerii, ar fi util ca muzeele să dispună de o sală în care să se desfășoare lecțiile. Aici ar putea fi aduse anumite exponate, documente, strînse legate de subiectul lecției, sau ar putea fi proiectate diapozitive, diafilme și filme.

În organizarea muzeelor școlare și cabinetelor de științe sociale, instituțiile muzeale pot da un sprijin substanțial, atît în ceea ce privește organizarea acestora, cît și prin donații de obiecte, fotografii, diapozitive, cataloage, pliante etc.

Muzeele, în colaborare cu inspectoratele școlare, ar putea relua cursurile de inițiere a profesorilor în ceea ce privește datarea obiectelor colectate de elevi, alcătuirea fișelor de identitate și cunoașterea valorii documentare și artistice a pieselor.

MUZEE, COLECȚII, EXPOZIȚII



„ILLIRI ȘI DACI” — O EXPOZIȚIE DE ÎNALTĂ ȚINUTĂ

Hadrian DAICOVICIU

PIESE DIN TUMULUL DE LA AGIGHIOL, CERAMICĂ DACICĂ LUCRATĂ CU MÎNA



Două mari orașe iugoslave — Belgrad și Ljubljana — au fost din septembrie 1971 până în februarie 1972 gazdele unei importante expoziții arheologice organizate de Narodni Muzej Beograd și de Muzeul de istorie al Transilvaniei din Cluj: expoziția „Illiri și daci”. În primăvara acestui an, expoziția a fost găzduită de două centre științifice și culturale de seamă ale țării noastre: Cluj și București.

Una din trăsăturile distinctive ale expoziției „Illiri și daci” o constituie tocmai colaborarea exemplară grație căreia a fost realizată. Pentru prima dată în istoria muzeografiei românești și iugoslave, o manifestare de asemenea proporții (numărul obiectelor expuse trece de 600) este organizată împreună, cu piese din muzeele ambelor țări. Natural, muzeele țării vecine și prietene au oferit mai ales material illiric, dar n-au lipsit din contribuția lor la expoziție piese dacice reprezentative, ca inventarul unui mormînt de incinerare de la Paraćin sau splendidele tezaure de argint de la Kovin și Tekija. La rîndul nostru, am prezentat în cadrul expoziției cu precădere material dacic; alături de el, însă, au figurat obiecte din necropola tumulară illirică de la Balta Verde, depozitul de bronzuri de la Alba Iulia—Partoși și o interesantă stelă funerară a unei familii de mineri dalmatini stabiliți, în epoca romană, la Alburnus Maior (Roșia Montană). Adeseori, piese aparținînd muzeelor din cele două țări au fost expuse în aceeași vitrină, soluția aceasta constituind, într-un fel, o expresie muzeografică modernă a strînselor legături dintre cele două popoare.

Caracterul istoric, științific, al expoziției, constituie o altă trăsătură distinctivă a acestei importante realizări muzeografice. El s-a manifestat pregnant în alegerea materialului, în principiile adoptate pentru expunerea lui și în catalogul care a însoțit expoziția.

Deși era vorba de o expoziție arheologică, specialiștii români și iugoslavi nu s-au lăsat tentați de posibilitatea de a prezenta numai piese prețioase prin materialul din care fuseseră confecționate sau prin măiastra lor execuție artistică. Firește, asemenea obiecte n-au lipsit; masca de aur de la Trebeniste, o parte din tezaurul de la Novi Pazar, centurile de argint de la Mramorac, fibulele dintr-o serie de morminte illirice, inventarul mormîntului princiar de la Agighiol, tezaurele de la Sîncrăieni și Surcea, monedele dacice etc. au constituit veritabile puncte de atracție. Dar, alături de aceste piese remarcabile, expoziția a adăpostit și unelte de fier descoperite în cetățile din Munții Orăștiei, ceramică

ASPECT DIN EXPOZIȚIE



illirică și dacică lucrată cu mâna, monumente ale unei arte încă rudimentare, ca statuia-menhir de la Baia de Criș sau călărețul italic de la Nesactium. O asemenea îmbinare de piese variate era cerută de scopul istoric al expoziției: înfățișarea dezvoltării complexe a societăților dacică și illirică de la nașterea acestor popoare și pînă în epoca romană. Expoziția a putut, astfel, prezenta vizitatorilor evoluția uneltelor și a armelor, progresul diverselor meșteșuguri, relațiile dintre cele două popoare și influențele reciproce, negoțul cu lumea clasică greco-romană, manifestările felurite ale culturii spirituale, continuitatea elementelor dacic și illiric sub dominația Romei.

Cum s-a putut vedea și din cele spuse mai sus, întreg materialul expoziției a fost organizat după criteriul apartenenței la una din cele două populații antice, nu pe țări contemporane. La Belgrad, unde expoziția a fost organizată într-o singură sală de mari proporții a Muzeului Național, s-a adoptat, în prezentarea concretă, soluția a două circuite: la intrarea în sală vizitatorii aveau spre dreapta vitrinele cu piese illirice, iar spre stînga cele cu obiecte dacice. Cele două circuite se întîlneau la mijlocul peretelui opus intrării; o așezare asemănătoare au avut vitrinele orizontale, mai joase, care adăposteau obiecte de aur și argint.

La Ljubljana, sălile mici și joase de la Arcade (o veche mănăstire) au impus altă repartizare a materialului. Aici primele săli au fost consacrate pieselor illirice, iar următoarele antichităților dacice.

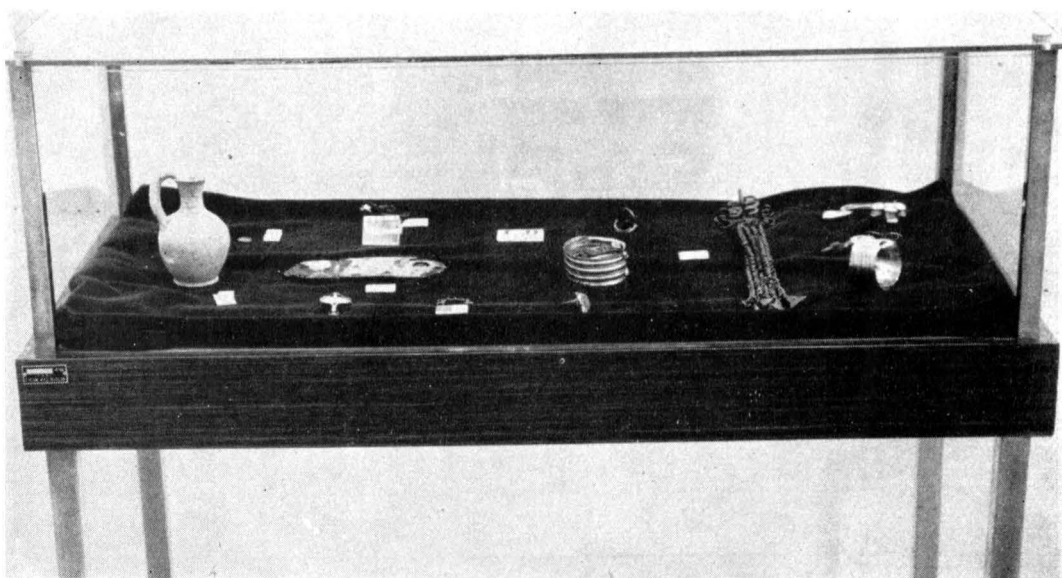
Pentru organizarea expoziției la Cluj, proiectul prevedea altceva. Încercam să prezentăm materialul paralel, în fiecare din cele cinci săli ale Muzeului de artă, puse cu amabilitate la dispoziția noastră. În felul acesta, vizitatorul putea urmări cu ușurință dezvoltarea mai mult sau mai puțin analogă a celor două popoare antice.

Se înțelege că însuși caracterul istoric, evolutiv, al prezentării, a impus ca principiu călăuzitor criteriul cronologic, în cadrul perioadelor mari piesele fiind dispuse fie tematic (unelte de fier, arme de fier, obiecte de bronz, ceramică etc.), fie în cadrul unor complexe arheologice determinate (așezări, morminte, tezaur și depozite).

Catalogul expoziției (tipărit în Iugoslavia în limbile sîrbă și engleză, iar la noi în limbile română și franceză) e precedat de două capitole de istorie: cel închinat illirilor a fost scris de dr. Draga Garašanin, iar cel despre daco-geți e semnat de autorul acestor rînduri. Descrierea pieselor cuprinde, de cite ori s-a simțit nevoia, un scurt și lămuritor comentariu istoric.

Un material complementar restrîns, dar semnificativ, a însoțit prezentarea pieselor în expoziție. O hartă cu toate localitățile reprezentate în expoziție prin descoperiri permite vizitatorilor să vadă limpede aria de răspîndire a vestigiilor illirice și dacice din cele două țări. Fotografii ale unor complexe arheologice sau ale unor obiecte care n-au putut fi prezentate, precum și citeva machete (de exemplu a incintei sacre de la Sarmizegetusa sau a tumulului princiar de la Atenica) întregesc imaginea unor civilizații de mult apuse, dar care ne impresionează și ne emoționează pînă astăzi.

VITRINĂ CU PODOABE ILLIRICE DE ARGINT



Natalia MARCU
Sanda LARIONESCU

Urmind o veche și necesară tradiție a muzeelor etnografice și de artă populară, constind în depistarea și colecționarea pe teren, în diverse zone ale țării, a unor obiecte autentice populare, Muzeul satului își înscrie în fiecare an printre realizările sale, rodul fructuos al campaniilor de achiziții desfășurate în scopul completării colecțiilor existente.

Acțiunile de achiziții au devenit în ultimul timp din ce în ce mai stringente, ținind seama de schimbările și înnoirile survenite în viața satului contemporan, care afectează producția casnică industrială și cea a atelierelor și instalațiilor rurale, de care țărănul român se dispensează treptat, din simplul motiv că piața socialistă îi oferă posibilități superioare de procurare a celor mai diferite produse, pe care în trecut și le făcea el singur cu multă trudă și cheltuială. Pe lângă abandonarea unor activități casnice și meșteșugărești ca țesutul pinzei pentru cămăși, ȋțari, ștergere, prelucrarea lemnului pentru furci și tipare de caș, a metalului în ținte de cositor pentru vestitele curele vrâncenești, se mai constată și o utilizare improprie a unor țesături de mare valoare artistică. Păretarele și lăcercle care în trecut împodobeau pereții și lavițele din camera curată, înlocuite astăzi prin covoare moderne, sînt transferate în odaia de zi, întinse pe podea, sau se aștern pe patul din bucătărie, unde, expuse uzurii, își pierd calitățile conferite obiectelor muzeale.

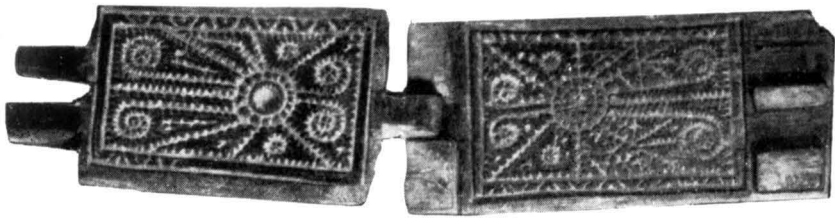
Se petrece astfel un proces complex, în cadrul căruia formele vechi sînt respinse, socotite desuete, adoptîndu-se ultimele noutăți ale producției moderne.

Toate aceste cauze dau de gîndit și ne determină să intensificăm cercetările și achizițiile pe teren, pentru salvarea și integrarea în fondul Muzeului satului a tuturor acelor obiecte originale, în esența lor unicate, mărturii ale talentului și ingeniozității unor generații întregi de creatori populari.

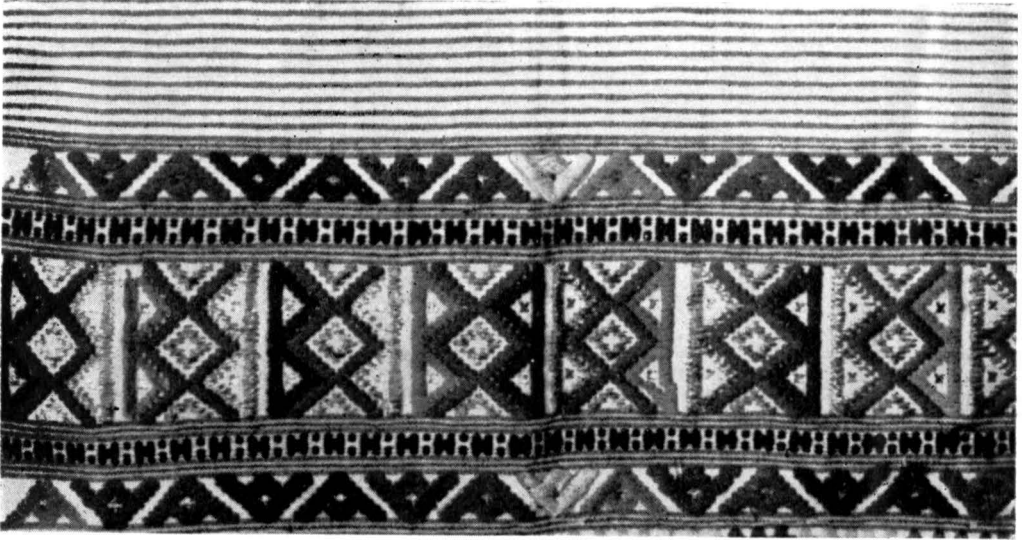
În selecționarea materialului etnografic, ținem seama nu numai de criteriul autenticității, tipicității și stării de conservare, cît și de anumite coordonate impuse de colecțiile deja existente. În anul acesta s-a depus un efort susținut de cercetare și completare a inventarului unităților gospodărești din : Goicea Mică — județul Dolj, Paros — județul Hunedoara, Ieud — județul Maramureș, Nereju — județul Vrancea, Piatra Șoimului — județul Neamț, montate în muzeu la înființarea sa, în 1936. În acest sens, s-a căutat în primul rînd să se completeze inventarul caselor cu unele exponate neachiziționate atunci, dar s-a avut în vedere și aspectul legat de starea de conservare a obiectelor din casele menționate, în special a țesăturilor care se degradează mai ușor și care, în parte, vor fi substituite prin materialul adus recent. În aceeași măsură s-au făcut completări și la depozitele muzeului, de textile, port, ceramică și lemn.

Achizițiile au vizat totodată și problema creării unui fond de dublete pentru inventarul caselor și al depozitelor, care să asigure o eventuală înlocuire în cazul în care gradul de uzură al obiectelor ar face imposibilă recuperarea lor.

În cele ce urmează, încadrîndu-ne în titulatura lucrării, vom analiza numai materialul rezultat din cercetările și achizițiile efectuate în satele din Vrancea și Neamț, la care și-au adus contribuția autorii.



TIPAR DE CAȘ-VRANCEA



ȘTERGAR DIN VRANCEA

LĂDIȚĂ DIN NEREJU



Așa cum am mai arătat, ne-am concentrat atenția asupra unei comune reprezentate în Muzeul satului — Nereju, cu satele Nereju, Brădăcești, Chiricari, Nereju Mic, Poduri, Sahastru, dar am extins investigațiile și în comunele vecine, Năruja cu Podu Nărujei, Podu Stoica, Rebegari; Nistorești cu Bitcari, Brădetu, Făgetu, Românești, amplasate la Curbură Carpaților.

În această zonă de dealuri terasate, străjuită și închisă de masivul muntos al Vrancei, străbătută de apele Zăbalei și ale Nărujei, omul s-a îndelnicit din vremuri străvechi de păstoritul și lucrul la pădure. Creșterea oilor, cu bogate resurse de lână, a atras după sine dezvoltarea industriei casnice țărănești, prin țesutul părelor, dimieii și în special al cergilor, cit și a instalațiilor tehnice rurale, a dirselor, înșirate de-a lungul Nărujei, la Românești, unde procovițele și cergile se prelucrează prin procedee tradiționale.

În cadrul textilelor de interior am achiziționat un număr relativ mare de țesături din lână, printre care cergi, procovițe, păretare și scoarțe.

Cergile și procovițele sînt reprezentative pentru satele vrîncenești, unde joacă un rol esențial în organizarea interiorului casei. În zona Vrancei, unde contactul cu muntele se face simțit prin temperatura scăzută și umedă datorată ploilor și ninsoilor abundente, cergile și procovițele, ca țesături groase (au între 8—10 kg), călduroase, se aștern pe pat, servind la învelit în nopțile friguroase. Dar ele nu au numai o funcție practică, ci intrunesc calități estetice, puse în valoare prin efectul coloristic în nuanțe din cele mai diverse — roșu, roz, verde, alb, prin vîrste și chenare ornamentale, prin aspectul decorativ al firelor mițoase dispuse pe suprafața țesăturii. În organizarea interiorului, mai ales acolo unde sînt fete de măritat, cergile și procovițele se așază în teancuri suprapuse, deasupra lăzii de zestre de la capul patului din camera curată, creînd un efect decorativ impresionant. După tradiția locului, în zestrea fiecărei fete trebuie să existe cite 4—5 cergi.

Denumirile diferite — cergă și procoviță — nu implică aici o detașare generică, ci distincția este dată de calitatea lîinii, care la cergă este mai pufoasă, mai suplă, permițînd tragerea cu ușurință a firului la răghilă¹, în așa fel încît el să iasă în afara țesăturii, să se lungască, adică „ghicul”² să fie mare și des. Astfel, în comparație cu procovițele, care se dau de asemenea la răghilă, cergile sînt mai ghicoase (mițoase), iar aspectul lor decorativ este mai bine conturat. Cu toate acestea, afinitatea lor este evidentă, încît uneori se deosebesc destul de greu.

Cergile și procovițele achiziționate de noi din Nereju, Năruja și Nistorești sînt țesute în aceste sate și prelucrate la dirselor din Românești, unde „se bagă mai întîi la hultoare (viltoare), apoi se dau la val de le îngroasă și la urmă se pun la răghilă, ca să le scoată ghicul”³. În selectarea lor am ținut seama atît de vechimea cit și de diversitatea tipurilor, orientată după ornamente și culori. Am achiziționat tipul cel mai vechi de procoviță — de culoare „laie” (naturală), apoi exemplare într-un registru de 3—4 culori dispuse sub formă de vîrste, într-o compoziție de verde, laie, grena; roșu, galben ruginos (portocaliu), a lbastru și alb; albastru, roșu, alb, dar și cergi și procovițe în care decorul este dat de contrastul cromatic dintre mijloc (roz) și chenarul marginal (grena). Policromia menționată mai sus este caracteristică pentru cergile și procovițele vrîncenești.

Un alt tip de țesături din lână, azi pe cale de dispariție, îl formează păretarele și scoarțele de perete. Ele tind tot mai mult să fie substituite de macaturile înflorate, în șase pină la douăzeci de ițe. În trecut, ele împodobeau pereții odăii curate, într-un mod original de dispunere, pe trei registre paralele. Noi am ales exemplare care, deși depășesc vîrsta de 60 de ani, se găsesc într-o stare de conservare optimă, deoarece în general ele nu se mai expun, ci se păstrează în ladă. Tineretul le socotește demodate și nu le mai acordă interes în organizarea interiorului. Uneori întîlnim și efectul contrar, sînt desconsiderate și se aștern pe jos ca preșuri, încît cu greu se mai distinge aspectul lor inițial.

De remarcat de la început este faptul că păretarele și scoarțele de perete sînt foarte înguste, nedepășind 0,70 m, dar atîngînd o lungime de 5—6 m care să permită întinderea lor pe doi dintre pereții odăii. Ca aspect sînt foarte decorative, brăzdate de vîrste între care sînt plasate motive ornamentale, predominant alesăturile florale în gherdane, buchețel, mărul în „fălii”, apoi ridicături cu speteaza, prescuri, într-o policromie care merge de la nuanțe de alb, galben deschis la galben ruginos, verde, grena, roșu, morojiu (mov), negru. Coloritul este pe bază de vopsea chimică, cea vegetală nu se mai folosește de foarte mult timp (circa 80 de ani). Păretarele sînt țesute în patru ițe și, deși le numim țesături din lână, în componența lor intră și bumbacul, din care se execută urzeala și uneori ornamentele în alb.

Dintre țesăturile din fire vegetale, sînt caracteristice șervetele din bumbac, unele pentru uz casnic, altele avînd o funcție pur decorativă, este vorba de cele mai frumoase, într-o gamă cromatică de roz, roșu, galben, bleu, albastru, verde, negru. Ele se puneau pe pereți în formă de fluturi. Șervetele sînt țesute în două ițe din bumbac (băteala) și bumbac răsucit (urzeala), iar vîrstele și motivele ornamentale contrastează cu fondul alb al țesăturii. Capetele au terminația în țurțuri (franjuri).

Cercetînd aceste țesături, am achiziționat exemplare ce se pot grupa în două tipuri:

a) Cele mai simple sînt șervetele cu vîrste și ridicături cu speteaza la capete. Ele sînt atît pentru uzul casnic, pentru șters pe mîini, cit și pentru organizarea interiorului. La aceasta se mai

¹ În Nereju, Năruja, Nistorești — coș de tras fire.

² Fir de lînă tras la răghilă.

³ Inform. Olariu Măriuța, 36 ani, comuna Nistorești.

adaugă și utilizarea lor în practica obiceiurilor de înmormântare, unde se dau ca recompensă pentru diverse servicii (celor ce duc năsalia, celor ce fac groapa etc.).

b) Șervetele decorative au întreg cimpul brăzdat de vîrste, iar capetele sînt bogat ornamentate cu alesături geometrice din lînică, arnici și fir, în table, steluțe, măru-n fălii, romburi etc. Ele se atribuie și ca dar la nunți — mirilor —, iar la înmormîntări se pun la năsalie, la coarnele boilor, se oferă preotului și cantorului.

Dar nu numai țesăturile au stat în atenția noastră, ci am acordat importanță în aceeași măsură și pieselor de port, pentru completarea colecției muzeului.

Dintre ștergarele de cap care se purtau de cîtore femei la sărbători am luat trei prototipuri distincte — ștergarul din bumbac în rînduri ridicate cu speteaza, ștergarul cu urzeală de borangic și băteală din bumbac, cu vîrste și alesături florale, și ștergarul din borangic cu vîrste, motive geometrice (în Z, „zinzacuri”) și florale. Ele se purtau peste „durmeaua” (băsmăluța) triunghiulară din șifon.

Cămașa femeiească creează un efect deosebit prin eleganța și bogăția ornamentelor cusute cu fir, tel (beteală), lînică și arnici, la care predomină tonurile de negru, bleu, galben ruginos, bleumarin, roșu, roșu aprins, mov, verde și firul alb și galben.

Cămășile aduse de noi, în marea lor majoritate cămăși de sărbătoare, pe care fetele le îmbrăcau la horă, șezători și nunți, completează colecția de port a muzeului.

Cămășile din Nereju, Năruja și Nistorești sînt unitare ca material, croi și formă, țesute din bumbac, cu poale din cîneapă, avînd un guler îngust, ornamentat în „muște”; iar de-a lungul despăturii de la gură și pe piept apar rîuri paralele în „pui săriți” sau crenguțe; spatele este brăzdat de o curelușă peste crețuri, denumită „chele găinii”, iar mîneca se strînge într-o brățară cu „pui”, deasupra căreia se coase aceeași „chele găinii”. După dispoziția motivelor de pe mîneacă distingem trei tipuri de cămăși:

- a) cămașa cu altiță și cu tablă de „pui mocănești”;
- b) cămașa cu altiță și cu rîuri de „pui săriți”;
- c) cămașa fără altiță, cu rîuri de crenguțe.

Catrînțele sînt aici fie simple, negre, pentru muncă, fie alese cu fir în motive cu „pui săriți” pe cele două extremități ale țesăturii, pe fețe, în timp ce partea din spate — „dosul” — rămîne neornamentată.

Briiele din lîină, destul de înguste, sînt purtate atît de femei cît și de bărbați, incingîndu-se peste cămașă. Ele sînt fie simple în vîrste, fie în vîrste și cu ridicături în „gherdane”, într-o gamă cromatică de cafeniu, roșu, portocaliu, verde, alb, galben, albastru.

Betele foarte lungi, între 3—4 m, alese în război, fără spată, bătute cu cuțitul de lemn, au motive în ochiuri „înfundate”, cu un colorit de verde, galben, roz, albastru, mov, grenă sau roz, verde, negru, alb, cafeniu închis.

O piesă socotită unicat este cămașa de bărbat, așa-zisa cămașă bătrînească cu mîneca largă, care s-a purtat în zona Nerejului pe la începutul secolului nostru. Este o cămașă de sărbătoare, cusută cu material scump — fir și tel —, la care decorul se desfășoară la guler, la gură, în „pui săriți” și „muște”, la încheiala mînecii, cu găurele și fluturași, și la marginea ei, din nou cu „pui săriți” și „muște”. Decorul policrom se compune din roșu, bleu, fir alb și galben, pe fond alb.

Îțarii din lîină sînt simpli, constituind îmbrăcămîntea de iarnă.

Opincile din piele de porc, cu ațe din pîr de capră, erau purtate în egală măsură de bărbați și femei. Un aspect original al portului bărbătesc îl constituie glugușul din cioarec de lîină, în culoarea naturală a lîinii negre de oaie. Era folosit pe timp vîforos.

O piesă complementară atît portului femeiesc cît și celui bărbătesc o formează desagiile cadrilații în alb și negru, care servesc la transportul mălaiului de la moară, al fructelor de la deal cît și la căratul mîncării la munte sau la „odăile” de pe înălțimi.

Așa cum am putut constata din cercetările întreprinse în zonă, portul popular a intrat în faza de disoluție. Rar mai vezi la o femeie bătrînă catrința neagră sau cămașa de muncă. Numai desagiile mai persistă încă. Iată de ce am căutat să ne mărim aportul în colecționarea pieselor vîrcenești de îmbrăcămînt populară.

La începutul lucrării ne-am referit la una din ocupațiile de predilecție ale vîrcenilor, care în ambianța pădurilor din împrejurimi au învățat să taie și să prelucreză lemnul în forme artistice.

În această veche zonă de păstorit, ciobanii își ciopleau singuri tiparele de caș în lemn de fag sau de mestecăn, încrustîndu-le cu flori, cu custura. Dar pe lîngă tiparele de caș am mai adus și alte obiecte reprezentative — coafe, mărturie a practicării dogăritului, linguri cu coada crestată, lucrate de rudarul Bontea, căușe, furci de tors, scăunele și o „lădățuie” (lădiță) înflorată, pentru ținut acte.

Ceramica achiziționată din comuna Năruja provine dintr-un centru învecinat, Irești, și este o ceramică de uz gospodăresc — ulcele pentru băut apă și cupe de muls.

Achiziții din județul Neamț

O altă unitate pentru care s-au făcut achiziții de completare a inventarului este cea din comuna Piatra Șoimului (satul Luminiș). Situată la limita estică a munților Tarcăului, comuna Piatra Șoimului, veche așezare moldovenească, reunește patru sate înșirate de-a lungul celor două rîuri ce curg



BUDĂCICĂ PENTRU LAPTE – PIATRA ȘOIMULUI



CUPĂ PENTRU MULS – NĂRUJA

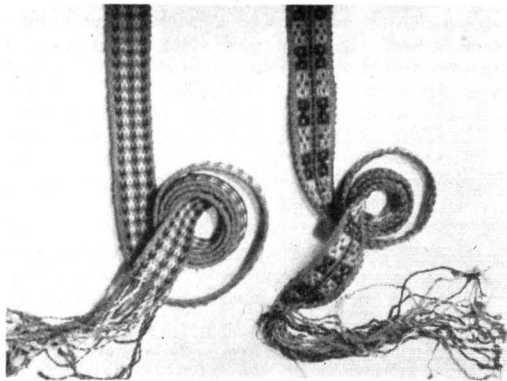
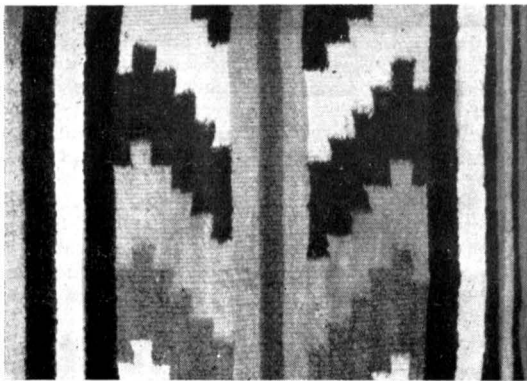
aproape paralel, izvorînd din apropierea vîrfului Murgoci: pe valea pîriului Iapa se află satele Luminiș și Negulești, iar pe valea pîriului Calu – Piatra Șoimului și Poieni. În trecut, locuitorii acestor sate se ocupau cu creșterea vitelor și mai ales a oilor, cu agricultura și plutăritul. Amplasarea comunei la o distanță de 20 km de orașul Piatra Neamț, în zona industrială a acestuia (Săvinești, Roznov), a determinat transformări mai rapide în viața satelor ce o alcătuiesc, influențînd asupra ocupațiilor (o mare parte din bărbați lucrează în marile combinate industriale) și grăbind dispariția unor forme de cultură materială tradiționale.

În cadrul acțiunii de achiziții, atenția noastră s-a concentrat în special asupra textilelor de interior. După materialul din care sînt confecționate, ele se pot grupa în trei categorii distincte: țesături din lînă, țesături din cînepă și textile din bumbac.

Din prima categorie fac parte lăicerele care, așa cum am mai arătat, împodobeau lațele, precum și pereții sau patul din camera curată. Elementul dominant al decorului lor îl constituie vîrstele, denumite local „toiege”; la unele exemplare, acestea sînt asociate cu motive geometrice în formă de romburi în trepte, numite „gușuliți între toiege”. Rombul compus din mici pătrate de culori diferite apare și ca motiv exclusiv pe unul dintre lăicerele achiziționate. Fără a se remarca prin varietatea deosebită a compoziției ornamentale, lăicerele provenind din comuna cercetată aduc în interiorul casei

PĂRETAR – NĂRUJA

BURNETI DIN JUD. NEAMȚ



lumina coloritului lor cald. Tonurile de roșu, galben, verde, negru, brun, albastru se succed ritmic, creînd un plăcut efect decorativ. La piesele cele mai vechi remarcăm culorile vegetale: negru din coajă de arin, roșu din foi de sovirf, verde din răchită.

De factură mai nouă, „cadrilurile”, avînd o utilizare similară cu lăicerele, sînt textile din lînă mai subțiri, mai puțin consistente, țesute în „stative” (război de țesut) în patru ițe, cu ornamente în carouri. Cele citeva „cadriluri” achiziționate se înscriu în stilul caracteristic zonei, avînd cromatică specifică — roșu, negru, verde, galben, albastru; colecționarea acestor genuri de obiecte este cu atît mai oportună, cu cît în interiorul actual ele sînt înlocuite de cuverturi cu o valoare artistică redusă, materialelor tradiționale substituindu-li-se bumbacul și melana în combinație de culori stridente și ne-armonioase.

O materie primă cu largă răspîndire în trecut în industria casnică textilă de pe tot cuprinsul țării este cînepa. Dintre genurile de țesături confecționate din acest material la Piatra Șoimului se remarcă așternuturile de „buci” (cilți), folosite pentru acoperit patul sau pentru împodobit pereții în camera de locuit, iar mai recent chiar ca preșuri. Zestrea unei fete cuprindea în mod obligatoriu valuri de așternuturi de cînepă cu o lungime de 40 m. Valoarea artistică a acestor piese, țesute în patru ițe, cu decorul în vîrste ca al lăicereleor, rezidă în cromatica lor, în alternanța dintre culorile rezultate din plante (portocaliu din coajă de măr pădureț, grenă din coajă de stejar) și nuanțele de verde, roșu, stînjeniu (mov) ale cînepei vopsită chimic. Așternuturile de cînepă cumpărate pe teren vor înlocui piesele deteriorate din cadrul unității muzeale. Totodată aceste așternuturi prezintă interes pentru studiul industriei casnice textile din zonă, reprezentînd un mod de prelucrare și utilizare a cînepii mai puțin întilnit în alte părți ale țării.

Nelipsite din interiorul tradițional, ștergarele de bumbac au constituit și ele un obiectiv al achizițiilor. Dintre cele 30 de piese colecționate, fondul mai vechi îl alcătuiesc ștergarele avînd la capete vîrste roșii și negre, ridicate cu speteaza. De dată mai recentă, cele cu capetele învîrstate cu negru și ruginiu întregesc colecția de țesături de bumbac păstrată în casa din Piatra Șoimului. Fețele de masă utilizate la sărbători sau pentru acoperit masa în camera curată, lucrate în același fel cu ștergarele, conferă interiorului un plus de frumusețe.

O mare parte a colecției de obiecte provenind din comuna Piatra Șoimului ilustrează portul popular din zonă. Îmbrăcămintea purtată de femei în zilele de lucru atrage atenția prin sobrietatea ei rafinată. Cămășile din bumbac sau in, cu poale de cînepă, se mai păstrează astăzi doar în lăzile bătrînelor. Croiala lor este simplă, iar ornamentele discrete — ajurul alb, cusăturile delicate cu grenă și portocaliu — sînt amplasate la mîncei, în jurul gîtului sau la gura cămășii. Așa-numitele catrințe „pestrite”, care completează costumul zilnic, mai pot fi încă văzute la femeile vîrstnice din Piatra Șoimului. Aceste catrințe se țes în patru ițe, cu urzeală din păr de lînă bine răsucit și băteală din cînură. Culoarea neagră de fond se obține în trecut prin vopsirea lînii cu „bursun” („putregaiuri care se găsesc în pădure și cu care se vopsește lîna laie de iese neagră cum e mura”) ⁴. Pe fețele catrinței (la cele două capete), se bate lînă roșie care, în combinație cu firele negre de urzeală creează acel aspect de peștriț, de unde și denumirea de catrință „peștriță”. La serbări, tinerile din echipa artistică îmbracă catrințe de „strămătură” (linică din comert), caracteristice costumului de sărbătoare. Țesute din linică, ele au decorul dispus în vîrste, uneori alese cu motive geometrice, altelei doar cu fire răsucite din două culori.

Burneții — betele pentru încins învelesc costumul cu policromia lor; motivul decorativ specific este cel în coadă de rîndunică, alături de care mai apar motivele în „prescurici” sau coaste.

Casînca și barizul, elemente ce compun gâteala capului, își vor ocupa locul pe culmea din camera curată, conform modului tradițional de păstrare.

O veche piesă de port ce nu și-a pierdut utilitatea este traista, folosită și astăzi de locuitorii comunei, atunci cînd merg la muncă sau la țiguri, în localitățile învecinate. Am achiziționat citeva traiste, unele țesute acum 40—50 de ani, altele mai noi. Toate au decorul în vîrste, deosebindu-se doar prin coloritul lor, care la cele de dată recentă se impune prin tonuri mai vii.

Dintre piesele ce alcătuiesc costumul bărbătesc menționăm cele două exemplare de cămăși reprezentînd tipuri distincte: cămașa cu mîncea largă, după modelul bătrînesc și cămașa cu „betiță” (manșetă), influențată de moda orașenească, dar avînd decorul tradițional — șabac și ajur. Țării lungi, încreții pe picior, briele din lînă roșie sau albă, „cureaua lată” (chimirul) și opincile din piele completează imaginea generală a costumului bărbătesc din Neamț.

Printre alte categorii de obiecte menționăm obiectele de uz gospodăresc, confecționate din lemn — budăcica pentru lapte acru, lingurile cu coada frumos fasonată, precum și oalele din ceramică neagră, pentru fiert, de la nunți, pomeni etc.

*

Departee de a epuiza bogățiile etnografice ale celor două zone, cercetările noastre au subliniat doar unele aspecte, urmînd ca în viitorul apropiat, atît Muzeul satului cît și alte muzee din zonă, mai ales, să-și completeze patrimoniul existent cu piese prețioase, amenințate cu dispariția sau degradarea.

⁴ Inform. Bofan Paraschiva, 65 ani, satul Luminîș.

DIN PROBLEMATICA ORGANIZĂRII UNEI EXPOZIȚII ETNOGRAFICE DE BAZĂ

Hedviga FORMAGIU, George ANANIA

După cum mai aminteam și cu altă ocazie*, la sfârșitul anului 1971 Muzeul orășenesc din Sighet Marmației și-a deschis expoziția de bază a secției de etnografie. Evenimentul se înscrie printre realizările de prim ordin din ultimii ani ale forurilor de cultură maramureșene, dar în același timp expoziția constituie o marcantă afirmare a școlii muzeografice românești. Faptul se datorează pe de o parte acumulării unei deosebit de valoroase colecții etnografice și de artă populară, iar pe de altă parte soluțiilor gândite pentru o cit mai bună valorificare a acesteia. În cele ce urmează vom încerca să prezentăm principiile ce au stat la baza alcătuirii expoziției, ca și măsura în care s-a izbutit materializarea pînă la capăt a principiilor respective.

Inițial, se propusese pentru Sighet o tematică cu profil strict etnografic, însă valoarea artistică intrinsecă a mai tuturor obiectelor din sfera culturii populare zonale și îndeosebi a produselor rezultate din prelucrarea lemnului — cu apogeul lor, elementele de arhitectură — ca și din prelucrarea fibrelor textile a impus o modificare de optică, în sensul reliefării cu precădere a acestor valori, concretizată în aspecte specifice Maramureșului. Astfel s-a ajuns ca tematica, structurată în continuare pe probleme ale etnografiei — ocupații tradiționale: albinărit, pescuit, vânătoare, lucru la pădure, agricultură, păstorit; industrie casnică textilă; meșteșuguri populare; piese ale interiorului locuinței țărănești; port popular; ceramică — să fie ilustrate de exponate care prin formă, decor, colorit, vădesc și certe calități artistice. Departe de a da naștere unei expunerii artificiale și hibride, adoptarea acestui principiu a condus, dimpotrivă, mai întii la redarea muzeistică a realităților terenului și apoi la sintetizarea, cu evidente efecte de cunoaștere și educative pentru publicul larg, a îmbinării caracterului de util cu acela de frumos, atît de specifică întregii culturi și arte populare. Ideea organizatorilor — Direcția muzeelor din Consiliul Culturii și Educației Socialiste, Muzeul de artă populară al R.S. România, Muzeul din Sighet — a fost servită de bogăția colecției, de suprafața și dispunerea sălilor și, în bună parte, de mobilierul proiectat și executat la I.S. Decorativa.

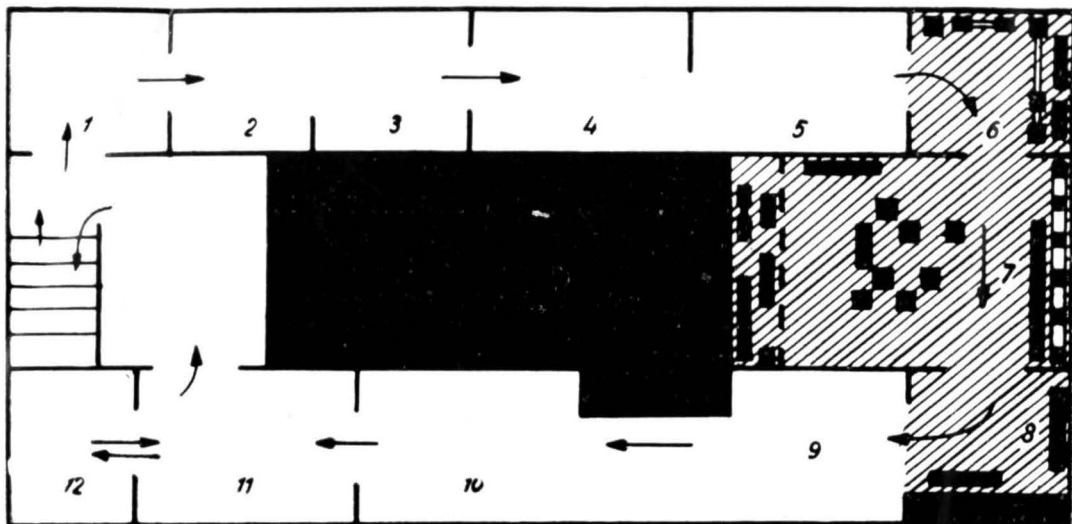
Dintre celelalte principii menite să asigure o expunere armonioasă, enumerăm:

- Evidențierea caracterului zonal al pieselor și integrarea lor în unitatea artei populare românești;
- Găsirea numitorului comun al produselor zonei, care, constituit în laitmotiv, să sublinieze concepția tematică și pe cea expozițională (în cazul nostru, acest laitmotiv a fost monumentalitatea, prezentă în toate genurile artistice și valorificată prin maximum de mijloace în cadrul fiecărui gen);
- Crearea mediului expozițional și acordul lui cu exponatele.

Pentru ansamblul de piese, dintre cele mai diverse ca formă, dimensiuni, materie primă, tehnică de lucru, ornamentală etc. au existat, cum e și firesc, o serie de soluții privind etalarea. Se știe că fiecare grup de exponate de același gen dictează elaborarea unor anumite soluții în vederea prezentării — atît unele valabile pentru întreg genul respectiv, cît și unele particulare, impuse de obiectul concret, în scopul evidențierii elementelor celor mai expresive ale acestuia, conform firului conducător din tematică. În expoziția din Sighet, firul conducător a fost monumentalitatea, ca trăsătură dominantă a zonei, iar din punct de vedere artistic ea a stat la baza selectării obiectelor, ca și a etalării lor.

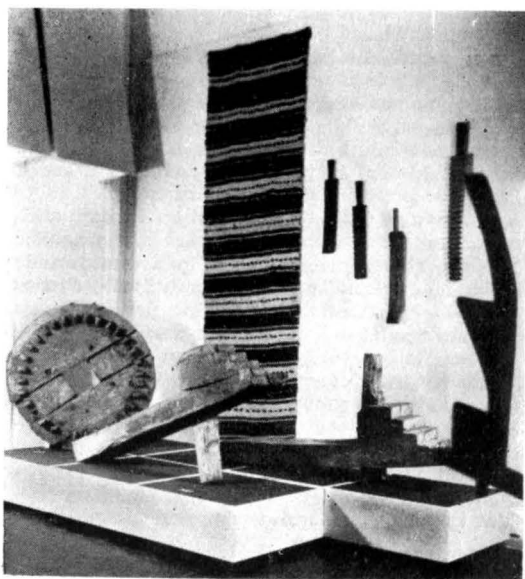
Sub acest aspect, punctul culminant în expoziție îl constituie sălile, trei la număr, dedicate arhitecturii populare. Însă și experiența unei prezentări pavilionare de asemenea anvergură a elementelor arhitecturale, deși nu prima la noi în țară, se poate considera, totuși, prin proporții, prin dimensiunile și calitatea materialului, prin modul grupării și etalării lui, un unicat. În jurul celor trei săli, situate la mijlocul circuitului, gravitează restul de exponate, în așa fel încît cele care le sînt premergătoare (sectoarele ocupațiilor și meșteșugurilor) au rolul de a pregăti vizitatorul, a-i trezi și amplifica emoția estetică, iar cele prezentate în sălile următoare (textilele de interior, portul și ceramica) sînt menite a întretine această emoție la același nivel al elevației spirituale. Astfel prezența imenselor buduroaie făurite din trunchiuri seculare atestă nu numai agricultura ca una dintre ocupațiile de bază din Maramureș, dar și felul cum omul a știut să valorifice, în formule proprii zonei, ceea ce îi oferea bogăția pămîntului. Plugurile, grapa, pivele diferite sînt tot atîtea personaje puse în scenă de muzeografi, oferind același laitmotiv al monumentalității care se regăsește în axul olonitei, în ciocanele și roata de la pîna dubarilor — forme cu totul personale ale genului. Unelele de uz casnic, unelele de ăesut, mobilierul, piese mai gingașe în proporții, cu volume mai suplă, sînt impuse vizitatorului prin evidențierea forței

* „Revista muzeelor” nr. 2, 1972.



1) PLANUL EXPOZIȚIEI: 1) OCUPAȚII; 2-3) AGRICULTURĂ, 4) INSTALAȚII DE IND. SĂTEȘTI - MEȘTEȘUGURI
 5) MOBILIER; 6-8) ARHITECTURĂ; 9) TEXTILE DE INTERIOR; 10) SCOARȚE; 11) PORT; 12) CERAMICĂ
 (DESEN M. CARAGEA)

compoziționale a ornamentelor lor, subliniată de prezența unei suite de brîgle, echilibrată de un grup de cuiere. Astfel, treptat, vizitatorul este condus spre sălile de arhitectură, care-i vor imprima, pe această linie, cele mai puternice impresii. Aici sînt reunite siluete a căror monumentalitate este subliniată de detaliile ornamentale, într-o manieră ce trădează forța, siguranța, hotărîrea creatorului. Se prezintă cadre de porți, de uși și de ferestre, o fațadă de casă, uși de șură, meșter-grinzi, prichiciuri de sobă, o suită de stîlpi de poartă, o cumpănă de fîntînă și altele. La expunerea „clasică”, în aer liber, a arhitecturii, detaliul, care nu rareori este o creație unică, rămîne subordonat ansamblului. Ceea ce oferă însă din plin expunerea pavilionară pentru arhitectură e tocmai lectura totală a detaliilor. În expoziția de la Sighet creștătura stîlpilor trebuia îndemnată să-și spună povestea, povestea modelării în dura masivitate a materialului, povestea unei simple, care a imprimat cu iscusință, în fiecare creștătură profundă, gîndul de existență peste veacuri a realizărilor umane. Toate acestea tre-



Sala IV - ASPECT ILUSTRÎND PROBLEMA INSTALAȚIILOR INDUSTRIEI SĂTEȘTI

Sala VII - GRUPUL „COLOȘILOR” - STÎLPI DE POARTĂ

Sala IX - TEXTILE DE CASĂ
 (FOTOGRAFII C. ZLOTEA)

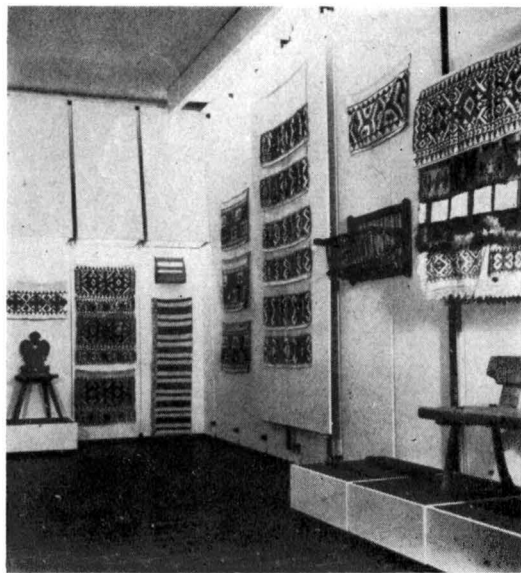
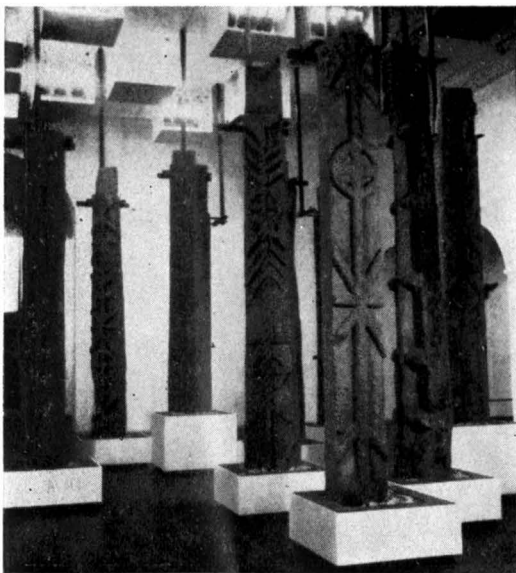
buiau prezentate publicului într-o manieră perceptibilă, printr-o sugestivă amplasare a exponatelor. Grupajul stilurilor de poartă — un mănunchi de coloși — radiază atîta forță, încît vizitatorul pare că se oprește involuntar; și totuși nu este decît efectul unei scenografii muzeografice, gîndită spre a-l obliga pe privitor să întîrzie, să admire obiectele. Realizarea acestui „stop” este ceea ce conferă nota de originalitate a întregii expoziții, unică atît prin exponatele sale, cît și prin felul cum le prezintă.

După cum se poate observa, în prima parte a expoziției avem de-a face, aproape în exclusivitate, cu obiecte din lemn, pe cînd în partea a doua intervin masiv textilele. Pe lîngă împărțirea impusă de structura generală etnografică a tematicii, această diferențiere mai are și un alt rost, și anume acela, ca, profunda meditație generată de regia muzeografică a primului șir de săli să fie brusc și premeditat curmată de impresionanta forță cromatică a cergilor, ștergarelor, scoartelor, costumului, ce degajă optimism, veselie și dragoste de viață. Schimbarea de forme, volume și gamă cromatică menține interesul vizitatorului, îi reactivează imaginația, percepția, îi insuflă dorința de a reveni în expoziție. În sfîrșit, ceramica, prezentînd produsele centrelor locale (Săcel, Sighet), sau ale altor centre cu circulație în zonă (Vama, Kutuy), încheie în mod fericit circuitul principal, dînd prin acuratețea formelor, minuția și prețiozitatea ornamenticii, perpetuarea unor elemente de tehnică străveche, cum ar fi lustruirea cu piatra, o ultimă notă de eleganță, distincție și rafinament, o ultimă dovadă a permanenței pe meleagurile Maramureșului a vieții omenеști creatoare.

Ca anexe, într-un anume fel, ale expoziției, și care urmează, în componere, aceleași principii tematice, sînt cele două holuri — unul la parter, prezentînd o poartă maramureșeană — și altul la etaj, care deschide și închide în același timp expoziția și unde figurează, ca un preludiv și un final, cîteva piese de arhitectură datate, și de o realizare artistică deosebită.

Cîteva cuvinte se impun să fie spuse despre modul cum ceilalți factori, în speță I.S. Decorativa, în sarcina căreia a căzut amenajarea muzeistică a spațiului, a privit colaborarea cu muzeograful pentru reușita întregii acțiuni. De la început este nevoie să precizăm că, pe lîngă unele avantaje — suprafața totală de circa 1 000 m², dispunerea sălilor în circuit continuu, posibilități mari de etalare a obiectelor —, spațiul a prezentat și unele vicisitudini, dintre care cea mai importantă era întinderea pe majoritatea pereților a unui sistem de țevi aparținînd diverselor instalații — apă, încălzire etc. De aceea, pentru remedierea acestor deficiențe și totodată mărirea suprafeței de expunere, s-a hotărît ca pereții, inclusiv cei cu ferestre, să fie dublați în întregime prin panouri, respectiv țevile mai mari să fie acoperite cu o mască și să se adopte pretutîndeni iluminatul artificial. Conform tematicii, proiectantul mobilierului a primit lista completă a obiectelor, cu dimensiunile acestora, precum și schițe, la scară, ale expunerii, pentru fiecare perete al fiecărei săli, cu indicarea tipului de mobilier (vitrină de perete, vitrină de centru, podium etc.), ca și a textelor și restului de grafică.

În concordanță cu aceste date, arhitectul a elaborat un proiect de mobilier și o machetă de sală, primind avizele de rigoare. Pe parcursul execuției însă, el s-a abătut de la propriul proiect și a nesocotit și alte cerințe muzeografice, fapt ce a generat o serie de neajunsuri, doar parțial remediate în ultimul moment. Astfel au apărut o serie de săli plăcute și elegante ca aspect, dar a căror arhitectură interioară nu era în acord cu suita temelor, suită care a fost tratată de către arhitect ca o fantezie



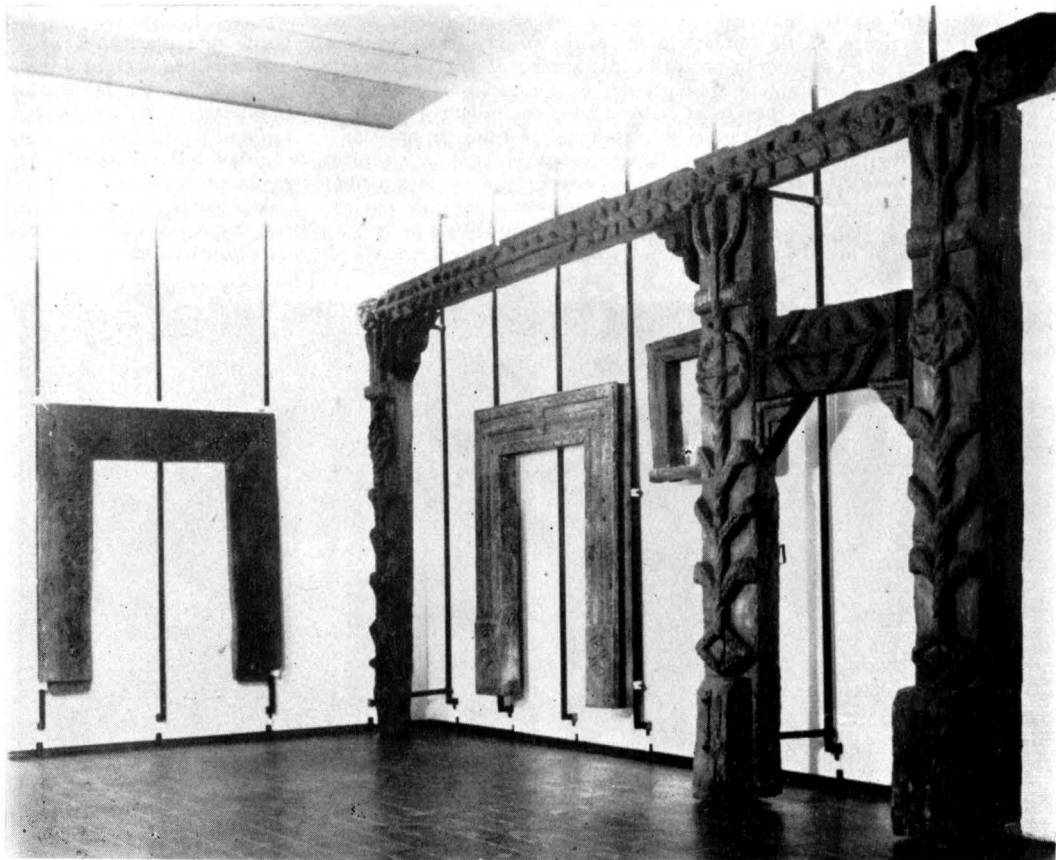
a muzeografilor și care, după o părere preconcepută, personală, se putea amplasa oriunde s-ar fi în cadrat estetic datorită volumului exponatelor sau dominantei lor cromatice.

Așa se face că unii pereți au rămas nepanotați; masca menită să ascundă o parte din țevi a fost montată prea jos, reducând aproape la jumătate înălțimea pereților și deci și suprafața de expunere — de aici luminile montate prea aproape de obiect și de perete în același timp, trimițându-și razele perpendicular, numai pe suprafețele superioare ale pieselor expuse; s-au modificat fără motiv dimensiunile și amplasarea unor vitrine de perete; a fost aleasă pentru fundalul vitrinelor și podiumurilor o țesătură nepotrivită cromatic și multe altele. Din fericire, muncind cu multă sollicitudine, cu dăruire, echipa de lucrători care au montat mobilierul au mai reușit, la indicațiile organizatorilor, să înlăture, în măsura posibilităților, câteva dintre deficiențe.

Asemenea fapte dovedesc încă o dată necesitatea strânsei colaborări: ce trebuie să existe între autorii tematicii, concepției și regiei muzeografice, și care în majoritatea cazurilor cercetează și selecționează pentru expoziție obiectele chiar din teren, pe de o parte, deci, între acești oameni care cunosc exponatul, îl înțeleg, îi studiază caracteristicile, iar pe de alta arhitectul-proiectant al mediului muzeal, care este dator să respecte întocmai necesitățile fiecărui exponat în parte și ale tuturor în ansamblu.

Dar în ciuda carențelor semnalate pe scurt aici, valabilitatea principiilor aplicate în elaborarea tematicii cât și în transpunerea ei într-un sugestiv plan de expunere s-a putut verifica la Sighet, printre altele, și prin acel barometru nespus de precis și sensibil care este reacția publicului. Faptul că vizitatorul localnic, maramureșeanul de pe văile Izei, Marei, Vișeuului a fost impresionat atât de obiectele înșiși, dar și de felul cum le-a văzut prezentate, dovedește că expoziția este bine concepută muzeografic, că s-a realizat evidențierea corectă, creatoare, a colecțiilor, aducându-se în prim plan tot ce oamenii din partea locului au considerat demn de păstrare, valabil a se perpetua prin tradiționala artă a Maramureșului.

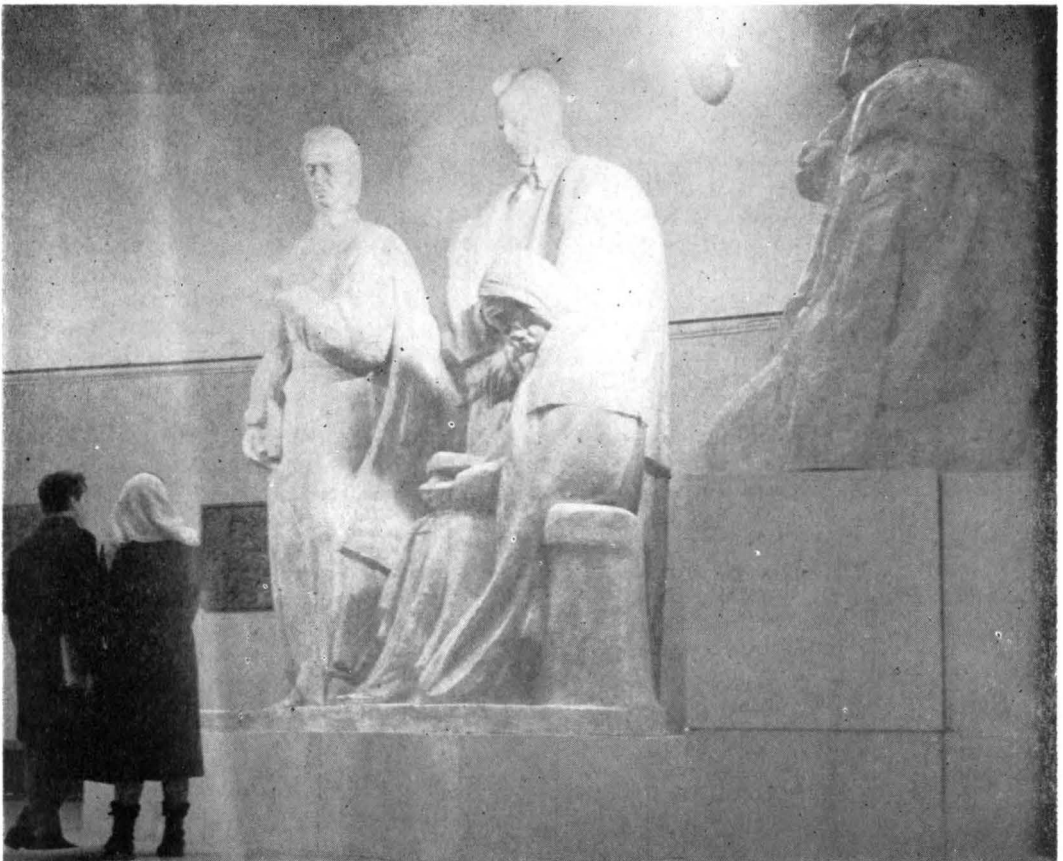
Sala VI — ASPECT PRIVIND CONCRETIZAREA ÎN EXPUNERE A TEMELOR ARHITECTURII POPULARE



O AMPLĂ RETROSPECTIVĂ
A SCULPTORULUI ROMUL LADEA
LA BUCUREȘTI

Mircea DEAC

ROMUL LADEA – ȘCOALA ARDELEANĂ (PROIECT)



După inițiativa Muzeului de artă din Cluj, de a organiza o retrospectivă sculptorului Romul Ladea, Capitala a comemorat în lunile ianuarie-februarie, în sălile Dalles, pe acest artist-cetățean, cu o și mai amplă expoziție, care a cuprins, în plus față de Cluj, o parte însemnată din proiectele monumentelor sale, întreaga serie de sculpturi din teracotă și un număr sporit de busturi.

Opera marelui artist a impresionat și de data aceasta prin individualitatea și personalitatea sa, prin lecția de sinceritate, ce-i conferă prestigiu și calitatea de originalitate, prin realismul, poezia și simplitatea cuceritoare a sculpturii sale.

În creația sa, Romul Ladea (1901—1970) a pornit de la istoria poporului nostru, de la legende și figurile contemporanilor, alcătuind în ansamblul operei sale o cronică ilustrată a momentelor mai importante și a figurilor de luptători și cărturari pentru libertatea socială și spirituală. A mărturisit chiar artistul : „*Moșii, strămoșii mei mi-au lăsat o arhitectură, o doină, o credință — iată formula mea artistică. Ar fi sărăcia cea mai rușinoasă să împrumut de la alții, când am în casă atîta bogăție*”.

Pentru a ilustra un asemenea crez și concepție artistică, Ladea a căutat acele forme sculpturale ce exaltă sentimentele și au puterea de emoționare. Patriotismul ideilor sale, măreția istorică a figurilor reprezentate, l-au dus spre forme monumentale, la linii și volume simplificate, de o grandoare impresionantă. În alte lucrări a tins spre mijloacele de expresie ale barocului și expresionismului. Ladea nu mai credea în limbajul clasic, în formele tradiționale. El a preferat mișcarea, compoziția dinamică deschisă, retorică și patetică, pasiunea și plăcerea de a lucra nestînjenit de formule. Acest mod a convenit admirabil temelor sale inspirate din trecutul istoric.

În opera sa apar figuri de eroi și figuri de scriitori ca : *Horea* (1931), *Simion Bărnuțiu* (1931), *Cloșca* (1932), *Gheorghe Doja*, *Avram Iancu*, *Nicolae Bălcescu*, *Ion Creangă*, *Mihail Eminescu*, *Ion Luca Caragiale*, *Lucian Blaga*.

Dar Ladea nu s-a îndepărtat de problemele contemporane. El a fost tot atît de atent și la figurile oamenilor de seamă din jurul său. De fapt, foarte multe din figurile istorice, reprezentate de artist, sînt încărcate de semnificații contemporane și reprezintă simboluri universale, ca acelea ale aspirației spre libertate și înălțare spirituală.

În portretele prietenilor săi — Tasso Marchini, Zaharia Birsan, Constantin Daicoviciu, Grigore Benetatu, Virgil Vătășianu — Ladea a fost preocupat și de caracterizarea tipologică și psihologică. Folosește cu aceeași pricepere bronzul, lemnul sau marmura (ca în excelentul portret al actriței *Silvia Popovici*). Pentru fiecare portret, artistul a găsit, astfel, materialul, forma și concepția stilistică adecvate, un modelaj expresiv, pentru a se apropia cît mai mult de adevăr și de semnificația pe care o reprezintă cel portretizat. Dar, în afara acestor figuri istorice, de cărturari și artiști, Ladea poate fi considerat în sculptura noastră ca unul dintre cei mai reprezentativi sculptori ai satului ardelenesc, reușind să portretizeze cu mare măiestrie figurile tipice de țărani și țărance. Fiu de țărani el însuși, a reușit în portretele părinților săi să zugrăvească adevărata epoe și drama vieții de la țară în condițiile exploatarei din trecut. Modelajul este liber, inspirat, cu accente sigure, viguroase și expresive, mărind puterea de emoționare și convingere.

Un loc aparte — special am putea spune — acordă artistul figurii legendarului erou bănățean Iovan Iorgovan, care se impune ca un mit popular al ideii de vitejie și de luptă pentru dreptate. L-a reprezentat în medalion, basorelief și într-o sculptură în lemn, surprins într-o mișcare avîntată, retorică.

Ladea a fost atras și de figurile de copii — ca și de nudurile feminine redată în teracotă, amintindu-ne de frumusețea anticelor tanagrale.

Impunătoare în expoziția sa au fost însă monumentele, desigur nu toate și nu în materialele definitive, ci în ipsosurile, după care s-au turnat în bronz monumentele *Școala ardeleană* — înfățișînd cu multă înțelegere tipologia și acțiunea unitară a elanului colaborării comune a marilor cărturari Gh. Șincai, Samuel Micu, Petru Maior — lucrarea sa cea mai recentă, ce urmează a fi ridicată în orașul Cluj, poate fi considerată și cea mai desăvîrșită. „*Vrem conținut sufletesc, spune artistul, noblețe, umanitate, demnitate fără umilință. Adică vreau să descriu însăși viața acestor mari cărturari*”.

Nu este ușor să reprezinti un grup de trei personaje, dar Ladea a știut compozițional să le imprime unitate, să accentueze un ritm și să simplifice, cu o expresivă noblețe, liniile și volumele. El a înțeles necesitatea de a face din monument un simbol, de a surprinde mișcare, gestică și expresie de mare generalizare a ideii și, totodată, nu a pierdut din vedere că monumentul trăiește în spațiu și în mijlocul oamenilor trebuind să domine și să se impună atenției.

În lucrările sale monumentale (*Școala ardeleană*, *Mihail Sadoveanu*, *N. Bălcescu*, *Horea* ș.a.) mișcarea personajelor se rezumă la indicații generale, la expresivitatea mișcării capului și a mîinilor, la înlăturarea oricăror detalii inutile, la urmărirea ansamblului.



ASPECT DE LA VERNISAJUL EXPOZIȚIEI

Expoziția de la Dalles a înfățișat nu numai o operă cu conținut istoric, memorialistică, monumentală și patriotică, ci a conturat, în primul rînd, o mare personalitate artistică, care a știut să facă o artă cu un bogat conținut educativ, să dea expresie năzuințelor patriotice și să lase în urma sa opere originale cu valoare artistică.

Expoziția sa ne amintește însă și destinul tragic al soției sale, Lucia Piso, ea însăși o apreciată pictoriță, care a sîrșit crud cîteva zile înaintea închiderii expoziției; tovarășă demnă, sfătuitoare și un sprijin apropiat al sculptorului, ea a împlinit prin această expoziție retrospectivă, al cărui suflet și organizator a fost, datoria de a ne convinge o dată mai mult de valoarea și diversitatea operei sculptorului Ladea, care se înscrie în rîndurile marilor noștri creatori, ca o figură nobilă și pe deplin reprezentativă.

Petre OPREA

După 1940, cunoscutelor colecții de artă ale medicilor bucureșteni — I. N. Dona, C. Angelescu, C. Ionescu-Mihăiești, I. Siligeanu, Mircea Ilescu, Ion Dumitrescu-Popovici — li se alătură, fără pretenții competiționale timp de un deceniu, cea a confratelui radiolog Ștefan Jianu¹, stabilit la București în 1933. Până în 1942, cînd a început să predea cursul de anatomie artistică la Școala superioară de arte frumoase, poseda numeroase picturi, mai multe decît necesarul ornării locuinței sale, prioritatea avînd-o cele cîteva lucrări de Luchian, Petrașcu și maestrul N. Grigorescu.

Contactul direct cu unii artiști-profesori nu numai că i-a dat noi impulsuri în pasiunea sa, dar i-a deschis orizontul înțelegerii și aprecierii artei contemporane. Rezultatul s-a întrevăzut imediat în inițiativa colecționarului de a se despărți de tablourile existente în colecție, inclusiv de cele semnate de Nicolae Grigorescu, la care a renunțat cu multă părere de rău, dar ele au fost de fiecare dată sacrificate pentru îmbogățirea colecției în împrejurări cînd situația materială nu-i permitea altfel. Febrilitatea lichidării existentului nu se datora, cum s-ar putea presupune din relatarea de mai sus, doar înțelegerii scăderilor colecției sale, ci mai ales brusteii pasiuni pentru creația palladiană. La început, în primii 3—4 ani, a cumpărat toate lucrările de Pallady pe care a reușit să le achiziționeze la prețuri modice, căci artistului, care cerea sume foarte ridicate, n-a îndrăznit să i se adreseze direct. Apoi, intervenind simțul discernămintului și al exigenței, a început să le trieze, schimbîndu-le sau vînzîndu-le pentru a-și îmbogăți colecția cu lucrări capitale ale maestrului.

Concomitent cu achiziționarea tablourilor de Pallady, pasiunea pentru frumos și-a concretizat-o în continuare prin îmbogățirea colecției cu cîteva lucrări valoroase din creația lui V. Popescu², G. Petrașcu, Corneliu Mihăilescu³, N. Tonitza (*Natură statică cu mere, Femeie pe fotoliu verde, Vase cu maci, Peisaj marin — Mangalia, Vase cu crizanteme, Natură statică cu icoană*⁴ ș.a.).

De prin 1953, fără a i se diminua cultul pentru pictura lui Pallady, dr. Ștefan Jianu face o nouă pasiune artistică — Alexandru Ciucurencu. După puțin timp o împarte cu aceea pentru pictura soției artistului, Ana Asvadurova—Ciucurencu. Este o pasiune statornică, cimentată printr-o devoțiune prietenească față de artist, cu atît mai mult cu cît Ciucurencu a răspuns la rîndul său acestui nobil sentiment. Un portret al doctorului Ștefan Jianu, realizat de Ciucurencu puțin timp înainte de decesul colecționarului (ultima ședință de poză a fost impusă de dr. Jianu, care știa că în curînd nu va mai fi capabil să pozeze din cauza sănătății), exprimă suferința fizică a acestuia, redată cu multă durere de prietenul artist.

Ultima pasiune, care i-a dat colecționarului mari satisfacții, a fost cea pentru pictura pe sticlă și ceramica populară. Discuțiile purtate cu prietenul și sfătuitorul lui în probleme artistice, criticul de artă Petru Comarnescu, despre pictura murală a bisericilor din nordul Moldovei și frumusețea icoanelor

¹ Născut la Craiova în 1902. Fiul unui institutor; studii de medicină la Cluj; specializare în radiologie (1928) la Viena. Între 1928—1933 șef al Laboratorului de radiologie din Cluj, apoi stabilit la București, lucrînd ca radiolog în diferite spitale. În 1941—1943 conferențiar la Catedra de anatomie de la Școala de arte frumoase din București. Moare în 1968.

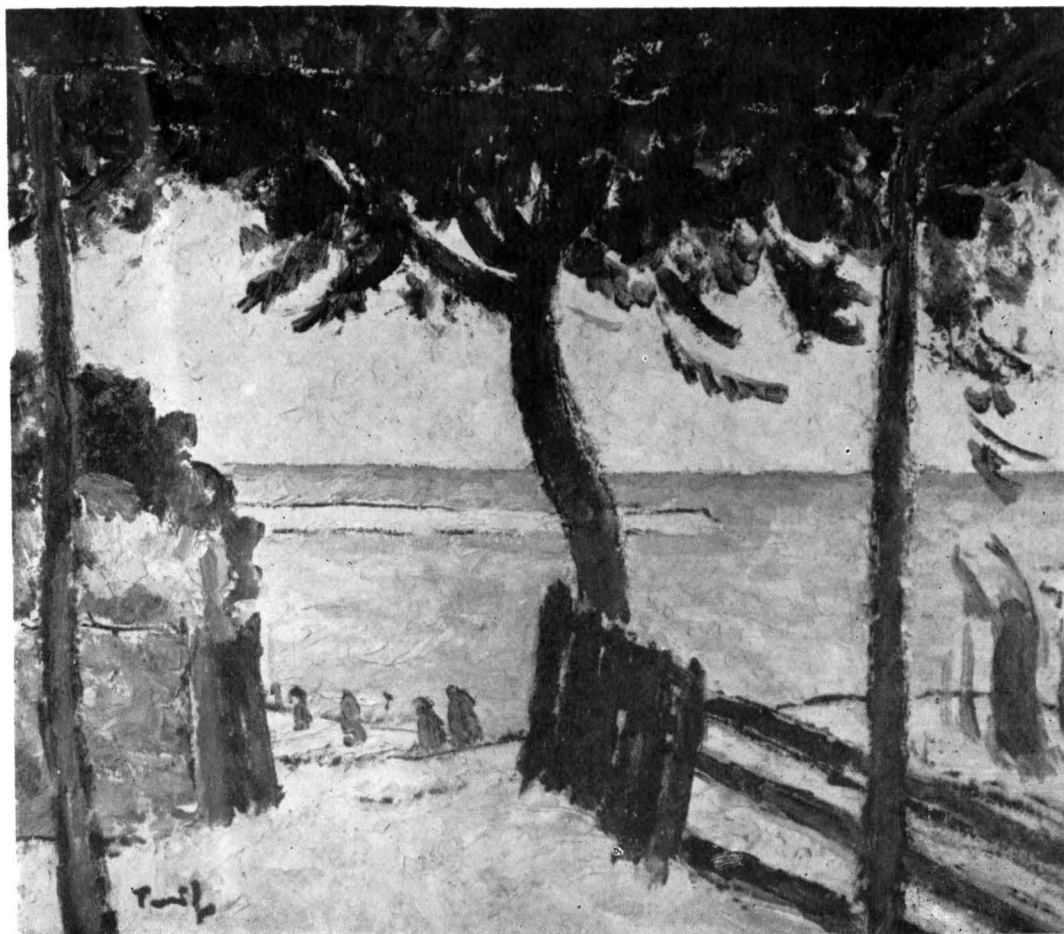
² *Interior cu pian, Maluri, În parcul Cismigiu*, expuse în cadrul „Expoziției retrospective Vasile Popescu”, organizată de Muzeul Simu în 1967.

³ *Un suflet s-a nălat la cer*, a fost donată Muzeului de artă din Craiova.

⁴ Lucrările au figurat în expoziția retrospectivă a pictorului, organizată de Muzeul de artă al R.S. România în 1963 și aveau în catalog numerele 124, 126, 136, 147, 155, 167.

pe sticlă au dat și mai mare consistență acestei pasiuni. Subjugat nu atât de verbul „Profetului”, ci de frumusețea icoanelor văzute împreună în Muzeul satului și prin colecții particulare, Ștefan Jianu, mai mulți ani la rând (1962–1964), împreună cu soția, în concediile de odihnă, investighează și achiziționează cu multă competență, în toate zonele transilvănene, icoane pe sticlă. Rezultatul este edificator: peste 100 de icoane, câteva înscriindu-se printre capodoperele genului. De altfel, soția sa, care a încurajat permanent nobila pasiune a soțului, caz rar printre colecționari, nu numai de această dată i-a fost un consultant de nădejde. Și în alte nenumărate prilejuri dr. Ștefan Jianu îi cerea statornic părerea. Neavind mijloace materiale suficiente, cumpărarea tablourilor se făcea cu multă chibzuință. Tabloul ce urma să intre în colecție era împrumutat îndeobște pe termen de 2–3 săptămâni de la posesor și adus acasă. Aici, dr. Jianu îi găsea un loc propice pe un perete, scoțind altă lucrare, sau modificând întreaga panotare după care, sub un pretext oarecare, își chema în cameră soția. Dacă îl remarcă de îndată și se entuziasma, atunci urmau conciliabilele privind modalitățile de cumpărare imediată, stabilind numărul și termenele în timp, căci în majoritatea cazurilor achizițiile s-au desfășurat sub această formă. În caz contrar, urmau zile și săptămâni de discuții asupra calității lucrării, tabloul fiind totuși cumpărat, căci colecționarul nu ceda de la opinia sa. De altfel, nu se sfia să ceară cât mai multe păreri și consultații asupra lucrărilor ce urma să le cumpere de la colecționari, de la prieteni neavizați în artă, critici de artă și muzeografi. De fiecare dată, fie că era sau nu convins de valoarea argumentelor, se lăsa condus de instinct, care prima în opțiunea sa. De fapt, discuțiile purtate în jurul lucrării erau aidoma celor cu privire la o carte, pe care, dacă te impresionează lectura ei, o accepți chiar dacă are unele scăderi. Cât privește judecățile de valoare asupra lucrărilor lui Pallady, Ștefan Jianu era un expert.

N. N. TONITZA – PEISAJ MARIN – MANGALIA





COLECȚIONARUL ȘT. JIANU ÎMPREUNĂ CU SOȚII CIUCURENCU

TH. PALLADY – *CAP PE SOCLU, CU EVANTAI*

TH. PALLADY – *NUD ÎN FOTOLIU ALBASTRU*



Pentru colecționari, amatori de frumos și muzeografi, contactul cu el era binefăcător. Era totdeauna un bun sfătuitor pentru confrății colecționari, dând sugestii competente și pertinente în privința lucrărilor; sprijinea pasiunea celor care doreau să se inițieze în artă, discutând asiduu pe marginea expozițiilor sau, pentru o mai edificatoare demonstrație, invitându-i să vadă colecția spre a avea la îndemână argumentele cele mai convingătoare; pe muzeografi îi ajuta la depistarea unor opere, făcând chiar intervenții la unii colecționari să le împrumute lucrări, așa cum însumi am avut prilejul să constat cu ocazia organizării „Expoziției retrospective Șirato”, din 1965.

Simțindu-și sfârșitul apropiat, datorat unei boi incurabile, a ținut ca împreună cu soția să doneze o parte din colecție Muzeului de artă din orașul lor natal, Craiova⁵. Astfel, în posesia acestuia, au intrat 6 tablouri de Th. Pallady⁶: *Cleopatra, Flori albe în vas galben, Nud în combinezon alb, Cap pe soclu, cu evantai, Nud în combinezon și Femeie în portocaliu*. De asemenea, de Tonitza — Bujori; de Corneliu Mihăilescu — *Un suflet s-a'nălțat la cer*; de caricaturistul N. Petrescu-Găină — un *Autoportret* (acuarelă) și *portretul lui C. I. Stăncescu* (acuarelă); de Al. Ciucurencu — *Trei nuduri în grup, Femeie cu chitară, Portretul dr. Ștefan Jianu, Natură moartă cu flori galbene, Acord de gri-albăstrui, Nud mare în roșu*; de Ana Asvadurova-Ciucurencu — *Autoportret, Peisaj la Căiulați și Flori*.

Donația este legată de două clauze, și anume ca „*Tablourile să fie expuse într-o singură încăpere cu mențiunea „Donația dr. Marieta și dr. Ștefan Jianu” și ca „tablourile să fie expuse în mod permanent, indiferent de schimbările ce ar surveni în conducerea muzeului, fiind vizionate tot timpul programului muzeului”*.

Ceea ce caracterizează figura colecționarului dr. Ștefan Jianu este atît pasiunea sa pentru creația citorva artiști — Pallady, Ciucurencu — pentru popularizarea cărora a desfășurat o neobosită energie, cît și meritul deosebit de a fi fost unul din propagandiștii entuziaști în sprijinirea prietenilor și cunoscuților, cel puțin pentru a-și împodobi locuințele cu tablouri valoroase, dacă n-a reușit să-i contamineze de pasiunea de a deveni la rindu-le și ei colecționari.

⁵ Donația s-a încheiat la 9 iunie 1969 la Notariatul de stat local al Sectorului nr. 5 București (act de autentificare nr. 3684).

⁶ În diferite muzee, tot din Colecția Ștefan Jianu, se mai găsesc următoarele lucrări de Pallady: *Natură statică cu pipă*, la Muzeul de artă din Brașov; *Natură statică cu piersici și Nud în fotoliu albastru*, la Muzeul de artă din Craiova; *Femeie în interior* la Muzeul de artă din Iași; toate au fost expuse în „Expoziția omagială Th. Pallady” din București, decembrie 1971 — martie 1972.

N. N., TONITZA — FEMEIE PE FOTOLIU VERDE



AL. CIUCURENCU — NATURĂ STATICĂ CU JUCĂRII



MĂRȚIȘORUL ÎN „A V A N P R E M I E R Ă”

Costandina BREZU

Mărțișorul s-a infiltrat tiresc în istoria literară. Cu fiecare primăvară filele albumului său s-au înmulțit cu una.

Astăzi Mărțișorul vrea să devină un așezământ muzeal deschis tuturor. Vizitându-l, oricine va trebui să știe ce a fost Mărțișorul până la instalarea scriitorului aici. Și desigur, câteva rinduri dintr-o celebră tabletă argheziană intitulată chiar *Așezământul Mărțișor*, împărțâșind un crimpei din istoria mahalalei, ar putea însoți ca o „inscripție” o imagine de epocă a locului, inaugurând expoziția :

„În cartierul Mărțișor, numit așa din bătrâni și așezat pe marginea cea mai înaltă a Bucureștilor, peste drum de Văcărești, care a fost o mănăstire, o fântână distribuie cu ciutura oamenilor obosiți și vitelor însetate apa ei proaspătă și adâncă. E puțul celor 3 olteni adormiți întru domnul, grădinari și precupeți din marea luncă”.

Mărțișorul celebrează deopotrivă cu numele său sărbătoarea de primăvară, care — spune poetul — omul nostru a făcut-o din „nevoia lui de sărbătoare” o dată cu ivirea lui Martie printre ghiociei ; și, la adăpostul simbolului, un așezământ gospodăresc și spiritual devenit el însuși simbol.

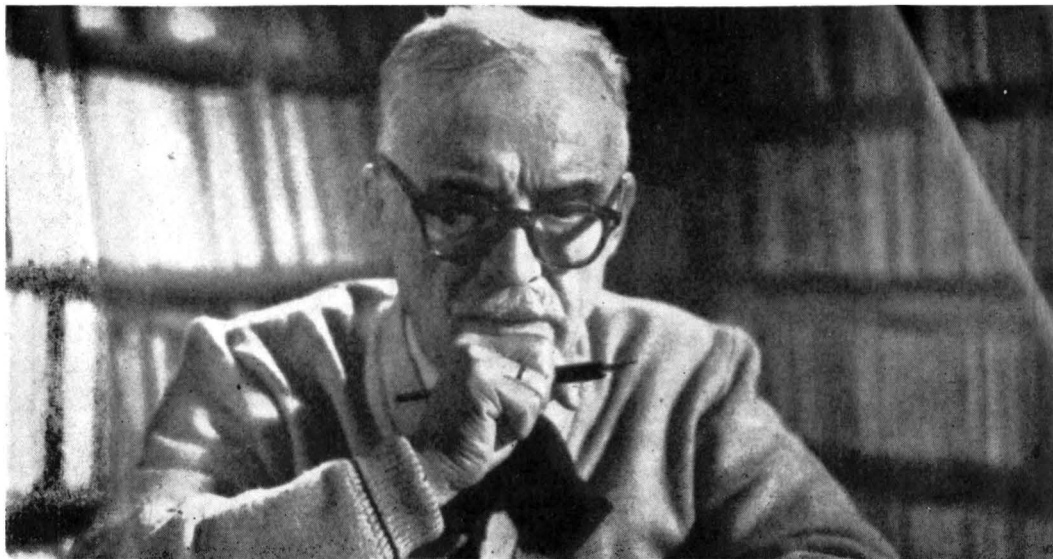
Expoziția „Arghezi și Mărțișorul”, organizată în incinta fostei tipografii de aici, urmărește un fel de cronică a constituirii gospodăriei de la 1930 încoace — după ce Arghezi cumpărase locul, făcând cîndva parte din moșia Văcăreștilor. Împletită firește cu secvențe care trebuie să spună mai mult, expoziția va avea axul ei principal : ce a însemnat Mărțișorul pentru scriitor. Pentru că și grădina cu livada, și ograda cu păsările, și casa cu albul ei imaculat au fost izvoare de inspirație, loc de creație și de recreație, loc de ospitalitate pentru prieteni. De la Mărțișor au pornit, de-a lungul a 3 decenii, mesaje epistolare cu pecetea Mărțișorului. În răstimpul acesta, cite cicluri de versuri nu s-au elaborat aici, cite proze din vastitatea subiectelor abordate de scriitor, cite tablete argheziene ?

Tot aici s-a instalat o tipografie și au avut — în ultima lor fază — redacția și administrația, „Biletele de papagal”. Peste toate a dominat El — Poetul — Mărțișorul devenind univers arghezian. De unde izvorăște, la urma urmei, acea „prevestitoare” plachetă *Bună-dimineața primăvară*, cu *Hora'n bătătură* ? Care ar putea fi mai potrivită gena *Prisacii și a Frunzelor*, a *Noștilor* și a postumelor din „Crengi” ? Cite dintre versurile și prozele argheziene nu au fost un perfect dialog între masa de lucru a poetului și minunea de dincolo de fereastră în fața căreia scria :

„Au aflat fetele mele
Cînd se uită prin perdele
Cine vine și le pune
În fereastră boabe bune

.....
Însă, cum se vede treaba,
Darurile nu-s degeaba
Că și voi îi dați să scrie
Schimb și plată, poezie”

O suită de fotografii ne va înfățișa succesiv construcția casei cu etapele ei pînă la înfățișarea pe care o are azi, altădată, pe poet scrutîndu-și cu legitimă mindrie livada, ori plimbîndu-se printre



POETUL LA MASA DE LUCRU (FOTO DIN 1958)

aleile pomilor în floare. Fiindcă El dichisise fiecare palmă de loc, sădise pomii, plantase via. De câte ori tenacele și neobositul gospodar nu spunea prin scrisorile adresate altora că se îndeletnicise bătînd cuie la gardul care-i împrejmuia așezarea. Cui s-a potrivit mai bine, dacă nu poetului însuși, vorba scrisă de el undeva că ducea „o viață de sat în oraș”.

Expoziția se bizuie constant în substratul ei evocator, pe o dublă coordonată argheziană, pe interferarea de planuri — așa cum în Mărțișor s-a desfășurat însăși existența poetului. Un documentar expozițional nu va putea „spune” că universalul campestru pe care și l-a procurat în „Capitală” a fost poate expresie a legăturii trainice a lui Argezi cu obîrșia lui oltenească. Dar ne vom gândi instantaneu la asta. Evocînd un aspect, sau un episod al Mărțișorului, Șerban Cioculescu ne amintea cu ani în urmă de încercarea fără rezultat a lui Argezi de a-și fi adunat laolaltă tot ce scrisese : ... „cărțile au rămas în suspensie, dar gospodăria s-a înghebat și a constituit un punct de atracție pentru prietenii și cunoscuții marelui poet, ahotnici să-l vadă în ipostaza de producător și precupeț oltean pe acela care ridicase în versurile sale cobilița la rang de simbol al inițiativei”.

Poetul, niciodată uluit în fața minunilor pe care le-a zămislit, el însuși s-a uitat adeseori în livada încărcată cu rod, divulgînd asprul păcat în care cad indeobște poeții, amăgindu-se cu principii de durată și posteritate. Făcîndu-și poate o îndatorire din a-și divulga gîndul, își intitulează tableta cu stenicul refren al versului popular : „Foaie verde de cais”. „Poetul ține la cîntecele lui, le adună, le apără și le păstrează ca să sune dulce. E mîndru că a strigat în pădure ca mierla sau ca pe o vioară minusculă, cu o singură coardă cît firul de păienjenis de subțire a fiuit peltic ca fînșarul”.

El s-a întors însă de la treburile diurne, mereu și mereu la masa lui de lucru, cu sentimentul meșterului la „bancul lui de atelier literar”. Și dacă o inscripție ar trebui să figureze undeva pentru dreptunghiul de lemn asupra căruia a stat plecat toată viața, pentru Mărțișor, una ni se pare mai potrivită :

„În fiecare oră un abur se așterne peste luciul de lac al mesei de lucru. La fiecă oră îl șterg și mai înainte de a trece primele minute împalpabilul așternut începe să reîmpînzescă prins într-o pojghie nouă, ca iarna sticla ferestrei”.

Locuitor al Mărțișorului, Argezi s-a integrat vieții de cartier și s-a zbatut pentru „ridicarea mahalalei”. El a și fost la scurt timp după așezarea la Mărțișor — 1931 — delegat al primăriei pentru suburbia Cărămidarii de Jos. S-a gîndit mai întîi la nevoia ei de sănătate morală și fizică. Expoziția amintește de acest episod prin cartea de delegat a scriitorului. În această calitate — poate — dar și altminteri, Argezi scria despre nevoia unei grădinițe de copii : „O învățătoare în mijlocul lor i-ar deprinde să citească, adunați vara la umbră și iarna într-o sală caldă”. Pentru cealaltă sănătate, profesorul Cantacuzino se hotărîse pe cînd era ministru să înființeze „cîteva gratuități”, spunea Argezi. Nu întotdeauna bunele intenții au fost însă incununate de succes. „...oamenii au așteptat în gol. Cantacuzino nu a mai fost ministru. Primarul Chiriță Vasilescu n-a mai fost primar, moartea i-a ucis pe amîndoi, și-a vîrît nasul în treburile cartierului”.

Despre calitatea cu care a fost investit, Șerban Cioculescu releva în același Breviar citat („România literară” nr. 22/1969) „Tudor Argezi, delegat de mahala” că poetul „i se consacră cu toată



CU ZDREANȚĂ ÎN GRĂDINA CASEI DE LA MĂRȚIȘOR

ÎN LIVADĂ (FOTO DIN 1940 – 1944)

conștiință". Documentul * publicat, în jurul cărui profesorul își desfășura comentariul solicitat pe un răspunzător cu ajutoarele, să fie trecută pe listă și femeia Agapia Zidaru, recomandată astfel de delegat: „E una din cele mai harnice, mai chinute și mai nefericite femei din mahalaua mea”.

Așadar, expoziția, înfățișându-l pe bucureșteanul Argezi, locuitor al Mărțișorului, în ipostaza lui de gospodar, de răspunzător al treburilor obștești, îl va avea, totuși, pretutindeni, în prim plan, pe scriitor. Omagiul în fond i se aduce lui, scriitorului. În ambianța de acolo, prezența lui a dominat cu spiritul ei creator. Prin ospitalitatea lui s-au deschis porțile unei lumi — aici l-au vizitat numeroși prieteni și confracți. Una din fotografiile n-l înfățișează cu cel mai vechi și mai constant dintre prieteni, cu Gala Galaction, la masa din curte în fața ceștilor de cafea. Iar o scrisoare a poetului, din anii Mărțișorului începe pur și simplu: „*Dragă Gala de câte zeci de ani nu ți-am mai trimis o scrisoare?*”

Vechiul și constantul fondator de publicații (al „Cronicii”, al „Biletelor de papagal” mai apoi, cu succesele lor serii) a instalat la Mărțișor și o tipografie. Expoziția relevă — la locul potrivit — atestatele meseriei de tipograf: Brevetul și Cartea de meșter din 1941.

Exemplare din seria ultimă a „Biletelor de papagal” expuse aici, poartă, desigur, pe copertă mențiunea: Redacția și Administrația, strada Pre[lungirea] Mărțișor, 37, București (5). Avusese cîndva și intenția să dea titlul unei colecții *Biblioteca Mărțișor*, din care unicul exemplar a fost, doar, cartea poetului „Poezii”, ed. a II-a, tip. H. Fischer, Galați.

Tudor Argezi a scris la Mărțișor aproape tot ce a creat din 1930 pînă în 1959 — cînd s-a mutat într-o locuință din oraș, — Mărțișorul rămînînd, ceea ce spunea recent fiica poetului, Mitzura Argezi, o aspirație de întoarcere...

Cîte opere pot figura însă într-o expoziție? Nu pot lipsi în orice caz într-o selecție impusă doar de spațiu — 1907 sau *Cîntare omului*; nu pot lipsi *Prisaca*, niște manuscrise — oricare — elaborate aici, în fața aceleiașă ferestre de umini.

Mărțișorul a rămas ceea ce este, reconstituit în cea mai perfectă atmosferă de autenticitate, cu camera de lucru și salonul, cu odaia de dormit și sufrageria, cu restul încăperilor a căror destinație nu a fost niciodată lipsită de prezența poetului și de variatele lui preocupări.

El, Poetul, rămîne viu în oricare prezent. El îl va întîmpina cu prezența lui invizibilă pe oaspetele locului, ca odinioară, avertizat de clopotul de la poartă al cărui sunet va fi azi tăcerea.

Memorialistica Mărțișorului va perpetua desigur legenda; ca altădată, cîndva, venind aici: „*Trebuia să ajungi sub acoperișul de ospitalitate al casei cu foisor, în care — ajutat de soția sa Paraschiva, cîntată în poeme — poetul dichisise fiecare palmă de loc, trebuia să evoluezi de-a lungul cîtorva alei și să treci pe sub cîteva porți. La cea dintîi era un clopot. Ori fi fost clopote și la celelalte.*”

Mai mici, poate.

Am uitat.

Totuși...

*Sunăi, bătea clopotul mare, printr-un lanț de semnale vestea ajungea înlăuntru văzduhului, înlăuntru casei și al oărilor, și cineva se apropia cu cheia la brîu, să-ți deschidă edenul. Acel „cineva” se întîmpla să fie cîteodată însuși poetul. Adesea el răsărea de prin grădini ca păsările. Ori, vara, îl deslușeau ivindu-se dintre butucii viței de vie, dintre hlujanișii poștațelor de păpușoi de pe sub copaci”**.*

Îi datorăm această evocare poetului Ion Caraion, și ne îngăduim să încheiem cu o mărturie de poet incursiunea noastră la Mărțișor, înainte ca el să-și fi deschis porțile.

* Scrisoare către medicinistul Grossy, 13 martie 1942

** Ion Caraion, *Mărțișorul*, în „Rom. lit.” nr. 50. 1969.

DIN ACTIVITATEA MUZEELOR DIN STRĂINĂTATE



CASA-MUZEU ERNEST HEMINGWAY

Rodica IOVAN

Ernest Hemingway descoperise pentru sine Cuba încă din perioada anilor '20. Locuia pe atunci în Florida la Key-West și era deja celebru. Obişnuia din când în când să își petreacă câteva zile la Havana, trăgînd la hotelul „Cele două lumi” căruia îi făcuse o faimă deosebită. „*Iubesc această țară și mă simt în ea ca acasă, iar locul în care un om se simte acasă în afară de cel natal, este locul căruia i-a fost hărăzit*”, spunea scriitorul în romanul său din 1934 „Green Hills of Africa” (Colinele verzi ale Africii).

Atracția puternică pentru „*insula lungă și tristă, plină de o verdeață exuberantă*”¹ îl va determina să închirieze în 1939 proprietatea Finca Vigia din San Francisco de Paulo, nu departe de Havana, spre est, pe care o va cumpăra un an mai târziu, după apariția romanului „For Whom the Bell Tolls” (Pentru cine bat clopotele).

Ultimii douăzeci de ani ai vieții și-i va petrece în această țară a imperiului solar, dominată de un cer intens, pulverizat în atmosfera umedă și sărată a oceanului. Situată pe o colină năpădită de tot ceea ce natura tropicală a zămislit mai maestros și generos, casa lui Hemingway, înecată în horbota verde a parcului de pe proprietatea Vigia, ți se oferă albă, fermecătoare în simplitatea ei.

E străjuită de un imens *ceiba* — colos ciudat, ale cărui brațe uriașe se zvircolesc dramatic între cer și pământ. Viețuiesc în el flori, păsări, fructe, ierburi agățătoare, înlănțuite într-o sarabandă delirantă, șopîrle, șerpi, o adevărată lume care colcăie bizar. Apoi liniștea calmă a unei terase umbroase spre care te conduc câteva trepte de piatră, la intrarea principală. Am pătruns în locuința lui Hemingway.

După moartea scriitorului, (la 2 iulie 1961, cînd două focuri de armă au răsunat în living-room-ul vilei din Ketchum Idaho), Finca Vigia a fost donată, cițiva ani mai târziu, statului cubanez de Mary Welsh — cea de-a patra soție a lui Hemingway.

Devenit apoi muzeu, acest lăcaș în care nimic nu a fost atins de mîna vreunui zelos organizator, este vizitat de mii și mii de admiratori veniți din toate colțurile lumii în patria spirituală a marelui scriitor american.

Ei oficiază un fel de ritual sacru al înconjurării casei, avînd posibilitatea să privească prin ferestrele larg deschise încăperile locuinței de mult celebre. Încerci senzația spiritualizării obiectelor materiale, pe care le simți încărcate cu infinite calități evocatoare.

Aici este salonul. Bogăția lui cea mare este lumina. Vibrația aerului încins joacă bizare forme și pete de culoare, într-o strălucitoare manieră impresionistă. O canapea încăpătoare și trei fotolii mari, îmbrăcate într-o olandă gingaș înflorată, sînt într-o armonie rafinată cu grădina înverzită a covorului, acum ușor spuzit de vreme.

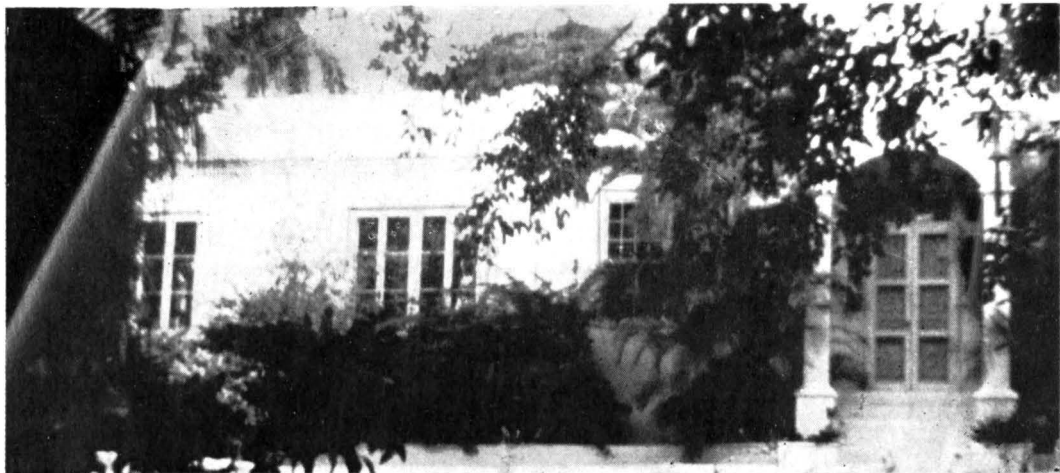
În mijloc, pe o măsută joasă, dreptunghiulară, sobor multicolor de sticle găsite cu etichete cochete, din care alcooluri tari se evaporă lent.

În jur — o superbă dezordine : cărți și reviste dintre cele mai felurite, răsirate pretutindeni, între lenșe perne albe de puf.

Pe pereți trăiește jungla Africii. Temute trofee de lei și tigri privesc cu ochi șticloși învălmășeala din această tumbă solară.

Alături e camera lui ! O încăpere modestă, nu foarte spațioasă, aranjată sobru. În mijloc un pat extrem de lung își drapează duritatea sub faldurile catifelate ale unei cuverturi de culoarea apei oceanului. Pe noptiera învecinată, sub căciula fuguiată a unei lămpi, descoperi cu înduioșare o pereche

¹ Aceste cuvinte se găsesc scrise într-o broșură apărută în 1935 care sprijinea expoziția pictorului cuban Gattorno.



CASA LUI HEMINGWAY

de ochelari cu rame auri, un capăt stins de havană, o scrumieră încolăcită de contorsionarea unui pui de crocodil, din care timpul a spulberat cenușa pipelor arse...

În rest, de jur împrejurul odăii, rafturi pestrice de cărți, tixite cu îndirjire, printre care remarca amuzante vecinătăți în culpă cu legile și rigorile unei orînduiei firești: lângă Perez Galdos și Shelley se află cărticica de literatură amoroasă a lui madame Ciang-Kai-Și; alături de suita Balzac, Historia del Tereo și Los Torros în patru volume.

Pe raftul din stînga stă cocoțată mașina de scris și suportul de care atîrnă blocnotesul scriitorului.

Legenda se destramă ușor, devenind realitate.

Hemingway se scula în zorii zilei o dată cu soarele. Începea să lucreze înainte de micul dejun, stînd aici, în picioare, în fața mașinii de scris, din care, așa după cum se minunau gazetarii vremii, scotea ca un apucat cite 4 000 de cuvinte pe zi. Dialogurile le scria cu mîna în blocnotesul de pe suport.

Astfel trebuie să fi fost zămislite romanul „Across the River and into the Trees” (*Dincolo de fluviu și printre copaci*), povestirea „The Old Man and the Sea” (*Bătrînul și Marea*), acea „desăvîrșită măiestrie în arta narațiunii moderne”², volumul „Dangerous Summer” (*Vară primejdioasă*) și atîtea altele.

² În toamna anul 1954 Ernest Hemingway primește Premiul Nobel pentru „desăvîrșita măiestrie în arta narațiunii moderne așa cum a arătat-o de curînd în povestirea Bătrînul și marea”.

BIRCUL PROPRIU-ZIS



SALONUL



Încăperea învecinată — biroul propriu-zis — nu i-a slujit niciodată pentru lucru. În această cameră spațioasă, cu pereții căptușiți pînă sus de mii de cărți, biblioteca sa cuprinzînd peste 12 000 de volume, Hemingway zăbovea rareori. Era locul unde își rezolva de obicei corespondența. Mai zăc încă și acum pe podea maldăre de scrisori legate în baloturi mari și rămase, desigur, fără răspuns.

Atmosfera meditativă, proprie, în genere, unui asemenea loc, este substituită aici de neorînduiala agresivă în care sînt implicate cu evidentă vinovăție afișe vii de corrida, trofee cinegetice, blănuri moi de tigri, a căror capete enorme se lenevesc dezinvolt pe spătarele late ale jilțurilor.

Baia are și ea un „aer” neobișnuit. Pretutindeni cărți! Ziare și reviste citite în primele ore ale dimineții zac răvășite în jurul cadei smălțuite în rozul sidefiu al scoicilor din Atlantic. Nu departe — un stativ încărcat cu cărți. Există suspendate, pe pereții strălucitori ai faianței, policioare pline de cărți și de borcane străvezii în lichidul cărora se unduiesc meduze cu forme schimbătoare, ori stau suspendate exemplare rare de creveți și languste înțepenite.

Intr-un colț, cîntarul și cifrele mărunte de pe perete care notează zilnic măsurătoarea cu kilogramul și metrul a corpului, te amuză într-atîta, încît abia într-un tîrziu îți amintești că Hemingway a suferit de diabet.

În sufragerie, însă, domnește o ordine tihnită! Ești surprins în primul rînd de faptul că nu vezi nici o carte. Ți se pare de necrezut! Oricît ai scotoci cu privirea, nu descoperi nici o carte. E singura odaie a casei lipsită de cărți!

Mobila simplă este lucrată cu mult gust în stil rustic spaniol³. Găsim masa așternută ca de obicei pentru trei persoane: soții Hemingway și oaspetele ce trebuia să pice dintr-un moment într-altul. Totul se oficia în tremurul blind al luminărilor adăpostite de cupolele zvelte ale recipientelor de sticlă.

Sfîrșim înconjurul casei după ce mai vedem alte cîteva încăperi: camera soției, odăile prietenilor cărora Hemingway le-a păstrat zeci de fotografii. Iată-i pe Ingrid Bergman și Gary Cooper într-o scenă din filmul „For Whom the Bell Tolls”.

Ne îndreptăm în cele din urmă spre turnul construit ulterior de Mary Welsh, care gîndise că soțul ei își va găsi aici un loc liniștit pentru scris. Scriitorul a continuat, însă, să lucreze în camera lui, iar turnul a devenit un nemaipomenit depozit de trofee cinegetice, de uriașe panoplii de arme, de colosale instrumente de pescuit și de o sumedenie de încălțări. Am numărat peste 30 de perechi de cizme de vînațoare și pescuit, de ghetete de schi, de teniși pentru golf, de papuci de plaje — o expoziție adevărată.

La ultimul cat, un telescop în gravă îngîndurare își trăiește solitar inutila lui existență. Sălbatica panoramă de jos, amețitoare în fantastica ei măreție, se sustrage cu demnitate exagerărilor de prisos ale lentilelor bulbucate de sticlă.

În depărtare este oceanul. Undeva spre vest, în locul unde riul Cojimar se varsă în Marea Caraibe există un mic sat pescăresc⁴ înfipt ca o potcoavă în mal. Străzile lui se scurg în pantă spre golful unde pescuia cîndva Bătrînul.

Un fior puternic îți spune că el se află pe undeva pe aproape, pulverizat în aburul încins al apei oceanului.

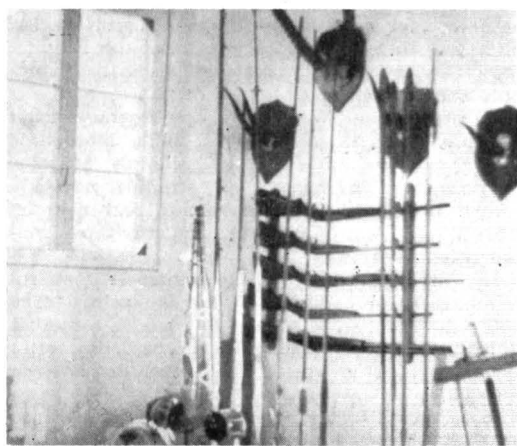
³ Întreaga casă este mobilată cu o mobilă utilitară, de influență spaniolă populară, lucrată după proiectele concepute de însuși scriitorul Hemingway.

⁴ Satul poartă numele riului Cojimar. Aici a turnat Hemingway filmul „Bătrînul și Marea”.

SUFRAGERIA



TURNUL CASEI CU TROFEE CINEGETICE, PANOPLII DE ARME, INSTRUMENTE DE PESCUIT ȘI ÎNCĂLȚĂMINTE



CRONICĂ, RECENZII, INFORMAȚII



SESIUNEA DE COMUNICĂRI A MUZEULUI DE ȘTIINȚE NATURALE DIN DOROHOI

Sesiunea de comunicări științifice, organizată de Muzeul de științe naturale din Dorohoi, în noiembrie 1971, este rodul strădaniilor depuse de colectivul harnic al acestei instituții și al unei fructuoase colaborări cu cercetători de la Universitatea „Alex. I. Cuza”-Iași, Comisia de ocrotire a monumentelor naturii — Iași, Institutul agronomic — Iași, Stațiunea zoologică — Sinaia, Muzeul de științe naturale — Focșani, Liceul „Ștefan cel Mare” — Suceava, Inspectoratul silvic — Botoșani, Casa pionierilor — Botoșani, Casa corpului didactic — Botoșani, Liceul nr. 1 — Dorohoi.

Ședința de deschidere a avut loc în sala de festivități a Consiliului popular al orașului Dorohoi.

După rostirea tradiționalelor cuvinte de salut și urări de succes din partea Comitetului orașenesc Dorohoi al P.C.R., a Consiliului popular județean și a Consiliului Culturii și Educației Socialiste, a urmat referatul „Petrus Suster — fiu al județului Botoșani”. În cuvinte calde, izvorite din inima unui discipol pentru dascălul său, Carol Nagler, directorul Muzeului de științe naturale din Focșani, prezintă viața și activitatea marelui om de știință botoșănean.

Au urmat apoi trei lucrări de muzeografie, toate trei prezentate de muzeograful de la Muzeul de științe naturale din Focșani: „Maniere moderne de prezentare în muzele de științe naturii”, „Rolul muzeografului în păstrarea patrimoniului muzeal”, „Tehnica fotografică în activitatea muzeografului naturalist”.

În partea doua a ședinței, întrucât numărul comunicărilor era destul de mare și pentru a se putea discuta fiecare referat în parte, s-a hotărât ca lucrările sesiunii să se desfășoare pe două secții: secția de biologie vegetală și secția de biologie animală.

În secția de biologie vegetală au fost abordate teme de cunoaștere a micromicetelor din Moldova

de nord, de prezentare a florei județului Botoșani, Masivului Gorovei, a bazinului Tarcăului și a Rezervației naturale Tudora, s-au iăcut unele considerații asupra plantelor medicinale din bazinul Bașeului, s-a arătat rolul faunei avicole în răspîndirea algelor etc.

Sala de fizică a Liceului nr. 1 a găzduit secția de biologie animală. Mult mai bogată în comunicări, această secție a abordat probleme de climatologie locală („Clima orașului Dorohoi”), probleme de paleontologie („Contribuții la cunoașterea scoarței terestre pe teritoriul județului Botoșani și succesiunea viețuitoarelor de-a lungul erelor geologice”), probleme de entomologie („Contribuții la studiul malofagelor — Mallophaga Nitzsch — parazite pe unele specii de Corvidae”; „Chalcidoide obținute din insecte dăunătoare prunului din județele Iași și Botoșani”; „Planipenii, Raphidioptere, Mecoptere și Syrphidae din județul Botoșani, existente în colecția Muzeului din Dorohoi”; „Contribuții la studiul Braconidelor din masivul păduros Hirlău”; „Fauna de lepidoptere a județului Botoșani — partea I”; „Contribuții la studiul biogeografic și ecologic al lepidopterelor din zona centrală a Moldovei”; „Papilionoidea — Lepidoptera — din pădurile din nordul podișului Moldovei”; „Cerambycidae din nordul Moldovei existente în colecția Muzeului Dorohoi”), de ornitologie („Răspîndirea corbului — *Corvus corax* L — în județul Botoșani”; „Variabilitatea unor caractere dimensionale la unele populații de *Passer domesticus* și *Passer montanus* din Moldova”), de mamalogie („Creșterea relativă la popîndău”; „Importanța corelațiilor statistice în reconstituirea și determinarea craniilor aparținînd unor specii de Chiroptere din România”).

Strădania colectivului de naturaliști de la Muzeul din Dorohoi, alcătuit numai din trei cadre de specialitate, s-a văzut nu numai în acțiunea de

valorificare a cercetărilor întreprinse, ci și în munca de colectare și achiziționare a obiectelor de muzeu. Nenumăratele deplasări în județ s-au încheiat cu cca 240 eșantioane de roci și minerale, 50 piese paleontologice, 24 000 insecte, 500 exemplare din domeniul ornitologiei și 50 din domeniul mama-

logiei, precum și nenumărate file de ierbar.

Organele locale de partid și de stat, încă din anul 1968, au repartizat un local spațios, unde se poate organiza un muzeu de științe naturale la nivelul exigențelor actuale.

V. IACOB

S I L V A N I A

Din inițiativa Comitetului județean pentru cultură și educație socialistă Sălaj s-a desfășurat o amplă manifestare intitulată sugestiv „Silvania — Luna culturii și educației socialiste”.

Acțiunea a fost inaugurată de o sesiune de comunități consacrată aniversării a două decenii de la înființarea Muzeului de istorie și artă din Zalău, sesiune care a beneficiat de participarea unor cunoscuți specialiști din muzeele din Cluj, Oradea, Bistrița, Carei, Deva și Satu Mare.

Desfășurate pe parcursul a două zile (12—13 februarie) lucrările au fost deschise de o adunare care a omagiat acest eveniment de seamă din viața instituției sălajene.

În cuvântarea sa, tovarășul Vasile Cornea, secretar al Comitetului județean Sălaj al P.C.R., a arătat că Muzeul din Zalău prezintă prețioase filă din zbuciumata istorie a poporului nostru și a subliniat, în continuare, importanța acestui adevărat focar de cultură în procesul de intensificare a muncii științifice și de educare a maselor de oameni ai muncii în spiritul prețuirii tradițiilor de luptă și a bogățiilor spirituale și materiale ale oamenilor de pe aceste meleaguri.

Calde cuvinte de salut au mai rostit tovarășii

Ioan Chioreanu, președintele Comitetului județean pentru cultură și educație socialistă și George Protopopescu, care a dat citire mesajului de salut adresat Muzeului din Zalău de conducerea Institutului de istorie și arheologie din Cluj.

În fraze emoționante, mulțumind organelor locale de partid și de stat pentru condițiile create, Vasile Lucăcel a prezentat un scurt istoric al instituției pe care o conduce de la înființare.

În continuare s-au desfășurat, în prezența unui numeros public, lucrările sesiunii. Grupate tematice, pe secții, comunicările susținute au tratat probleme de istorie și arheologie, muzeologie, artă populară și artă plastică.

Acțiunea organizată de Muzeul de istorie și artă din Zalău ni s-a părut reușită din mai multe motive dintre care primul îl constituie, desigur, valoarea ridicată a comunicărilor, care au adus contribuții de mare valoare la lămurirea unor aspecte mai puțin cunoscute ale istoriei locale. În al doilea rând considerăm că această sesiune a însemnat, și sperăm că o va face și pe viitor, un puternic îmbold pentru viața cultural-științifică a Sălajului.

M.D.

RETROSPECTIVA ION THEODORESCU-SION

Organizată în același timp și în aceeași clădire cu Expoziția comemorativă „Pallady”, retrospectiva „Theodorescu-Sion” oferă vizitatorului o altă fațetă a mișcării plastice românești din deceniile II—IV ale secolului nostru.

Fără a intenționa comparații sau ierarhizări între cei doi artiști, unele legături se impun de la sine, fiind imposibil să nu recunoști ancorarea — uneori aceeași, alteori diferită — acestora în climatul artistic al vremii lor. O dată mai mult, această apropiere — poate nescontată de organizatori — vădește diversitatea stilistică a artei românești interbelice, reimpune pentru vizitatorul de astăzi un nume de artist a cărui operă, structurată în principal pe valorile liniei și ale monumentalului, se alătură prin aceasta unui grup mai restrâns de pictori neîncadrați organic în marea tradiție a coloriştilor din România.

Descendent din Cézanne și din simbolişti, Theodorescu-Sion realizează o sinteză între aceste două tendințe, construcția geometric solidă a for-

melor, primatul desenului îngemănându-se cu valoarea de semn a culorii și cu mesajul simbolic al imaginilor. Aceste trăsături sînt cel mai bine traduse în compozițiile cu țărani, datînd din perioada mediană (1920 — în jur de 1930) a activității pictorului, perioadă definitorie pentru creația sa în cadrul larg al picturii românești.

Pornind de la demonstrarea acestui fapt, organizatorii — muzeograful Doina Schobel și Hariton Clonaru — au acordat un spațiu larg din expoziție reprezentării acestei perioade (*Fîntîna meșterului Manole*, 1922; *Pe malul apei*, 1923; *O răspîntie* — aparent deosebită de acest ciclu, dar organic integrată lui — 1923—1924; *Fîntîna cu minuni*, 1924; *Compoziție: Femei pe malul apei*, 1924; *Izvorul troiței*, 1924; *Petrecerea din poiană*, 1927 etc.), ca și etapei premergătoare ei, cea a monumentalelor portrete de țărani (*Portret de țăran*, 1912; *Portretul lui Ion Pușcă*, 1912; *Bătrîn*, 1919—1920; *Mama*, 1919—1920) sau a compozițiilor cu personaje puține (*Ciobani din Munții Apuseni*, 1914—1916).

Expoziția este gândită pe o formulă oarecum clasică: evidențierea evoluției artistului, atât din punct de vedere al mijloacelor plastice cât și al tematicii.

Urmind firul cronologic al creației artistului, între aceste lucrări sint încadrate câteva compoziții inspirate din război, precum și naturi statice — unele foarte pictural tratate (*Vioara lui Zambac*, 1924 — una dintre cele mai bune lucrări ale sale), portrete (*Autoportret* 1924—1925). Ultimul deceniu din viața artistului este marcat prin înnoirea stilului său, în sensul sporirii picturalității și al înnoirii tematicii (*Profil*, 1929; *Intermezzo cromatic* — *Madrigal*, 1930; *Garoafe*, 1933; *Flori roz*, 1937), fapt cu pregnanță subliniat de actuala expoziție.

O gândire clară a condus la organizarea expozițională propriu-zisă. În prima sală, tot în ordine cronologică sint grupate desene, acuarele, lucrări în tempera — opere independente sau faze pregătitoare pentru marile compoziții —, schițe de pe front, proiecte de compoziții decorative. Organizatorii au profitat de pauza arhitectonică oferită de spațiu, pentru a grupa, de cealaltă parte a culoarului de trecere, lucrări în ulei din prima fază — cea expresionistă — din activitatea pictorului (*Peisaj din Balci*, 1913; *Pălăria verde*, 1912).

În sala principală — rezervată exclusiv lucrărilor în ulei, — concepția compozițională este aparent simplă, datorită criteriului cronologic pe care este structurată. Dar, în cadrul acestei gândiri, își fac loc anume sublinieri ale unor relații dintre tablouri (prin expuneri simetrice, de exemplu), treceri aparent bruște, cu rost expresiv, de la o temă la alta, ritmuri cromatice largi, cu rapeluri subtile.

Spargerea monotoniei expunerii continue, pe cei patru pereți ai încăperii, prin introducerea de panouri mobile — acestea însă prea simetric plasate — aduc o rezolvare care se impunea atât

ca o necesitate de variație cit și din rațiunea sporirii suprafeței de panotare.

Selecția lucrărilor se dovedește a fi riguroasă, organizatorii vădind o îndelungată meditație și o alegere motivată a pieselor consacrate expunerii.

Ca pentru orice adevărată retrospectivă, munca în vederea realizării expoziției „Theodorescu-Sion” a cerut eforturi deosebite, eșalonate pe parcursul a mai bine de doi ani. Despre acestea vorbesc atât expoziția, cât mai ales *Catalogul* științific deosebit de se ios întocmit. Pentru exemplificare, ar merita remarcate: cronologia detaliată — dar tocmai prin aceasta foarte utilă — a vieții și a creației artistului (însoțită și de fotografii ilustrind mai ales activitatea publică a pictorului), cele două pagini rezervate în întregime reproducerii semnăturilor lui Theodorescu-Sion, analizele stilistice dezvoltate și complexe integrate în economia fiecărei fișe științifice și bibliografia ce o însoțește.

Dictată de imperativele grupării în pagină a unui anume număr de fișe, machetarea ilustrației (tehnoredactare Gh. Matei), corespunde exact fișelor de pe pagina de vizavi. Aceasta face ca, în mod necesar, în funcție de dezvoltarea fișelor, pagina ilustrată să fie mai încărcată, sau mai aerată și, deși nu totul este inspirat machetat, există anume grupaje expresive. Pentru ilustrația color, păstrindu-se aceleași proporții în reproducere ca și pentru fotografiile alb-negru, s-a ajuns la o formulă săracă, imaginea prea mică și încadrată de un chenar inexpressiv, formind o pată de culoare în mijlocul unei imense pagini albe.

★

Deschisă la 18 februarie 1972, Expoziția retrospectivă „Ion Theodorescu-Sion” a rămas deschisă pînă la sfîrșitul lunii aprilie.

Tereza SINIGALIA

RETROSPECTIVA „HANS EDER” ORGANIZATĂ DE MUZEUL DE ARTĂ DIN BRAȘOV

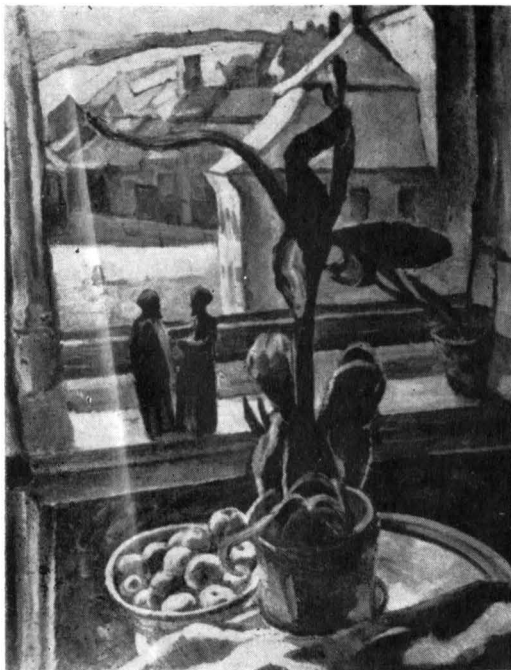
Pentru brașoveni, numele lui Hans Eder stîrnește același interes ca și cel al lui Mattis - Teutsch. Inițiativa Muzeului de artă din Brașov de a pregăti o retrospectivă a acestui pictor nu este decît o confirmare a prețurii de care el se bucurase din partea predecesorilor și îndeplinirea unei îndatoriri culturale.

Alături de Mattis-Teutsch, de Elena Popea sau Valeriu Maximilian, Hans Eder întregeste și definește prin opera și personalitatea sa pictura brașoveană din perioada dintre cele două războaie mondiale.

Dacă retrospectiva „Mattis-Teutsch” a fost realizată în iulie 1971 de către Oficiul de expoziții din București, de data aceasta, retrospectiva „Hans Eder” s-a desfășurat sub egida Muzeului de artă din Brașov; pentru ea au fost adunate pînze ale pictorului de la diferite muzee și din

colecții particulare. Nimic nu angajează mai mult priceperea artistică, puterea de selecționare a specialistului, ca o retrospectivă. Răspunzînd cu entuziasm, muzeele și colecționarii au oferit pentru expunere tot ceea ce aveau mai bun sau mai reprezentativ din pînzele acestui pictor. Aici intervine, de fapt, personalitatea specialistului care știe, printr-o muncă de zi cu zi și lună de lună, să aleagă într-adevăr ceea ce îl definește și îl reprezintă pe artist.

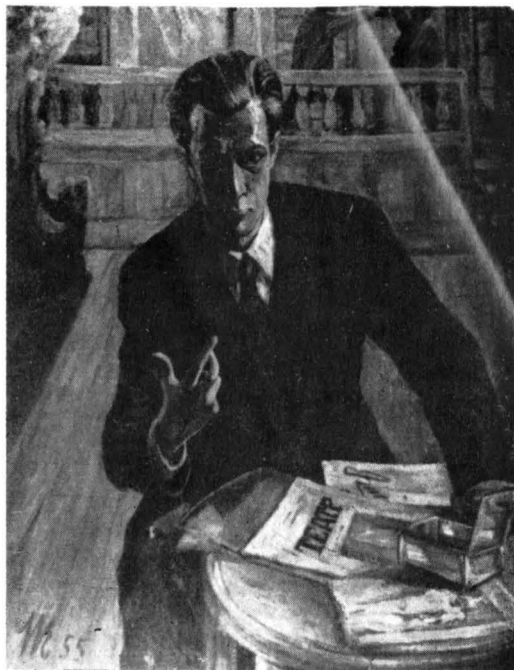
Deschisă la 5.II.a.c. în sala „Arta” (sala de expoziții a Muzeului de artă), retrospectiva a fost întîmpinată cu multă căldură de oamenii de specialitate și de vizitatori. Cele 48 de lucrări prezentate au conturat stilul și personalitatea artistului brașovean. Au fost prezente lucrări ale pictorului din perioada primului război mondial, în care zbuciumul protestatar se face simțit înre-



HANS EDER – NATURĂ MOARTĂ CU CACTUS

gistrind ororile războiului (*Spînzurătoarea din primul război mondial, Retragerea trupelor austro-ungare*), de asemenea portretele care ocupă un loc important în arta sa și în care se vede influența pictorului austriac Oskar Kokoschka (*Autoportret cu pișă, Cap de bătrîn*), acea serie de portrete pictate între 1913–1925 accentuat expresioniste. Este prezentat și Eder ca peisagist, Eder ca portretist, Eder ca autor de compoziții, aparent eteroclit, dar avînd mereu un numitor comun: aceeași idee, același conținut, dar exprimat mereu altfel, prin alte motive, dar întotdeauna cu o culoare violentă și o linie contorsionată.

Retrospectiva a însemnat pentru o mare parte din publicul brașovean descoperirea unui pictor



HANS EDER – PORTRETUL REGIZORULUI SIMIONESCU

angajat profund în problematica epocii sale, iar pentru specialiști o adevărată expoziție de ținută, deși trebuie să mărturisim că au fost omise din expunere lucrări importante (*Portretul lui Octavian Goga, Portretul lui Ion Minulescu*).

Retrospectiva a intrat în circuitul național fiind programată – în afară de București unde a fost deschisă la mijlocul lunii mai – și la Sibiu și Cluj. Pe această linie a valorificării patrimoniului, Muzeul de artă din Brașov va organiza la sfîrșitul acestui an și retrospectiva pictorului Valeriu Maximilian, pentru care a început deja să se lucreze.

Ancă POPP SĂNDULESCU

A P U L U M, VIII – IX

Sub egida Muzeului de istorie și arheologie din Alba Iulia și cu sprijinul organelor centrale și locale au apărut, în vara anului trecut, două noi volume – VIII și IX – din publicația științifică anuală *Apulum*. Însumînd peste 1 200 pagini și beneficiînd de o prezentare grafică frumoasă, volumele conțin numeroase studii referitoare la cele mai recente descoperiri și probleme din domeniul arheologiei, istoriei și etnografiei.

Volumul VIII este dedicat semicentenarului creării P.C.R., în semn de recunoștință pentru sprijinul acordat permanent în dezvoltarea și afir-

marea Muzeului de istorie și arheologie din Alba Iulia, una din cele mai mari instituții cultural-educative din România socialistă. Cele 41 studii aduc o substanțială contribuție la lămurirea unor importante probleme de istorie medie, modernă și contemporană, istoria artelor, etnografie și artă populară. Semnalăm din mulțimea studiilor pe cele semnate de: Roland Schilling – „*Cu privire la cele mai vechi informații scrise despre cnejii români*”, care pune în discuție unele pasaje din ucrarea „*Cîntecul de jale*” al canonicului Rogerius, unde se întîlnește termenul de *canesii* interpretat

de autor drept prima menționare a cnejilor români din Transilvania, în perioada când aceasta fusese invadată de tătari.

Alex. Boldur semnează articolul „*Un român transilvănean autor presupus al povestirii ruse despre Dracula*”, în care pe baza „românismelor” lucrării în discuție, demonstrează convingător că autorul ei a fost un român din Transilvania — Martin, care, dus în Rusia, a scris lucrarea sub influența Elenei, fiica lui Ștefan cel Mare, căsătorită cu țarul Ivan cel tinăr, în jurul anului 1485, într-un moment de adinci transformări a societății rusești, când se punea problema unui stăpîn autocrat. Aspecte ale trecerii de la orînduirea feudală la cea capitalistă sînt surprinse de Liviu Ștefănescu — „*Dezvoltarea demografică a orașului București în perioada precapitalistă*”, articol în care se arată că datorită schimbărilor survenite în economia capitalei Țării Românești, a crescut simțitor și populația acesteia, ajungîndu-se într-un termen relativ scurt, 1750—1850, la o însemnată creștere numerică a populației Bucureștilor.

Mișcarea culturală din țările române în primele decenii ale secolului al XIX-lea face obiectul unor interesante studii.

C. A. Stoide, în articolul intitulat „*Legăturile culturale dintre Moldova și Transilvania. Date noi*”, prezintă unele încercări ale Eforiei școlilor din Moldova de a atrage la Iași pe unii intelectuali de peste Carpați, cunoscuți prin activitatea lor pe tărîmul învățămîntului, științelor juridice ș.a. Aceleași probleme de ordin cultural sînt scoase în evidență de prof. E. Hulea în studiul său „*Aspecte culturale din Munții Apuseni în prima jumătate de veac dinainte de 1848*”, în care sînt puse în discuție reformele inițiate de Iosif II în vederea „creării unui nou tip de cetățean, supus orbește statului”. Reformele, care priveau în primul rînd învățămîntul, nu și-au atins scopul datorită împotrivirii și lipsei de interes, în mare parte de natură politică, a autorităților administrative.

După înfrîngerea revoluției din anul 1848, în Transilvania au loc mai multe mișcări cu caracter protestatar ale populației românești. De un răsunet internațional s-a bucurat Memorandumul, al cărui ecou a trezit interesul păturilor largi din Transilvania și România. Acestui eveniment din istoria modernă îi sînt dedicate două studii. N. Josan în „*Mișcarea memorandistă în comitatul Alba de jos*” — scoate în evidență adeziunea maselor populare din părțile Albei la programul mișcării, răspîndit aici de către Rubin Patîșii și Septimiu Albani, dar mai ales acțiunile de solidarizare cu cei judecați la Cluj. Activitatea didactico-pedagogică și politică a unui cunoscut învățător memorandist este descrisă de Horia Sandu în biografia dedicată lui „*Ion Medrea din Telna (16.X.1872—1.V.1945)*”, participant la multe evenimente de însemnată majoră ca: mișcarea memorandistă, primul război mondial, marea adunare de la Alba Iulia din 1 decembrie 1918 etc.

Ca urmare a dezvoltării economice a Transilvaniei în primii ani ai secolului XX, în centrele

industriale apare un proletariat numeros, conștient din ce în ce mai mult de forța pe care o reprezenta. La fel ca în toate regiunile țării, și în Banat proletariatul își face tot mai simțită prezența, cu ocazia diferitelor manifestații, demonstrații și greve. *Mișcarea muncitorească și socialistă din Banat (1914—1918)*, articol semnat de C-tin Enea și Vasile Șchiopu dezbate activitatea proletariatului din centrele bănățene, condus de secția locală a P.S. și sindicatele reorganizate în anul 1917.

Ultimele studii ale volumului VIII sînt dedicate problemelor de etnografie și artă populară. Cel mai valoros din suita articolelor cu această tematică este studiul cunoscutului etnograf Gh. Pavelescu — *Folclor medical din Valea Sebeșului I. Medicina empirică* — care prezintă citeva manuscrise de medicină populară și texte din folclorul oral al căror conținut permit autorului să formuleze unele constatări de ordin general cu privire la plantele medicinale și la rețetele bazate pe oro și organoterapie utilizate în tratarea bolilor, la oameni și animale. Fără a putea aminti toate studiile semnate de alți colaboratori, conchidem că acest volum dedicat problemelor de istorie și etnografie a regiunii centrale din Transilvania reprezintă o valoroasă contribuție științifică la promovarea culturii naționale.

Volumul IX al revistei „Apulum” cuprinde studii legate de cele mai noi descoperiri și probleme din domeniul arheologiei și istoriei vechi a României. Cele 57 de studii ale volumului poartă semnătura unor cunoscuți specialiști din țară și străinătate care pun în discuție diferite aspecte legate de istoria veche și prefeudală. Reține atenția articolul — *Contribuții la problema racordării cronologiei relative a neoliticului din Transilvania la cronologia Orientului Apropiat (I)* — semnat de N. Vlăsa, în care, pe baza unor descoperiri arheologice de tip Vinca—Turdaș se pledează pentru o apropiere și în același timp pentru o încadrare cronologică identică cu materialele neolitice descoperite în regiunile egeo-anatoliene și cele din Asia Mică, stabilind astfel legături nebănuite pînă astăzi între neoliticul din România și cel din Orientul Apropiat.

Discuțiile, de cele mai multe ori contradictorii, prilejuite de descoperirea „tezaurului” de la Craiova, sînt rezolvate de prof. D. Berciu în studiul „*Despre tezaurul traco-getic de la Craiova*” în care se stabilește că această descoperire este creația unui meșter traco-get și nu scit, iar cronologic datează din jurul anului 350 î.e.n.

Multe articole lămuresc aspecte legate de înflorirea civilizației dacică de pe teritoriul Transilvaniei. Astfel H. Daicoviciu („*Un sanctuar circular dacic de la Fețeale Albe*”) prezintă un nou sanctuar circular, al patrulea cunoscut pînă acum, descoperit în anul 1965, în noul punct arheologic din zona Munților Orăștiei. Sanctuarul are un diametru de 10,80 m și două tipuri de stîlpi, legați direct de calendarul dacic; el a fost distrus de un incendiu provocat în timpul primei campanii de cucerire a statului dac.

Bazându-se pe bogatul material arheologic descoperit la cetățile dacice de la Piatra Craivii și Căpîlna — unele, ceramică, obiecte de podoabă și monede, — Alex. Popa surprinde intensa viață economică a dacilor în preajma războaielor de cucerire în studiul *Nivelul dezvoltării economiei dacice în lumina descoperirilor de la Piatra Craivii și Căpîlna*. Interesant este și articolul lui I. Glodariu — *Un ecou al cuceririi Daciei în torentica romană?*, — care emite o deosebit de interesantă ipoteză în ceea ce privește eoul cuceririi Daciei în domeniul artelor minore. Pe o toartă de oenochoe de bronz, păstrată în colecțiile Muzeului Luvru, există o figură extrem de sugestivă legată de cucerirea unei provincii care, după autor „ar putea fi Dacia”.

Colegiul de redacție al revistei „Apulum”, cu un scop bine precizat și demn de luat în considerare, a inclus și de data aceasta în coloanele publicației câteva studii care dezbate multitudinea de probleme ridicate de cei 165 ani de stăpînire romană: colonizare, urbanizare, economie, rituri de înmormîntare, viață spirituală ș.a. Demne de amintit sînt studiile unor cunoscuți specialiști din domeniul arheologiei clasice.

N. Gostar — „*Condita Colonna Dacia*” — aduce noi precizări la cele două inscripții ce se referă la întemeierea capitalei provinciei Dacia, în anul 108 e.n., după plecarea din acele locuri a Legiunii a IV-a Flavia.

Închegarea în Dacia romană a unei intense vieți spirituale și mai ales răspîndirea celor mai cunoscute divinități ale Pantheonului greco-roman și oriental sînt semnalate în studiile lui I. H. Crișan și Dan Isac, prețioase contribuții în legătură cu cultul lui Aesculap și Deus Aeternus. I. H. Crișan, în *Asklepeonul roman de la Apulum*, dă date despre templul-spital, asklepeonul din Apulum, la care medici-preoți imbinau, în tratarea bolilor, elemente de terapeutică reală cu magie. Bolnavii de toate categoriile sociale au lăsat aici numeroase mărturii, în general de mulțumire, adresate zeilor tămăduitori, ceea ce îl îndreptățește pe autor să plaseze perioada de maximă înflorire a acestui templu între sfîrșitul secolului II—inceputul secolului III e.n.

De aceeași venerație, așa cum par să dovedească cele 16 inscripții descoperite în Dacia, se bucura Deus Aeternus. D. Isac afirmă că „*Deus Aeternus în provincia Dacia*” trebuie considerat ca făcînd parte din șirul divinităților misterioase, legate de complicatul cult mithriac, numele lui fiind și Aion Kronos, reprezentat leontocefal în provinciile apusene ale Imperiului roman.

În legătură cu ritul de înmormîntare al populației din Dacia, Ion Berciu și Wanda Wolski publică „*Un nou tip de mormînt descoperit la Apulum și problema sarcofagelor cu boltă din Imperiul roman*”, amplă sinteză cu referiri la originea, analogiile, variantele și aria de răspîndire în lumea romană a acestui tip de monument funerar. Problemele de istorie militară sînt reluate între alții de Șt. Ferencz („*Cîteva precizări în legătură*

cu noțiunea de limes Dacicus”); pe baza unor îndelungate cercetări personale autorul stabilește cu certitudine existența acestui sistem defensiv, întîlnit și în alte provincii, ce constituie pentru Dacia romană un dispozitiv „foarte concret, neîntrerupt, a cărui rețea de pază și alarmă era fără nici o lacună”.

Între elementele colonizate de romani „ex toto orbe Romano” sirienii au jucat, se pare, un rol important, știut fiind faptul că aceștia s-au remarcat ca buni negustori și soldați încadrați în numeroase trupe auxiliare. Dacă, pe teritoriul Daciei Superior numărul acestora a fost relativ numeros, nu același lucru se poate spune despre Dacia inferioară. Referitor la „*Sirienii din Dacia inferioară*”, prof. Dumitru Tudor afirmă că urmele acestora pe teritoriul în discuție sînt puține și că, atunci cînd apar, ele se întîlnesc mai ales în castre și în centrele puternic locuite ale provinciei.

Situația teritoriilor din vestul țării: Banat, Maramureș, Crișana, neînc use în provincia întemeiată de Traian, constituie subiectul articolului *Dacii și sarmații din sec. II—III e.n. în vestul României*; pe baza descoperirilor arheologice aparținînd sec. II—III e.n. Egon Dörner prezintă lista descoperirilor de urme materiale ale dacilor liberi și cele 13 localități, situate în regiunile mlăștinoase din vestul României, în care s-a constatat prezența sarmaților-iazigi.

Perioada prefeudală, cu influențele legate de migrația popoarelor, dar mai ales procesul simbiozei și al influențelor culturale reciproce dintre populația romană și grupurile de slavi stabilite în Transilvania, este prezentată din punct de vedere al descoperirilor arheologice de Mircea Rusu în *Note asupra relațiilor culturale dintre slavi și populația romană din Transilvania (sec. VI—X)*.

Nu putem încheia această prezentare a volumelor VIII și IX, fără a aminti că rezultatul schimbului permanent de publicații cu instituții de același profil din străinătate, luările de contact, fie directe la Muzeul din Alba Iulia, fie prin participarea la simpozioane sau congrese internaționale de arheologie, s-au materializat prin acceptarea de către unii cercetători de peste hotare, a colaborării în revista „Apulum”. Volumul IX al publicației, se bucură de colaborarea unor cunoscuți savanți de renume ca: Stephen Foltiny (Princeton, S.U.A.), Anastasia Mantzevich (Leningrad), Louis Lepage (Saint-Dizier, Franța), Jean Baradez (Chambery, Franța), George C. Bonn (Cartidd-Anglia), ș.a. care prezintă în contribuții de o înaltă valoare științifică o seamă de probleme legate de istoria străveche și veche a regiunilor cercetate de ei.

Cele două volume din „Apulum”, dovedesc cu prisosință preocupările colectivului științific al Muzeului de istorie și arheologie din Alba Iulia pentru valorificarea vestigiilor și documentelor nou apărute în raza sa de activitate, precum și strădania de a menține prestigiul publicației muzeului.

Vasile MOGA

Rod al unei activități științifice susținute, valoroasă publicație a Muzeului Deltei Dunării din Tulcea cuprinde, așa cum se observă și din titlu, o tematică bogată, de un real interes pentru cei ce studiază trecutul regiunii nord-dobrogeane.

Marea majoritate a celor aproape 30 de comunicări din sumar se ocupă de istoria veche a județului. Acest fapt este perfect explicabil dacă ne gândim la numeroasele șantiere arheologice existente în zonă, la care lucrează atît muzeografil din Tulcea, cît și specialiștii Institutului de arheologie din București.

Volumul de care ne ocupăm este deschis de articolul *În legătură cu vechimea culturii Hamangia* semnat de Vladimir Dumitrescu. Reluînd unele probleme care au făcut obiectul studiului *Cu privire la cea mai veche cultură neolitică din România*, publicat în „SCIV” XVI, 2 (1970), autorul precizează că se poate vorbi de un sincronism aproape desăvîrșit între fazele culturilor Hamangia și Boian.

Eugen Comșa tratează, în continuare, *Neoliticul județului Tulcea*, iar Sebastian Morintz se ocupă de *Probleme ale Hallstattului timpuriu din zona istro-pontică în lumina cercetărilor de la Babadag*. După ce subliniază importanța așezării arheologice din această localitate pentru definirea și evoluția hallstattului timpuriu dobrogean, autorul stabilește, pe baza materialului ceramic descoperit, fazele evolutive ale culturii Babadag și raporturile acesteia cu alte culturi.

Volumul continuă cu două articole ce au ca temă cercetările aerofotografice de la Histria. Primul, semnat de Petre Alexandrescu, este intitulat *Observații asupra organizării spațiale în necropola Histriei*.

Cercetătorul bucureștean, pe baza unei atente coroborări a rezultatelor săpăturilor arheologice cu analiza fotografiilor aeriene ale necropolei tumulare de la Histria, reia o idee lansată de Dinu Adameșteanu, idee ce ar putea constitui și o interesantă temă de cercetare. Este vorba de „semnificația actului însuși al lotificării funerare”, în strînsă legătură cu semnificația lotificării urbane, fenomen în general mai binecunoscut. Făcînd o paralelă între aceste două realități, Petre Alexandrescu se întreabă, pe bună dreptate, dacă, „nu cumva aceleași criterii au predominat și în atribuirea loturilor funerare”. Articolul continuă cu propunerea dirijării cercetărilor arheologice în această direcție, evidențînd și necesitatea efectuării unui studiu sociologic al grupurilor de morminte.

Al doilea articol cu tema anunțată anterior este datorat Emiliei Doruțiu-Boilă și se intitulează *Observații aerofotografice în teritoriul rural al Histriei*.

Gavrila Simion publică, în continuare, *Descoperiri arheologice pe grindurile din Delta Dunării*, în care comunică rezultatele săpăturilor inițiate în 1966 de colect'ul muzeului din Tulcea. Deși nu incheiate, cercetările „confirmă prezența neîntreruptă a omului în această zonă, care, din antichitate și pînă în zilele noastre, a constituit nu un simplu vad de trecere, ci nodul unor artere de largă circulație prin care autohtonii au avut un contact permanent cu lumea întregă”.

Același autor se ocupă apoi *Despre cultura geto-dacă din nordul Dobrogei, în lumina descoperirilor de la Enisala*, temă de larg interes pentru cercetătorii istoriei populației din zona gurilor Dunării. Săpăturile din anii 1968—1970 au permis „descoperirea de materiale ce aparțin unei necropole de incinerare cu morminte plane și în tumuli, grupate în două arii de cca 4 000 mp fiecare”. Descrierea bogatului inventar funerar ca și atenta analiză a ritului și ritualului de înmormintare sporesc valoarea studiului.

Expectatus Bujor semnează articolul intitulat *Cu privire la începutul celei de-a doua epoci a fierului în lumina cercetărilor de la Murighiol-Tulcea*, în care subliniază că „la Murighiol a fost identificat un aspect al culturii geto-dace caracteristic pentru sfîrșitul secolului al IV-lea și pentru secolul al III-lea î.e.n.”.

Sarmații și pătrunderea lor la Dunărea de Jos constituie tema tratată de Gh. Bichir. Însotit de o bogată bibliografie, articolul aduce contribuții demne de reținut.

În continuare volumului, profesorul Gheorghe Ștefan se ocupă de *Daci și romani la gurile Dunării*, iar Alexandru Suceveanu reia problemele ridicate de studiul inscripției C.I.L. III 14.447.

C. Preda și G. Simion, în articolul *Tezaurul de monede romane imperiale descoperit la Isaccea și atacul gotic din vremea lui Gallienus*, după ce relatează condițiile descoperirii și identifică cele 1071 piese plasează momentul ascunderii tezaurului în 267.

Paginile următoare ale volumului sînt rezervate articolului *Cercetări pe malul lacului Razelm, epoca romană și romano-bizantină*, semnat de Maria Coja.

Arheologul bucureștean Petre Diaconu tratează *Despre localizarea Onglos-ului*, identificînd regiunea în care s-au stabilit bulgarii conduși de Asparuch în Muntenia.

Unele aspecte ale istoriei Dobrogei în secolele VII—X constituie tema pe care o dezvoltă Ion Barnea.

În continuare semnalăm articolul, amplu și bine documentat, *Necropola feudal-timpurie de la Nalbant* semnat de directorul muzeului din Tulcea.

Materialele arheologice descoperite aici (incadrate în sec. VI—IX) „... analizate în ansamblul

lor, alți în ceea ce privește ritul și ritualul întâlnit . . . aduc o contribuție la cunoașterea procesului de formare a poporului român”.

Profesorul Constantin C. Giurescu semnează apoi articolul *Localizarea Vicinei și importanța acestui oraș pentru spațiul carpato-dunărean*, în care reluând o soluție „pentru care au optat Nicolae Grămadă, N. Bănescu, preoții Gh. Moisescu, Șt. Lușța și Al. Filipașcu . . .” precum și însăși autorul, se reafirmă localizarea acestui atît de discutat centru la Isaccea.

Emisiuni monetare ale orașelor medievale de la Dunărea de Jos constituie subiectul tratat de Octavian Iliescu, iar de *Pescuitul în Delta Dunării în vremea stăpînirii otomane* se ocupă dr. doc. M. M. Alexandrescu-Dersca Bulgaru.

În continuare, într-un documentat și amplu material, Gavrilă Simion comunică „*Observații asupra unor probleme numismatice și economice la Dunărea de Jos în lumina unor tezaururi monetare de la sfîrșitul secolului al XVIII-lea și începutul secolului al XIX-lea*”.

Teme din istoria contemporană tratează articolele semnate de Dan Botescu (*Aspecte privind politica României la Dunărea maritimă*), conf. univ. Ion Ardeleanu (*Din activitatea organizației regionale P.C.R. Dobrogea — 1934—1944*) și dr. Gheorghe I. Ioniță (*Acțiuni patriotice desfășurate în Delta Dunării, în 1941—1944, împotriva dictaturii militare-fasciste și a războiului hitlerist*).

Volumul este încheiat de două articole de muzeografie, datorate lui George Protopopescu (*Unele tendințe muzeistice n muzeele contemporane de istorie*) și Gh. Simion (*Un nou punct de vedere în organizarea muzeelor zonale*).

Înainte de a felicita pe colegii tulceni pentru această frumoasă realizare nu putem să nu semnaăm o lipsă care, în viitorul volum, va trebui remediată. Este vorba despre inexistența articolelor privind etnografia și arta populară a nordului Dobrogei, mai ales în situația în care se preconizează deschiderea unui complex muzeal, cu o bogată secție de acest profil.

Mircea DUMITRESCU

N. I. SIMACHE, „COLECȚIA DE COVOARE A MUZEULUI DE ISTORIE AL JUDEȚULUI PRAHOVA”*

De curînd a apărut sub semnătura regretatului prof. N. I. Simache, catalogul colecției de covoare — în număr de 140 — a Muzeului județean din Ploiești și constituind una din secțiile sale. Noul volum se înscrie într-o mai largă acțiune a muzeului de a prezenta publicului patrimoniul său istoric și artistic și, prin felul în care a fost realizat, corespunde scopului editării sale.

Lucrarea, mai de mult pregătită, are norocul de a mai fi putut beneficia de o prefață a acad. prof. George Oprescu. Plecînd de la amintiri legate de măiestria mamei sale și a unei prietene a ei, G. Oprescu înfățișează felul în care se țeseau la noi, la sfîrșitul veacului trecut, diferite categorii de țesături de lînă (fișiiile înguste și simple, chilimurile și covoarele), și își exprimă preferința pentru creațiile oltenesti, subliniind însă, în mod egal, și frumusețea celor din alte zone.

O introducere, semnată de cercetătorul Paul Petrescu, (Institutul de istoria artei), subliniază valoarea artistică deosebită a colecției de covoare a muzeului, care cuprinde și cea mai importantă colecție de covoare moldovenești din țară, remarcînd o serie de exemplare deosebite prin frumusețe sau originalitate. Se subliniază astfel meritul muzeului de a fi realizat nu numai o adunare de valori estetice ci și o punere de probleme legate de viața culturală a țărilor românești, întărind și în acest fel ideea unității artei noastre populare.

Într-un foarte succint studiu, autorul face o prezentare a colecției, referindu-se la proveniența exponatelor, datîndu-le și clasificîndu-le, încercînd să descopere influențe și afinități. Se analizează, argumentîndu-se cu exemple existente, chenarul și mijlocul covorului, tematica ornamentelor — legată de evenimentele care i-au inspirat pe creatori —, modul de tratare a tematicii, cromatică etc., stăruindu-se atît asupra particularităților zonale (colecția cuprinde exponate doar din Oltenia, Muntenia și Moldova), cit și asupra unității lor artistice, căutîndu-se vechimea milenară a unor motive.

Cîteva din piesele cele mai reușite (covorul cu căpșuni, cele cu pomul vieții, covorul din Ghergița, covorul cu motive chinezești, covorul cu călăreți sau cu ostași austrieci, covorul cu mama și fiica etc.) sînt individualizate prin scurte descrieri încorporate studiului.

20 de covoare au țesută și data (din prima jumătate a secolului al XIX-lea), fapt rar și deosebit de important, uneori apărînd și un nume.

* 146 pagini, 100 ilustrații alb-negru și color, editate de către Casa creației populare a județului Prahova și Muzeul de istorie al județului Prahova.

Se fac câteva referiri și asupra unor covoare provenite din județul Prahova, și, în incheiere, se apreciază valoarea artei populare românești, datorită de a păstra vechiul ei patrimoniu, eforturile pe care le face regimul nostru în această direcție.

Deosebit de valoroasă este selecția de 100 de fotografii, alb-negru și color, care reproduc aproape întreaga colecție. Pentru fiecare reproducere, o scurtă adnotare comentează piesa, fără să revină asupra celor spuse în studiul introductiv. Din păcate, realizarea tipografică nu corespunde nici pe departe originalilor (atât ilustrațiile color, cu nuanțe denaturate, cât și cele alb-negru, neclare, șterse).

Acest catalog reprezintă o valoroasă contribuție la cunoașterea unei importante colecții a muzeului, un exemplu pentru felul în care toate muzeele ar trebui să-și valorifice patrimoniile existente.

Paul D. POPESCU

M A N I F E S T Ă R I O M A G I A L E L A M U Z E U L D E A R T Ă A L R. S. R O M Ă N I A

Începutul acestui an a fost marcat de sărbătorirea unui veac de la nașterea a doi dintre artiștii noștri reprezentativi, sărbători incluse, împreună cu centenarul Petrașcu, și în calendarul comemorărilor culturale UNESCO.

La 27 ianuarie s-au împlinit 100 de ani de la nașterea lui Octav Băncilă. Prezent aproape o jumătate de veac în plastica românească, Băncilă s-a impus mai ales prin suflul social al operei din prima parte a activității sale creatoare, când s-a situat pe înaintate poziții de artist-cetățean.

În semn de omagiu pentru creația unuia din reprezentanții de frunte ai bogatei tradiții militante a artei românești, în luna ianuarie a fost deschisă la Muzeul de artă din Craiova o *Expoziție omagială Octav Băncilă*, expoziție la care au participat și 27 din cele mai prestigioase lucrări ale artistului aflate în patrimoniul Muzeului de artă al R.S. România.

Muzeul de artă din Ploiești a organizat și el o expoziție cu lucrările pictorului, aflătoare în patrimoniul acestui muzeu.

Figura lui Băncilă a fost evocată în cadrul emisiunii radiofonice „Arte frumoase” de luni 31 ianuarie 1972.

Muzeul de artă al R.S. România a programat și el o serie de manifestări închinată vieții și operei artistului. Astfel, pe perioada ianuarie-decembrie 1972, Secția de popularizare, studii și documentare a planificat un număr de 9 conferințe și 7 expoziții volante după cum urmează:

Conferințe: 26.I, 9.II și 9.III — Casa Centrală a Armatei; 23.II — Liceul de muzică nr. 1; 4.III — Policlinica MFA; 23.III — Școala generală — comuna Pantelimon; 30.III — Uzinele Vulcan; 7.VII — La sediul Muzeului de artă al R.S. România, în cadrul Lectoratului de vară pentru elevi; 26.X — Uzinele Grivița Roșie.

Expoziții volante: trimestrul I: Uzinele Republica; Uzinele Semănătoarea; Fabrica de fibre artificiale; Clubul C.F.R.; Universitatea București;

trimestrul IV: Direcția generală I.T.B.; Casa de cultură a tineretului.



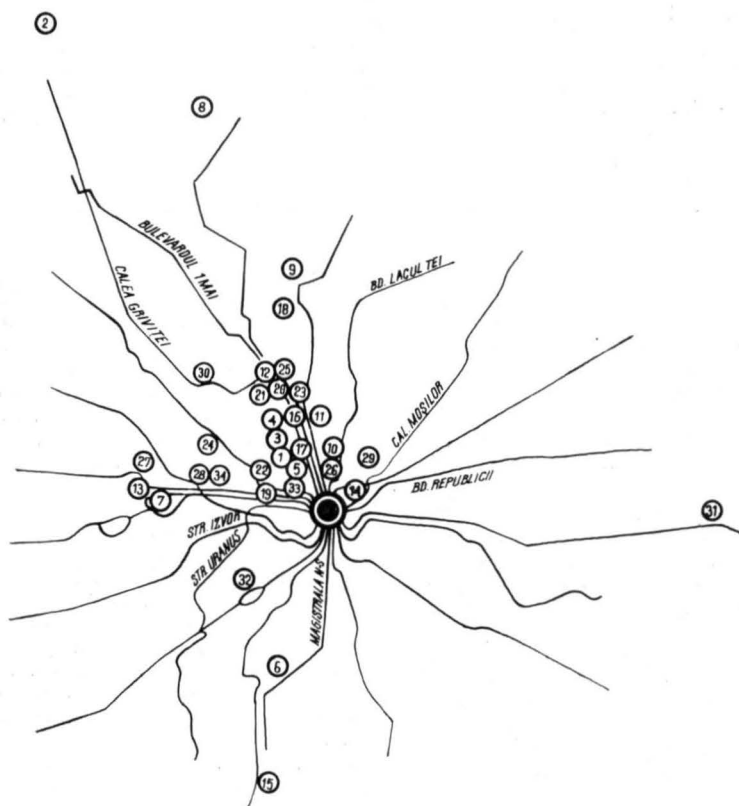
A doua figură marcantă a plasticii românești, al cărei centenar s-a sărbătorit anul acesta — în februarie — este Frederic Storck. Există o trăsătură comună — evidentă la acest al treilea sculptor al familiei Storck — care îi definește pe artiștii noștri reprezentativi. Cu toți, fără excepție, ei poartă pecetea unui spirit național, sint părunși de înalta misiune socială și patriotică a artei, simțindu-se legați de o răspundere ce i-a înfrățit dintotdeauna.

Seria manifestărilor comemorative a fost deschisă de *seara muzeală*, organizată în 14.III.1972 la Muzeul Frederic Storck și Cecilia Cuțescu-Storck, care a avut următorul program: *Cuvînt înainte* — Alexandru Cebuc, vicepreședinte al C.C.E. S.M.B.; *Frederic Storck văzut de soția sa Cecilia Cuțescu-Storck* — Gabriela Storck; *Moment liric* — din versurile sculptorului Frederic Storck; versuri recitate de Victor Rebeniuc; *Recital de canto*: — Dan Mușatescu, bariton, la pian — Marta Joja; *Recital de pian și vioară*: — Dan Grigore și Silvia Marcovici.

Muzeul de artă al R.S. România — Secția de popularizare, studii și documentare — organizează o serie de 4 conferințe și 9 expoziții volante închinată artistului, programate astfel: *Conferințe:* 18.IV — Casa Centrală a Armatei; 14.VII — La sediul Muzeului de artă al R.S. România în cadrul Lectoratului pentru elevi; 18.VII — Căminul cultural din comuna Chiajna; 19.X — Uzinele Vulcan.

Expoziții volante: trimestrul I: Uzinele Electromagnetica; trimestrul II: Casa Centrală a Armatei; Uzinele Republica; I.P.I.U.; trimestrul III: Fabrica Porțelanul; Fabrica de ață 9 Mai; Căminul cultural Popești-Leordeni; Casa de cultură a tineretului — București; trimestrul IV: Uzinele Grivița Roșie.

Constantin ANDRONESCU



1. Muzeul de artă al Republicii Socialiste România
2. Muzeul de artă brincovenescă - Mogosoaia
3. Muzeul literaturii române
4. Muzeul „George Enescu”
5. Muzeul Teatrului național
6. Muzeul tehnic „Prof. Ing. D. Leonida”
7. Muzeul de artă al Academiei - Colectia „George Oprescu”
8. Muzeul de artă feudală al Academiei R. S. România „Ing. N. Minovici”
9. Muzeul „Prof. dr. Victor Babes”
10. Muzeul memorial „Prof. Gh. Marinescu”
11. Muzeul memorial C.G. și C. C. Nottara”
12. Muzeul științelor experimentale (Obs. astronomic popular)
13. Colectia de artă comparată
14. Muzeul pompierilor
15. Muzeul memorial „George Bacovia”
16. Muzeul de artă al municipiului București. „Colectia A. Simu”
17. Muzeul Theodor Aman

18. Muzeul Zambaccian
19. Muzeul memorial „Gh. Tattarescu”
20. Muzeul „Cecilia Cutescu și Fr. Storck”
21. Muzeul „C. Medrea”
22. Colectia „Elena și dr. I. Dona”
23. Colectia „Prof. Garabet Avachian”
24. Colectia de artă orientală „Marcu Beza”
25. Muzeul științific al Acad. R. S. România, „Henri Coandă”
26. Colectia particulară de utilitate publică „Moise Weimberg”
27. Colectia de utilitate publică „I. Minulescu și Claudia Millian”
28. Colectia de utilitate publică „Maria Filotti”
29. Casa memorială „Th. Pallady” - Colectia „Serafina și Gh. Răut”
30. Muzeul Căilor Ferate
31. Muzeul sportului din Republica Socialistă România
32. Muzeul pedagogic
33. Muzeul Universității București
34. Muzeul Operei Române

MUZEUL DE ARTĂ AL REPUBLICII SOCIALISTE ROMÂNIA

Str. Știrbey Vodă nr. 1

Program de vizitare : 11—19 ; luni închis

Muzeul de artă al R.S. România a fost înființat în anul 1948, avînd la bază un patrimoniu provenit din vechile colecții ale Pinacotecii Statului, ale Muzeului Municipal, Muzeului Toma Stelian, Muzeului Simu și Muzeului Kalinderu, precum și din colecția regală și din unele colecții departamentale. Acest patrimoniu alcătuit din lucrări românești și străine, de pictură, sculptură, grafică și de artă decorativă, s-a îmbogățit anual prin achiziții și donații, cuprinzînd astăzi peste 70 000 de piese, adăpostite cu începere din 1962 în aripa dreaptă a Palatului Republicii.



În prezent, activitatea muzeului se desfășoară în cadrul a șapte secții. Muzeul de artă al R.S. România coordonează și activitatea Muzeului de artă brîncovenească de la Mogoșoaia, Colecției memoriale „Prof. Garabet Avachian” și Casei memoriale „Th. Pallady” — colecția Serafina și Gheorghe Răut.

Secția de artă veche românească își are originea în vechile colecții de artă, alcătuite sub îndrumarea lui Al. Odobescu începînd din anii 1862—1864, completate ulterior prin grija Comisiunii Monumentelor Istorice. Ca secție a muzeului de artă, a fost organizată în 1956 cuprinzînd un bogat tezaur de opere (broderii, piese de costum, lucrări în metal, icoane, fragmente de pictură murală, manuscrise, sculptură în lemn și în piatră) din secolele X—XVIII, provenind din Țara Românească, Moldova și Transilvania.

Secția de artă românească modernă și contemporană a fost deschis pentru public în anul 1950 și reorganizată în forma actuală în 1962. În expunerea permanentă și în depozite sînt adăpostite lucrări ce ilustrează întreaga dezvoltare a artelor plastice în România în secolele XIX și XX. În expoziția permanentă sînt prezente personalitățile cele mai reprezentative ale picturii și sculpturii

românești, care au marcat prin activitatea lor etapele dezvoltării artelor plastice din România în ultimul secol și jumătate.

Galeria universală, deschisă publicului în 1951 și reorganizată în 1962, este compartimentată în două mari secții : *Secția de artă europeană* și *Secția de artă orientală și extrem-orientală*.

Secția de artă europeană este grupată pe școli naționale, pe cît posibil prezentate cronologic : *școala italiană*, din care se remarcă picturi de primitivi italieni, de Ant nello da Messina, Domenico Veneziano, Lorenzo Lotto, Tintoretto, Tiziano, Palma Vecchio, familia Bassano, Bronzino, Magnasco ; cea *spaniolă* cu lucrări de Juan de Juanes, Alonso Cano, El Greco, Zurbaran, Murillo ; cea *germană* cu anonimi din școala din Köln, picturi de Lucas Cranach cel Bătrîn, Bartolome Zeitblom, Hans Multscher, Adam Elsheimer ; cea *flamand-olandeză* ilustrată de un portret de Jan van Eyck, două portrete de Hans Memling, lucrări de Van Hessemen, de Pieter Bruegel cel Tânăr, Jan I Bruegel, Roelant Savery, Peter Paul Rubens, Jordaens, F. Sneyders, P. de Konink etc. Cîteva lucrări anonime ilustrează *pictura franceză* din sec. XV, cronologie care se continuă cu picturi de Claude Lorrain, Jacques Courtois, Valentin de Boulogne, N. Largillière, H. Rigaud, M. Vigée-Lebrun, Greuze, Hubert Robert, P. P. Prud'hon, Géricault, Delacroix, Daubigny, Millet, Daumier, Courbet, Monet, Renoir, Sisley, Pissaro, Signac. Secția mai cuprinde picturi germane din secolele XIX și XX, o lucrare de Turner, cîteva lucrări ale unor pictori ruși și sovietici (Repin, Vereseaghin, Aivazovski, Serov, Levitan, J. Joganon), picturi și sculpturi din sec. XX semnate de Henri Matisse, André Lhote, H. Moore, Augusto Murer.

Un capitol aparte este rezervat sculpturii, în special franceze, datînd cu preponderență din sec. XIX și de la începutul sec. XX.

Secția de artă orientală și extrem-orientală conține colecții de artă chineză, începînd din sec. III î.e.n. pînă în sec. XX (statuete, vase și obiecte de cult, picturi, piese de porțelan, faianță și metal, piese de costum), japoneză (fildeșuri, kakemonouri cu semnături celebre, gravuri, arme, ceramică), persană (faianțe policrome, covoare, miniaturi).

Secția de artă decorativă a fost înființată în 1971. Patrimoniul ei este alcătuit din mobilier (piese gotice tîrzii germane, piese italiene și franceze de Renaștere, garnituri de salon Louis XV și XVI, piese Biedermayer) ; tapiserii din sec. XVI—XVIII, flamande și franceze ; mătăsuri, brocarturi și dantele ; ceramică (italiană, spaniolă, olandeză, franceză, engleză, germană și rusă) din secolele XV—XIX, sticlărie de Murano și Boemia, obiecte din metal și bronz etc.

Secția de grafică a luat ființă în 1950, înglobînd colecțiile Muzeului de desen și gravură (înființat în 1949) și fondurile de desen și gravură din colecțiile publice centralizate la Muzeul Toma Stelian. În cadrul a două subsecții : *grafică românească* și *grafică universală*, lucrările sînt grupate în funcție de două criterii : tehnică (stampe, desene, acuarele ,

guașe, pastel, afiș, miniatură, manuscrise) și autori (în funcție de apartenența națională). Subsecția de grafică românească cuprinde lucrări ale artiștilor români din sec. XIX și XX, iar cea universală, opere din școlile: italiană, flamando-olandeză, franceză, rusă, japoneză, germană, engleză, spaniolă, maghiară. Datorită specificului său, secția nu are o expoziție permanentă, dar patrimoniul său este valorificat prin numeroase expoziții temporare (organizate adesea în colaborare cu alte secții ale muzeului sau cu Cabinetul de stampe al Academiei R.S. România).

Secția de propagandă, studii și documentare a fost înființată în 1952. Ea stabilește legături cu grupurile organizate de vizitatori, care beneficiază de ghidaje, organizează Lectoratul pentru elevi, prezintă în muzeu și în afara acestuia conferințe, organizează în afara muzeului expoziții volante cu reproduceri după lucrări aflate în patrimoniul muzeului. Personalul secției se ocupă de publicațiile muzeului și de corespondența în probleme de propagandă și muzeografie cu o serie de instituții de specialitate din străinătate, ca și de schimbările de publicații cu acestea. Sectorul de documentare este alcătuit din: biblioteca de specialitate, clișotea (cca 60 000 clișee), o fonotecă cuprinzând interviuri luate artiștilor plastici contemporani, filmoteca de documentare privind activitatea muzeului, fișierul structurat pe probleme de muzeografie și colecția de documente privind viața și activitatea diferiților artiști.

Atelierul central de restaurare, înființat în 1952, cuprinde astăzi un număr de 7 ateliere specializate (pictură în ulei, pictură pe lemn, hirtie, textile, sculptură în lemn și piatră, metale, ceramică) în care activează 22 de restauratori, care aplică metode moderne de tratament operelor — provenite din toată țara — care au avut de suferit din cauza unor factori diferiți, urmăresc buna conservare a lucrărilor din patrimoniul muzeal și contribuie la cercetarea științifică a acestuia.

Publicații: *Muzeul de artă al R.S. România*, (ghid), 1971; „Studii muzeale”. Cataloage de expoziții în anii 1970—1971: G. Peleanu, M. W. Arnold (1970); Maria Kiss-Grigorescu, *Xilografia populară din Transilvania, sec. XVIII și XIX* (1970); Anatolie Teodosiu, Stela Ionescu, Const. Suter etc., *500 de ani de la nașterea lui Albrecht Dürer* (1971); Șerban Cioculescu, E. Niculescu, Viorica Dene etc., *Arta iraniană în colecțiile din R.S. România* (1971); I. Barnea, O. Iliescu, Corina Nicolescu, *Cultura bizantină în România* (1971); Hariton Clonaru, Doina Schobel, *Ion Theodorescu-Sion* (1971); Ștefan Dițescu și Eufemia Florescu, *Theodor Pallady* (1971). Albume: *13 capodopere din patrimoniul Galeriei universale*; Dr. Cristian Benedict, Anatolie Teodosiu, Carmen Răchițeanu, Maria Matache, Stela Russu, *Pictura europeană din Muzeul de artă al R.S. România*.

MUZEUL DE ARTĂ BRÎNCOVENEASCĂ — MOGOȘOAIA

Mogoșoaia, str. Donea Simo nr. 18

Program de vizitare: 1 oct. — 31 martie: 10—17; luni și marți închis. 1 aprilie—30 septembrie: 11—18; luni și marți închis

Muzeul, deschis în 1957, este organizat în palatul construit în 1702 de Constantin Brîncoveanu pentru fiul său Ștefan. Este profilat pe artă brîncovenească, cuprinzând lucrări de argintărie, broderii, sculptură în lemn. Parterul este rezervat unei expoziții de icoane, iar beciul (care păstrează frumosele bolți originale) — unui lapidarium cu piese provenind de la diferite construcții de epocă brîncovenească care au existat în capitală.

COLECȚIA MEMORIALĂ „PROF. GARABET AVACHIAN”

Str. General Ghoschi nr. 10, etaj. I

Program de vizitare: marți, joi, sîmbătă: 10—13, 17—20; duminică 10—14; luni închis

Ca urmare a donației către Muzeul de artă al R.S. România, făcută de Sabina Avachian, soția profesorului G. Avachian, colecția acestuia a fost deschisă pentru public în noiembrie 1969. Ea cuprinde pictură românească, în special lucrări de Pallady, Ghiță, Ciucurencu, L. Grigorescu, un important număr de icoane pe sticlă din sec. XVIII—XIX, o seamă de canee și de blidare transilvănene. Aceștia li se adaugă câteva picturi de maeștri străini (printre care o compoziție de Claude Lorrain), sculpturi orientale și extrem-orientale, cloisonneuri, ceramică persană și chineză, piese de cositor și argintărie, cristale de Boemia, covoare persane etc.

CASA MEMORIALĂ „TH. PALLADY” — COLECȚIA „SERAFINA ȘI GH. RĂUT”

Str. Spătarului nr. 22

Program de vizitare: marți, joi, sîmbătă: 10—16

Casa memorială „Th. Pallady” a fost organizată în 1971, cu prilejul Anului Pallady, ca urmare a donației cetățeanului francez de origine română Gh. Răut. Ea cuprinde circa 700 de desene de Th. Pallady, pentru care colecționarul a creat o ambianță alcătuită din piese de mobilier din sec. XVI—XIX, obiecte de artă decorativă europeană și orientală. Casa care adăpostește colecția este una dintre cele mai vechi din București, restaurată de D.M.I.A.

MUZEUL DE ARTĂ AL MUNICIPIULUI BUCUREȘTI. COLECȚIA SIMU

Str. Biserica Amzei nr. 5-7

Program de vizitare : 10-17; luni închis

Colecția Simu, donată statului în 1927 de fondatorul ei, juristul și omul de cultură Anastase Simu, cuprindea la acea dată un număr remarcabil de opere românești și străine din secolele XIX și XX. Unele lucrări, mai ales semnate de artiști străini, au fost transferate în 1948 la Muzeul de artă al R.S. România.

Actuala colecție de artă românească cuprinde picturi ce acoperă o perioadă cuprinsă între primele decenii ale sec. XIX și începutul celui de-al doilea război mondial, ca și o serie de sculpturi din sec. XIX și XX. Dintre lucrările de artă străină se remarcă portretele fondatorului colecției și al soției acestuia, realizate de Bourdelle, picturi de J. P. Laurens și Pascin, lucrări de grafică de Pissaro și Steinlen, câteva scene de gen olandeze din sec. XVII.

O însemnată parte a muzeului este consacrată expoziției permanente „Bucureștii în arta plastică”, alcătuită în parte din opere ce figurau în vechea colecție Simu, în parte din opere pe aceeași temă provenite din alte colecții și, în fine, din opere comandate unor artiști contemporani.

Muzeul a fost reorganizat în 1972.

Publicații : pliante ; cataloage de expoziții temporare.

MUZEUL ZAMBACCIAN

Str. Muzeul Zambaccian nr. 21 A

Program de vizitare : 11-18; luni închis

A fost deschis în martie 1947, ca urmare a donației colecționarului și criticului de artă Krikor Zambaccian. Foarte unitar ca viziune și concepție, muzeul înmănușează lucrări de pictură și sculptură semnificative pentru evoluția artei românești începând din deceniul 7 al sec. XIX până în preajma celui de-al doilea război mondial. Câteva din cele mai bune pinze ale lui N. Grigorescu, Andreescu, Luchian, Petrașcu, Pallady, Tonitza, Dărăscu, Ressu, Iser, L. Grigorescu, Ciucurencu, Al. Padina, H. Damian, Țuculescu și o serie de sculpturi de Brâncuși, Paciurea, Anghel, Han și Medrea alcătuiesc colecția de artă românească. Ei i se alătură 17 lucrări de artiști francezi moderni : Sisley, Pissaro, Renoir, Cézanne, Marquet, Bonnard, Matisse, Utrillo, Derain, precum și un peisaj de Corot și o compoziție de Delacroix.

Publicații : *Muzeul Zambaccian*, București, 1968, Ed. Meridiane.

MUZEUL THEODOR AMAN

Str. C. A. Rosetti nr. 8

Program de vizitare : 9-17; luni și marți închis

Muzeul a fost inaugurat în anul 1908, ca urmare a donației din 1904 a Anei Aman, soția artistului. Având un caracter memorial, este organizat în casa construită în 1869 după planurile artistului și decorată de Aman însuși. În muzeu sînt expuse, în ambianța de odinioară a casei artistului, picturi, desene, gravuri, sculpturi decorative — schițe și lucrări definitive — ilustrînd evoluția creației sale, opere existente în momentul deschiderii muzeului, aduse aici din alte colecții sau achiziționate ulterior. Colecțiile muzeului conțin de asemenea documente despre artist, scrisori, ustensilele sale de lucru, cataloage de expoziții etc.

Publicații : pliant, cărți poștale ilustrate.

MUZEUL MEMORIAL GH. M. TĂTĂRESCU

Str. Domnița Anastasia nr. 7

Program de vizitare : marți, joi, vineri și duminică : 10-18



Muzeul, înființat în 1951, în urma donației urmașilor pictorului, a fost deschis în 1953, în casa-monument istoric (datînd din prima jumătate a secolului XIX) în care a locuit pictorul între 1855 și 1894. Alături de mobilierul și de o multitudine de obiecte personale ale artistului sînt expuse compoziții, portrete, desene ale acestuia ca și un foarte bogat material documentar privind viața și activitatea sa.

Publicații : pliant.

MUZEUL FREDERIC STORCK ȘI CECILIA CUȚESCU-STORCK

Str. Vasile Alecsandri nr. 16

Program de vizitare : 10—18; luni închis

Casa construită pentru soții Frederic Storck și Cecilia Cuțescu-Storck în 1913 adăpostește, din 1951, muzeul ce le poartă numele. În el se găsesc lucrări de sculptură, semnate de Karl, Carol și Frederic Storck și picturi (de șevalet sau murale) desene, pasteluri, fotografiile ale marilor picturi murale aflate în diverse locuri din capitală, semnate de Cecilia Cuțescu-Storck.



M U Z E U L M E D R E A

Str. General Budișteanu nr. 16

Program de vizitare : zilnic 14—20; duminică:
10—13, 16—20



Muzeul a luat ființă în 1948 prin donarea de către artist a 130 de sculpturi și 40 de desene care figuraseră într-o retrospectivă. În 1957, muzeul a fost organizat în actualul sediu, colecțiile sale îmbogățindu-se pe parcurs. Este primul muzeu din țară consacrat în întregime sculpturii, cuprinzând lucrări din toate etapele creației lui Medrea și din toate genurile abordate de el.

COLECȚIA ELENA ȘI DR. I.N. DONA

Str. General Dona nr. 12—14

Program de vizitare : marți, joi și duminică:
10—13, 16—19

Devenită publică în 1950, Colecția dr. Dona a fost inițial axată pe opera lui N. Grigorescu, din care doctorul Dona posedă un număr important de lucrări. În jurul acestui nucleu el a adunat în timp lucrări de Luchian, Tonitza, Petrașcu, Pallady, Dărăscu, Lucian Grigorescu, Ciucurencu,

cîteva lucrări de sculptură de V. Hegel, O. Spaethe și O. Han. În colecție figurează și lucrări de Pissaro, Marie Laurencin, Carpeaux, C. Meunier, ca și număr ase obiecte de artă decorativă (covoare de Buhara, porțelanuri vieneze și cristale de Boemia, bijuterii etc.).

COLECȚIA DE ARTĂ COMPARATĂ

Str. dr. Obedenaru nr. 3

Program de vizitare : 11—19; luni închis

Colecția, inițiată de dr. Alexandru Slătineanu și dezvoltată de urmașii săi, a fost în parte donată statului și deschisă pentru public în 1948. Majoritatea obiectelor din colecție o formează piesele de artă românească populară și feudală (ceramică, mobilier, scoarțe, icoane pe sticlă, xilografuri, icoane pe lemn, cîteva piese de mobilier). Lor li se alătură o colecție de pictură românească din secolele XIX și XX. Pentru sublinierea ideii de bază a colecției sînt expuse ceramică bizantină și post-bizantină, occidentală, persană și chineză, mobilier renescentist italian și spaniol, mobilă țărănească provensală, mobilier Biedermeier, gravuri de Rembrandt, Delacroix, Daumier, Corot, un desen de Van Gogh, sculpturi, arme europene caucaziene, japoneze din diferite epoci. O serie de obiecte din expune.e iac parte din colecția particulară a donatorilor.

COLECȚIA DE ARTĂ ORIENTALĂ „M A R C U B E Z A”

Str. Calea Plevnei nr. 17, etaj III

Program de vizitare : 10—18; luni închis

Deschisă în 1972, colecția cuprinde țesături și covoare de Buhara, ceramică persană, cositoare turcești, mobilier arab, podoabe etc. O încăpere este rezervată bibliotecii și biroului orientalistului Marcu Beza, adăpostind alături de cărți de mare valoare, un număr important de fotocopii după obiecte și documente românești aflate în străinătate.

MUZEUL DE ARTĂ AL ACADEMIEI— COLECȚIA GEORGE OPRESCU

Str. dr. Clunet nr. 16

Program de vizitare : 10—18 ; duminică închis

Colecția a fost donată statului în 1962 și este adăpostită în fosta casă a prof. G. Oprescu. Colecția cuprinde : artă populară românească (ceramică, piese de port), pictură românească (lucrări de Grigorescu, Andreescu, Luchian, Pallady, Petrașcu, Ghiață, Iser, E. Stoescu, Ciucurencu, S. Popp), pictură străină, mai ales franceză din sec. XIX, olandeză, italiană, engleză ; numeroase gravuri italiene, franceze și germane, desene — unele provenind din colecții celebre —, o bogată colecție de artă orientală (ceramică, stampe, covoare, statuete), precum și o serie de piese de mobilier, cărți rare, incunabile.

MUZEUL DE ARTĂ FEUDALĂ AL ACADEMIEI R. S. ROMÂNIA INGINER N. MINOVICI

Str. dr. Minovici nr. 3

Program de vizitare : 10—13, 16—19 ; duminică după-amiază și luni închis

Colecția ing. N. Minovici a fost donată statului în 1944 și deschisă pentru public în 1946. Muzeul, organizat într-o clădire special construită după planurile donatorului, în stil gotic englez, conține piese de mobilier italian și francez, tapiserii flamande, picturi (un portret de Bronzino, câteva anonimi italieni din sec. XV, lucrări de Roelant Savery și Jan Fyt etc.), porțelanuri, piese de cositor, vitralii, sculpturi gotice germane în lemn, incunabile, ediții rare ale unor autori din sec. XVIII—XX.

Publicații : cataloage de expoziții temporare și pliant.

CABINETUL DE STAMPE AL BIBLIOTECII ACADEMIEI REPUBLICII SOCIALISTE ROMÂNIA

Calea Victoriei nr. 125

Colecțiile au luat ființă o dată cu Biblioteca Academiei Române (1867), dezvoltate prin achiziții sistematice și prin donații. Cabinetul posedă numeroase gravuri și desene datorate artiștilor români din sec. XIX și XX, unele deosebit de prețioase, opere caracteristice pentru evoluția gravurii europene începând din sec. XVI până în

sec. XX, urmărită pe școli naționale (germană, flamando-olandeză, italiană, franceză, spaniolă), un număr însemnat de miniaturi persane precum și numeroase gravuri japoneze din sec. XVIII—XIX.

Publicații : cataloage de expoziții temporare.

COLECȚIA DE UTILITATE PUBLICĂ „MOISE WEINBERG”

Str. Alexandru Sahia nr. 36

Program de vizitare : joi și duminică : 16—18

Colecția a început să fie constituită prin anii 1934—1935, în jurul unui nucleu de pinze de Grigorescu, Petrașcu, Tonitza și Vermont. Pasiunea colecționarului pentru pictura lui Iser s-a concretizat în selecționarea unui număr impresionant de lucrări ale acestuia, reprezentative pentru toate fazele sale de creație. În colecție mai figurează lucrări de Pallady, Ciucurencu, R. Iosif, Michaela Eleutheriade etc.

MUZEUL PATRIARHIEI

Str. Antim nr. 6

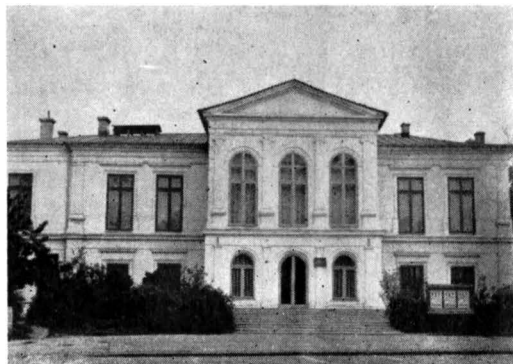
Vizitare : la cerere

Colecțiile de artă ale Patriarhiei Române sînt expuse într-o serie de încăperi, datînd din sec. XVIII, în incinta fostei mănăstiri Antim. Ele conțin icoane (din sec. XVI—XIX), o serie de pomelnice din sec. XVIII, broderii, piese de argintărie din sec. XVII—XVIII, cărți bisericești din sec. XVII—XIX, o serie de pietre funerare.

MUZEUL LITERATURII ROMÂNE

Str. Fundației nr. 4

Program de vizitare ; 10—18 ; luni închis



Înființat în anul 1957, avînd ca fondator și director pe acad. D. Panaitescu-Perpessicius. Reorganizat în anul 1971, în clădirea actuală, monument istoric.

Colecții: manuscrise, corespondență, cărți vechi, ediții princeps, cărți cu dedicații, iconografie, de la începuturile literaturii pînă în zilele noastre, însumînd un fond de peste 15 000 documente; obiecte care au aparținut unor scriitori; o bibliotecă documentară de peste 24 000 volume.

Publicații: „Manuscriptum”, revistă trimestrială; colecția „Manuscriptum”, în cadrul căreia a apărut pînă în prezent volumul *Excurs sentimental, Perpessicius*; seturi de fotografii (portrete literare).

MUZEUL MEMORIAL „GEORGE BACOVIA”

Str. George Bacovia nr. 63

Program de vizitare: 11—19; luni închis

Înființat în anul 1958 în casa în care a locuit poetul între anii 1933—1957.

Colecții: manuscrise, scrisori, desene executate de G. Bacovia, ediții princeps, cărți cu autograf, mobilier și diverse obiecte care au aparținut poetului.

COLECȚIA PARTICULARĂ DE UTILITATE PUBLICĂ „MARIA FILOTTI”

Str. Vasile Pârvan nr. 12

Program de vizitare: duminică 16—19

Înființată în anul 1965, în casa în care a locuit Maria Filotti.

Colecții: mobilierul original al casei, costume de scenă, programe, afișe, portrete și fotografii ale artistei, în diverse roluri, scrisori, acte personale etc.

MUZEUL ȘTIINȚIFIC AL ACADEMIEI R. S. ROMÂNIA, CONSACRAT VIEȚII ȘI OPEREI LUI HENRI COANDĂ

Bd. Ana Ipătescu nr. 29

Program de vizitare: 11—13; 17—19; duminică 11—15; luni închis

Înființat în anul 1970 în casa în care a locuit familia Coandă.

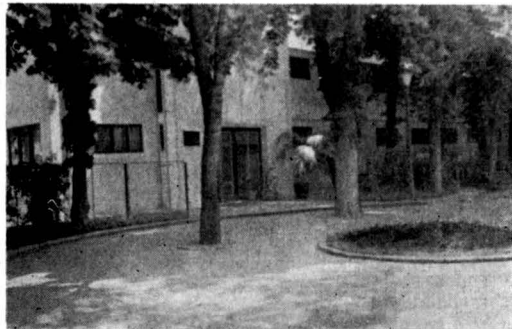
Colecții: Colecția memorială — fotografii, tablouri, corespondență privind familia savantului; obiecte care au aparținut generalului Constantin Coandă, tatăl savantului; ziare de epocă, din diferite țări ilustrînd ecoul invențiilor lui Henri Coandă.

Machete ale invențiilor lui Henri Coandă (avioane, construcții, mașini folosite în industrie, în agricultură etc.).

M U Z E U L T E H N I C „PROF. ING. D. LEONIDA”

Str. Candiano Popescu nr. 2

Program de vizitare: între 1 oct.—1 aprilie: 7,30—15,30; duminică 10—18; luni închis. Între 1 aprilie—1 octombrie: 7—15,30; duminică 9—21; luni închis



Inițiat în anul 1909 de către prof. ing. Dimitrie Leonida, reorganizat în anul 1954, în clădirea actuală.

Colecțiile (peste 6 500 exponate) prezintă: 1) Istoria mecanicii; 2) Electricitate statică și dinamică, magnetism, descărcări în gaze; 3) Minerit, căldură; 4) Telecomunicații; 5) Chimie; 6) Hidraulică; 7) Electrotehnică; 8) Aviație; 9) Mașini industriale.

Între exponate — o parte dintre ele mașini și aparate în stare de funcțiune se remarcă: mașină cu aer cald folosită între anii 1850—1880, mașină cu abur de 8 CP (1888), două generatoare electrice din 1882, moară țărănească, suflantă de aer de la furnalul din Hunedoara, fabricată în 1883, un motor electric de la prima linie de tramvai din București, pusă în funcțiune în 1894, un șteamp, un crivac; motoarele de pe submarinul românesc „Delfinul”, un calculator electronic etc., etc.

Publicații: Dimitrie Leonida, *Michael Faraday*, 1962; *Muzeul tehnic „Prof. ing. D. Leonida”*, ghid.

MUZEUL „GEORGE ENESCU”

Calea Victoriei nr. 141

Program de vizitare : 9,30 — 18,30 ; luni închis



Înființat în anul 1956 prin donațiile lui Romeo Drăghici, organizatorul muzeului.

Colecții : Piese de mobilier, instrumente muzicale care au aparținut lui George Enescu, partituri manuscrise și tipărite, programe, afișe, fotografii, corespondență, autografe ale marilor muzicieni care l-au cunoscut pe George Enescu etc.

Publicații : pliant, cărți poștale ilustrate cu aspecte din muzeu.

M U Z E U L „PROF. DR. VICTOR BABEȘ”

Str. Andrei Mureșanu nr. 14 A

Program de vizitare : 11—17 ; luni închis

Înființat în anul 1955, prin donația lui Mircea V. Babeș, fiul savantului, organizatorul muzeului.

Colecții : Piese de mobilier din locuința savantului, cărți din biblioteca sa, decorații și plachete primite de prof. Victor Babeș ; tablouri, documente, fotografii ale familiei ; tratate de medicină ale savantului, în ediții princeps, microscopul său, articole din presă cu ecouri ale descoperirilor sale medicale.

Publicații : pliante și cărți poștale ilustrate cu aspecte din muzeu.

M U Z E U L M E M O R I A L „PROF. DR. GHEORGHE MARINESCU”

Str. Iulius Fucik nr. 27

Program de vizitare : 11—19 ; luni închis



Înființat în anul 1954, în locuința în care a trăit savantul Gheorghe Marinescu din 1910 până în anul morții — 1938.

Colecții : mobilier și obiecte personale, aparat de filmat și proiecție cinematografică, achiziționat din Franța (1900) pentru cercetări științifice, documente și fotografii de familie, corespondență, lucrări științifice — manuscrise și tipărite — decorații, diplome, articole din ziarele timpului privind ecoul internațional al cercetărilor savantului român.

Publicații : Muzeul memorial „Prof. dr. Gh. Marinescu”, pliant.

MUZEUL TEATRULUI NAȚIONAL

Calea Victoriei — Pasajul Majestic

Program de vizitare : 10—12 ; 19—21 ; luni închis

Înființat în anul 1942 prin donațiile și achizițiile lui George Franga, organizatorul muzeului.

Colecțiile — peste 10 000 exponate — ilustrează evoluția teatrului românesc : măști, statuete, tipărituri vechi, picturi, fotografii, afișe, programe, relicve actoricești, schițe și machete de decor, corespondență a oamenilor de teatru etc.

Publicații : *Catalogul Muzeului Teatrului Național „I. L. Caragiale, 1959*, George Franga, *Muzeul Teatrului Național. 25 de ani de la înființare, 1967*.

M U Z E U L M E M O R I A L „C. I. ȘI C. C. NOTTARA”

Bd. Dacia nr. 51

Program de vizitare : 11—19 luni ; închis

Înființat în anul 1956, în locuința artistului, prin donația făcută de Ana C. Nottara, soția muzicianului C. C. Nottara.

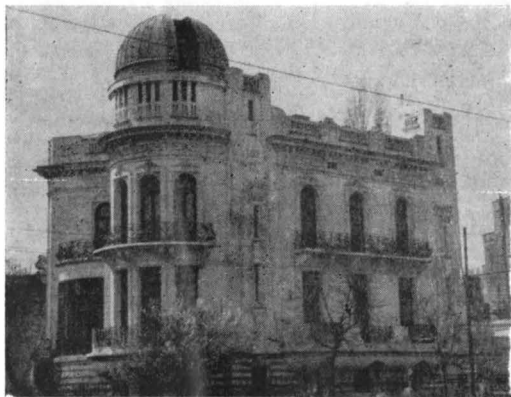
Colecții: mobilier, obiecte personale, medalii, decorații, documente de familie, fotografii; colecție de pictură (lucrări semnate de O. Băncilă, C. Baba, I. Iscr, Costin Petrescu etc.), statuete, obiecte de artă primite de cei doi artiști cu prilejul diferitelor spectacole și concerte. Cărți rare (între care menționăm „*Introducere în geografie și sferă lumii*” de Chrisanti Nottara, editată la Paris, 1716, „tipărită pe cheltuiala lui Alexandru Mavrocordat”), cărți de specialitate (teatrul, muzică), volume cu autografe ale scriitorilor români și străini, colecție de lucrări muzicale — partituri și lucrări de muzicologie românești și străine, corespondență etc.

OBSERVATORUL ASTRONOMIC POPULAR, MUZEUL ȘTIINTELOR EXPERIMENTALE

Bd. Ana Ipătescu nr. 21

Program de vizitare: 10—13; 18—20; luni închis
Secția de observații astronomice: 20—22 (în seri cu cerul senin); luni închis

Înființat în anul 1909 de către amiralul Vasile Urseanu, în locuința sa, construită „sub formă de yacht cu cupolă de observator”; donat statului în anul 1933 de către Ioana Urseanu, soția amiralului. „Muzeul astronomiei românești”: a fost deschis, în cadrul Observatorului, în anul 1971.



Colecțiile ilustrează dezvoltarea astronomiei în România din timpuri străvechi, pînă în zilele noastre. Dintre exponate se remarcă: un schelet neolitic de la Cernica (Cultura Boian, faza I) legat de atestarea primelor cunoștințe astronomice de pe teritoriul patriei; lunete de diferite tipuri; sextantul și biroul de lucru al amiralului Urseanu; diploma de doctor în științe (Paris) a astronomului român Constantin Pîrvulescu; diploma de membru în Societatea astronomică franceză a lui Alexandru

Costin (cu semnăturile lui Henri Poincaré și Camille Flammarion). Dintre lucrările de specialitate menționăm: „*Almagest*” de Claudiu Ptolomeu, ed. la 1523 și „*Sphaera*” de Ioannis de Sacrobosco, editat la 1608.

În cadrul Muzeului funcționează secția de observații astronomice nocturne, iar pe lângă Observatorul astronomic popular — Astroclubul central București.

Publicații: „*Andromeda*”, buletin științific.

MUZEUL POMPIERILOR

B-dul Gh. Dimitrov nr. 33

Înființat în anul 1963, în clădirea Foișorului de foc construit la sfîrșitul secolului XIX. În curs de reorganizare.

Colecțiile prezintă istoricul pompierilor și al pazei împotriva incendiilor, în țara noastră, din cele mai vechi timpuri, pînă în zilele noastre: materiale arheologice, documente, manuscrise, hărți, arme, machete ale utilajului modern de care dispun unitățile de pompieri din țara noastră; drapele, medalii etc. Un număr de exponate evocă eroismul pompierilor bucureșteni care au luptat la 13 septembrie 1848, împotriva armatei otomane venită să înăbușe revoluția din Țara Românească.

Publicații: *Muzeul pompierilor*, pliant.

MUZEUL UNIVERSITĂȚII

Bd. Gh. Gheorghiu-Dej nr. 64

Program de vizitare: 9—14; duminică închis

Înființat în anul 1967.

Colecțiile (exponate originale și facsimile) prezintă istoricul Universității din București. Dintre exponate se remarcă: cursuri manuscrise vechi, fonduri arhivistice ale unor foști mari profesori; brevete, diplome, fotografii; piatra fundamentală a clădirii Universității (pusă la 10 oct. 1857), primul drapel al Universității; colecții — filatelice și medalistice, emisii consacrate temei învățămîntului universitar.

MUZEUL CĂILOR FERATE

Calea Griviței nr. 193 B (în „Casa tehnicii căilor ferate”)

Program de vizitare: 10—18; duminică 10—13; luni închis

Inaugurat în anul 1939 în cadrul „*Ceferiadei*”. În timpul bombardamentelor din primăvara anului 1944 a fost lovită și clădirea muzeului, unele dintre exponate au fost distruse. Reorganizat în anul 1953 și, ultima dată, în 1969.

Colecțiile ilustrează istoricul căilor ferate în România: locomotive (între care locomotiva „Călugăreni”, care a inaugurat în anul 1869 linia București(Filaret)—Giurgiu, vagoane, telegraf Morse (1869), fotografii, acte vechi, costume de căferiști etc.

COLECȚIA DE UTILITATE PUBLICĂ „ION MINULESCU ȘI CLAUDIA MILLIAN”

Bd. Gh. Marinescu nr. 1

Program de vizitare: duminică 11—13

Înființat în anul 1947 în ultima locuință a familiei Minulescu.

Colecții: Interiorul casei (mobilier, obiecte), manuscrise, volumele de versuri ale lui Ion Minulescu, lucrări plastice și volume de versuri ale Claudiei Millian; colecție de pictură (lucrări de Iser, Ghiață, Pallady, Ressu, V. Brauner, Ciucurencu, V. Popescu etc.), statuete (O. Han), biblioteca celor doi literați între care se remarcă rare și prețioase ediții din poezia franceză; volume cu dedicații (Adrian Maniu, Ion Pillat, B. Fundoanu etc.).

MUZEUL OPEREI ROMÂNE

B-dul Gh. Gheorghiu-Dej nr. 70—72

Program de vizitare: 19—23; în timpul zilei, vizitare în grup, la cerere

Inaugurat în anul 1964, pe baza colecțiilor donate de George Ionașcu, organizatorul muzeiului.

Colecțiile (peste 30 000 de exponate) ilustrează istoria artei de operă în România, începând cu anul 1772 și a Operei Române din anul 1877: fotografii, programe, afișe ale spectacolelor date în țară și în străinătate, costume, obiecte de scenă, manuscrise muzicale, scrisori ale marilor artiști și compozitori (E. Caudella, George Stephănescu, G. Enescu etc.). Dintre exponate se recunosc: afișul primului spectacol muzical românesc de la Iași (1837), un afiș de operetă (Sibiu, 1847), un afiș de concert, tipărit pe mătase (București, 1877), colecția de afișe de operă dintre anii 1885—1900, costumele Elenei Teodorini în „Carmen”, busturi ale marilor artiști și muzicieni etc.

MUZEUL PEDAGOGIC

Str. Sfinții Apostoli nr. 14

În curs de reorganizare. Înființat în anul 1959. Prima oară a funcționat între anii 1910—1932, pe lângă Casa Școalelor.

Colecțiile (peste 20 000 piese, donații ale cadrelor didactice și a diferitelor instituții) sînt organizate astfel:

I. *Arhiva de documente și manuscrise* (peste 2 500 documente și manuscrise) în care sînt incluse documente, atestate, certificate, instrucțiuni, scrisori, memorii ale cadrelor didactice, programe școlare, procese-verbale, condici de inspecții, cataloage școlare, lucrări ale cadrelor didactice referitoare la istoria învățămîntului și a gîndirii pedagogice din România, la conținutul și organizarea procesului instructiv-educativ din sec. XVIII—XX.

II. *Literatura pedagogică* — periodice pedagogice — cuprinde 1 800 titluri lucrări, studii și reviste pedagogice care redau evoluția gîndirii pedagogice din România.

III. *Literatura didactică*, manuale școlare și cursuri. Cele peste 1 500 lucrări din această colecție ilustrează evoluția manualului didactic românesc din sec. XVIII—XX.

IV. *Materiial didactic* și lucrări executate de elevi (sec. XIX—XX).

V. *Fototeca* conține peste 5 000 fotografii referitoare la toate aspectele vieții școlare din țara noastră.

VI. *Artă și medalistică* cuprinde (pictură, grafică, desen), opere de artă ale unor artiști cunoscuți inspirate din viața școlii din trecut și de azi și 60 de medalii comemorative privind învățămîntul românesc.

Publicații: *Buletinul Muzeului Pedagogic* (vol. I, II).

MUZEUL SPORTULUI DIN REPUBLICA SOCIALISTĂ ROMÂNIA

B-dul Muncii nr. 37—39 (Stadionul 23 August)

Program de vizitare: 10—18; luni închis

Inaugurat la 7 mai 1971 pe baza achizițiilor și a obiectelor donate de sportivi de frunte ai țării.

Colecțiile prezintă momente reprezentative din istoria sportului, primele campionate naționale, primele participări la marile competiții internaționale, cuprinzînd toate disciplinele sportive practicate la noi (oină, tir, scrimă, popice, șah, călărie, lupte, rugbi, fotbal, tenis, bob etc.).

Colecții de diplome, medalii, plachete, fanioane, cupe, materiale sportive care au aparținut unor fruntași ai sportului românesc, fotografii, decupări din presa timpului. Dintre exponate se remarcă: statute de înființare a primelor societăți sportive din țara noastră (ex. „Tirul”, București, 1862); unul dintre primele automobile aduse în țara noastră (1893); medalile și diplomele campionilor noștri mondiali între cele două războaie mondiale (la bob, călărie, rugbi); materialele legate de numele lui Dumitru Dan, care timp de 6 ani (1910—1916) a străbătut 100 000 km în întreaga lume; bicicleta de lemn (1870); schiuri (1870), primul bob, primele schiuri etc. Materiale legate de mișcarea sportivă de masă, după 23 August 1944, trofee cîștigate de sportivii noștri în ultimii ani.

Теодор КОМАН — Уезд Тульча — многостороннее, пленарное развитие (197) ● Г. СИМИОН — Краткий исторический очерк музея „Дельта Дуная“ (200) ● Гаврил СИМИОН — План организации музейного комплекса в Тульче (203) — ● x x x Мнения относительно плана организации музейного комплекса Тульча (222) — В. Х. БАУМАН — Научно-исследовательская деятельность в Музее „Дельта Дуная“ в Тульче, Перспективы (229) ● Мария ПОПЕСКУ — Культурно-воспитательная работа музея „Дельта Дуная“ в Тульче (234) Гаврил СИМИОН — Музейные объекты в Уезде Тульча (238). — Проф. Теодор МУЧИКА, Проф. Глория ЧИКАЛОПОЛ — Исторический музей и школа (241) ● Адриан ДАЙКОВИЧ — „Иллирийцы и даки“ — выставка на высоком уровне (244) ● Наталиа МАРКУ, Санда ЛАРИОНЕСКУ — Новые коллекции в Музее Села (247) ● Ядвига ФОРМАДЖИУ, Джордже АНАНИЯ — Проблемы организации основной этнографической выставки (253) ● Мирча ДЫК — Ретроспективная выставка скульптора Ромула Ладя в Бухаресте (257) ● Петре ОПРЕА — Коллекция по искусству „Стефан Жиану“ (260) ● Константина БРЕЗУ — Мэрцишор в аваншрьере (264) ● Родика ИОВАН — Дом-музей Эрнеста Хемингуэя (267) ● ХРОНИКА, РЕЦЕНЗИИ, ИНФОРМАЦИИ

Teodor COMAN — Le district de Tulcea, développement complet, multilatéral (197) ● Gavrilă SIMION — Le Musée Delta du Danube — bref historique de son évolution (200) ● Gavrilă SIMION — Plan d'organisation d'un complexe muséal à Tulcea (203) x x x Points de vue concernant le plan d'organisation du complexe muséal de Tulcea (222) ● V. H. BAUMAN — L'activité de recherches scientifiques du Musée Delta du Danube de Tulcea ● Perspectives (229) ● Maria POPESCU — Activités culturelles-éducatives organisées par le Musée Delta du Danube de Tulcea (234) Gavrilă Simion — Objectifs muséals dans le district de Tulcea (238) ● Prof. Teodor MUCICA, Prof. Gloria CIACALOPOL — Le musée d'histoire et l'école (241) ● Hadrian DAICOVICIU — «Les Illyriens et les Daces» — une exposition de haute tenue (244) ● Natalia MARCU, Sanda LARIONESCU — Nouvelles collections au Musée du Village (247) ● Hedwiga FORMAGIU, George ANANIA — Sur la problématique et l'organisation d'une exposition ethnographique de base (253) ● Mircea DEAC — Une ample rétrospective du sculpteur Romul Ladea à Bucarest (257) ● Petre OPREA — La collection d'art «Stefan Jianu» (260) ● Costandina BREZU — Le «Mărțișor» (Maison Mémoire Tudor Argezi) avant l'inauguration (264) ● Rodica IOVAN — La maison-musée Ernest Hemingway (267) ● CHRONIQUE COMPTES-RENDUS, INFORMATIONS (270)

Teodor COMAN — The district of Tulcea — complete and multilateral development (197) ● Gavrilă SIMION — The Museum of the Danube Delta — short history of its evolution (200) ● Gavrilă SIMION — Plan of the organisation of a museal complex in Tulcea (203) ● x x x — Opinions concerning the plan of organisation of the museal complex in Tulcea (222) ● V. H. BAUMAN — The research activity in the Museum of the Danube Delta in Tulcea. Perspectives (229) ● Maria POPESCU — Cultural and educative activities organised by the Museum of the Danube Delta in Tulcea (234) Gavrilă Simion — Museal objectives in the district of Tulcea ● Prof. Teodor MUCICA, Prof. Gloria CIACALOPOL — The museum of history and the school (241) ● Hadrian DAICOVICIU — „The Illyrians and the Dacians” — an exhibition of high class (244) ● Natalia MARCU, Sanda LARIONESCU — New collections in the Village Museum (247) ● Hedwiga FORMAGIU, George ANANIA — Some problems of the organisation of a permanent ethnographical exhibition (253) ● Mircea DEAC — A large retrospective of the sculptor Romul Ladea in Bucharest (257) ● Petre OPREA — The art collection „Stefan Jianu” (260) ● Costandina BREZU — The „Mărțișor” (Memorial House Tudor Argezi) before the inauguration (264) ● Rodica IOVAN — The Memorial House Ernest Hemingway (267) ● CHRONICLE, REVIEW, INFORMATIONS (270)

C O L E C T I V U L R E D A C Ț I O N A L : Aurora BĂDILĂ, Valentina BUȘILĂ, Iuliu BUZDUGAN, redactor—șef adjunct, Mircea DUMITRESCU, Ion GRIGORESCU, secretar de redacție, Olga MĂRCULESCU, Tereza SINIGALIA, Margareta ȘIPOȘ

PREZENTAREA GRAFICĂ ȘI TEHNOREDACTARE : Gheorghe MATEI
COPERTA : Jean EUGEN



ÎNTRERINDEREA POLIGRAFICĂ „INFORMAȚIA” BUCUREȘTI c. 1328



Mucica

- Teodor COMAN, prim-secretar al Comitetului județean Tulcea al P.C.R., – Județul Tulcea – dezvoltare plenară, multilaterală (197)
- G. SIMION – Muzeul Deltei Dunării – scurt istoric al evoluției sale (200)
- Gavrilă SIMION – Planul organizării unui complex muzeal la Tulcea (203)
- * * * – Puncte de vedere privind planul organizării Complexului muzeal Tulcea (222)
- V. H. BAUMAN – Activitatea de cercetare științifică a Muzeului Deltei Dunării din Tulcea. Perspective (229)
- Maria POPESCU – Activități cultural-educative organizate de Muzeul Deltei Dunării – Tulcea (234)
- Gavrilă SIMION – Obiective muzeale în județul Tulcea (238)
- Prof. Teodor MUCICA, Prof. Gloria CIACALOPOL – Muzeul de istorie și școala (241)
- Hadrian DAICOVICIU – „Iliri și daci” – o expoziție de înaltă ținută (244)
- Natalia MARCU, Sanda LARIONESCU – Noi colecții la Muzeul satului (247)
- Hedwiga FORMAGIU, George ANANIA – Din problematica organizării unei expoziții etnografice de bază (253)
- Mircea DEAC – O amplă retrospectivă a sculptorului Romul Ladea la București (257)
- Petre OPREA – Colecția de artă „Ștefan Jianu” (260)
- Costandina BREZU – Mărțișorul în „avanpremieră” (264)
- Rodica IOVAN – Casa-Muzeu Ernest Hemingway (267)
- V. IACOB – Sesiunea de comunicări a Muzeului de științe naturale din Dorohoi (270)
- M. D. – Silvania (271)
- Tereza SINIGALIA – Retrospectiva Ion Theodorescu-Sion (271)
- Anca POPP SÂNDULESCU – Retrospectiva „Hans Eder” organizată de Muzeul de artă din Brașov (272)
- Vasile MOGA – „Apulum”, VIII–IX (273)
- Mircea DUMITRESCU – „Peuce – studii și comunicări de istorie, etnografie și muzeologie” (276)
- Paul D. POPESCU – N. I. Simache, „Colecția de covoare a Muzeului de istorie a județului Prahova” (277)
- Constantin ANDRONEȘCU – Manifestări omagiale la Muzeul de artă al R. S. România (278)
- * * * – Repertoriul muzeelor din Republica Socialistă România (XII) (279)

43 474

Lei 7